

**Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu a samosprávu – I.
(kód ITMS: 27120130721 / 27130230023)**

Vzdelávací program

Názov programu: Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného

(Spracované v rámci podaktivity 1.2.3 národného projektu)

Ing. Mgr. Jarmila Feketová

JUDr. Marta Kečkéšová, PhD.

Doc. Ing. Alena Zubaľová, PhD.

Bratislava 2015

© Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, 2015

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z [Európskeho sociálneho fondu](#) v rámci Operačného programu
Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

www.esf.gov.sk

Názov výstupu: Nadstavbová odborná činnosť (ďalej „NOČ“) - osvedčenie

Vzdelávací program: „Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného“

Národný projekt

„Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu a samosprávu – I.“

Podaktivita 1.2.3 národného projektu

Odberateľ

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Sekcia sociálnej a rodinnej politiky

Realizátor

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Župné nám. 5-6, 812 41 Bratislava

Autorky výstupu

Ing. Mgr. Jarmila Feketová

JUDr. Marta Kečkéšová, PhD.

Doc. Ing. Alena Zubaľová, PhD.

Uloženie výstupu

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Župné nám. 5-6, 812 41 Bratislava

Forma archivácie

Printová, elektronická

Počet výtlačkov

6 (šesť)

OBSAH

Úvod.....	6
A.Štruktúra vzdelávacieho programu	
1 Názov programu	7
2 Zaradenie pod príslušný špecializačný odbor/NOČ.....	8
3 Cieľ NOČ	8
4 Cieľová skupina NOČ.....	8
5 Požadované vstupné vzdelanie, príp. prax v odbore.....	9
6 Profil absolventa/tky.....	9
7 Celková dotácia (rozsah) NOČ a jej rozloženie	10
8 Organizačná forma NOČ	10
9 Spôsob ukončenia NOČ.....	10
10 Obsah vzdelávania	11
B.Študijný text	
10.1 Správny poriadok, ľudsko-právna legislatíva a legislatíva Európskej únie	13
10.1.1 Správne konanie – zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov	17
10.1.2 Rozsah pôsobnosti orgánov verejnej správy v súlade s územným a správnym usporiadaním Slovenskej republiky a základné pravidlá správneho konania v kontexte medzinárodných a vnútroštátnych dokumentov.	18
10.1.3 Príslušnosť správnych orgánov, vylúčenie zamestnancov alebo členov správneho orgánu, účastníci konania, zúčastnené osoby, zastupovanie v správnom konaní.	19
10.1.4 Priebeh správneho konania a jeho členenie.....	22
10.1.5 Preskúmanie rozhodnutí.....	30
10.1.6 Výkon rozhodnutí.....	34
10.1.7 Ľudsko-právna legislatíva, legislatíva Európskej únie.....	34
10.2 Rozhodovací proces v oblasti štátnych sociálnych dávok v kontexte Správneho poriadku	38
10.2.1 Štátne sociálne dávky	40
10.2.2 Dávky koordinovateľné v rámci štátov EÚ.....	55
10.2.3 Terénna sociálna práca v prepojení s procesom rozhodovania	61

10.3 Rozhodovací proces v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku.....	63
10.3.1 Rozhodovací proces v oblasti hmotnej núdze v kontexte Správneho poriadku.....	65
10.3.2 Rozhodovací proces v oblasti náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku	73
10.3.3 Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR v znení neskorších predpisov a jeho súbeh s poskytovaním pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného	77
10.3.4 Koordinácia spoločného postupu pri efektívnej rozhodovacej činnosti terénneho a kmeňového pracovníka v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného	79
C. Záver	

Úvod

Vzdelávací program pod názvom „**Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného**“ vznikol na základe odporúčania riešiteľského tímu podaktivity 1.2.1 VP a zainteresovaných expertov a expertiek.

Zdôvodnenie vzdelávacej témy „**Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného**“ ako základ pre vzdelávací program.

Celoživotné vzdelávanie možno dnes už zaradiť medzi štandardné formy vzdelávania reagujúce na novovzniknuté požiadavky pracovného trhu. Vzdelávanie dospelých zahŕňa okrem iných oblastí aj sociálnu oblasť, ktorá má pre prácu so znevýhodnenými a ohrozenými skupinami obyvateľstva rozhodujúci význam. Zákon č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov predpokladá odbornú zdatnosť vykonávateľov sociálnej práce – sociálnych pracovníkov, oblasť hmotnoprávnej a procesnoprávnej legislatívy nevynechávajúc. Diverzifikácia kompetencií sociálneho pracovníka podnecuje zodpovedné inštitúcie k novým formám vzdelávania. Práve tu sa otvára priestor, ba možno povedať až nevyhnutnosť pre celoživotné vzdelávanie v danej oblasti, ktoré je považované za dôležitý atribút a kľúčový prvok pri riešení problému sociálnej stratégie na národnej úrovni, ale i v Európskej únii.

Naším zámerom je pripraviť program rezortného vzdelávania, ktorý bude reagovať na potreby praxe. Cieľom vzdelávacieho programu bude aj implementácia legislatívnych noriem a ich zmien v oblasti aplikácie práva v konkrétnych právnych vzťahoch, ktorých výsledkom je individuálny právny akt – rozhodnutie o dávkach štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného.

Spracovateľský tím vzdelávacieho programu sa zaoberal potrebou vytvoriť vzdelávací program „**Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného**“ pre účely verejnej správy. Pre účely realizácie stanoveného vzdelávacieho programu vyšpecifikoval dôležité oblasti platnej legislatívy a definoval podmienky pre jej aplikáciu do praxe.

A. Štruktúra vzdelávacieho programu

1 Názov programu

Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného

2 Zaradenie pod príslušný špecializačný odbor/NOČ

Nadstavbová odborná činnosť

3 Cieľ NOČ

Hlavný cieľ a špecifické ciele.

Hlavným cieľom vzdelávacieho programu je zefektívniť prácu zamestnancov verejnej správy v oblasti rozhodovacej činnosti na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného a súčasne vytvoriť podmienky pre systém overovania odbornej spôsobilosti v rámci ďalšieho vzdelávania v danej oblasti.

Špecifickým cieľom je aplikácia ľudsko-právnej legislatívy, legislatívy Európskej únie a národnej legislatívy do praxe. Za špecifický cieľ v realizačnej praxi správneho orgánu možno zaradiť posúdenie konkrétnych podmienok riadnej starostlivosti o deti. Správny orgán v rámci rozhodovacej činnosti v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného považuje výsledok terénnej sociálnej práce za dôkazný prostriedok pri posúdení nárokov na predmetné dávky a príspevky. Na základe uvedeného je potrebné prepojenie terénnej sociálnej práce, ktorá súvisí s rozhodovacou činnosťou. Posilnením schopnosti realizovať kroky smerujúce k zvyšovaniu kvality posudzovania dôkazného materiálu a získaním ďalších poznatkov a zručností sa skvalitní prepojenie teórie a praxe. Keďže v realizačnej praxi dochádza k situáciám prepojenia teórie do praxe, špecifickým cieľom bude vytváranie modelových situácií rozhodovacej činnosti v daných oblastiach.

4 Cieľová skupina NOČ

Zamestnanci štátnej správy rezortu práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Zamestnanci samosprávy (obcí a samosprávnych krajov).

5 Požadované vstupné vzdelanie, príp. prax v odbore

Vysokoškolské vzdelanie minimálne 1. stupňa v odboroch sociálna práca, právo, príp. v iných príslušných odboroch.

6 Profil absolventa/tky

Dosiahnuté vedomosti a praktické zručnosti

Absolvent/tka vzdelávacieho programu „Rozhodovacia činnosť na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného“ by mal mať príslušnú vedomosť a následnú schopnosť:

- aplikovať príslušnú legislatívu ľudsko-právneho charakteru, legislatívu štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku do praxe,
- implementovať zmeny v príslušnej legislatíve do praxe,
- diagnostikovať a analyzovať sociálny proces a aplikačné postupy rozhodovacieho procesu v oblasti štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného,
- orientovať sa v súvisiacej legislatíve spojenej s rozhodovacím procesom štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného a v rámci zručností ju aplikovať v rozhodovacej činnosti,
- identifikovať alternatívne riešenie sociálneho problému v kontexte súvisiacej legislatívy,
- dodržiavať základné pravidlá Správneho poriadku v kontexte Listiny základných práv a slobôd a legislatívy Európskej únie,
- dôsledne aplikovať v rozhodovacom procese procesné normy (Správny poriadok, Občiansky súdny poriadok) v kontexte špecifických ustanovení hmotnoprávných noriem štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného a Občianskeho zákonníka, Zákona o rodine a koordinačných predpisov EÚ,
- analyzovať a syntetizovať teoretické vedomosti pri rozhodovacom procese,
- vedieť aplikovať a odôvodniť použité dôkazné prostriedky, správnosť ich výberu a hodnotenie a vplyv dôkazných prostriedkov na riešenie sociálneho problému,
- disponovať schopnosťou správne odôvodniť použitú legislatívu uvedenú vo výrokovej časti rozhodnutia, ako i v odôvodnení rozhodnutia,

- vytvárať podmienky pre zamedzenie sociálneho vylúčenia a viesť rozhodovací proces s cieľom vytvoriť podmienky pre sociálnu inklúziu,
- správne interpretovať lehoty v rozhodovacom procese v závislosti od subjektov rozhodovacieho procesu (štátna správa, samospráva),
- vedieť poskytnúť žiadateľom komplexné informácie o nárokoch na štátne sociálne dávky, na dávky a príspevky pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného a o možnostiach kde tieto informácie získať.

7 Celková dotácia (rozsah) NOČ a jej rozloženie

210 hodín, z toho:

70 hodín na Správny poriadok, na ľudsko-právnu legislatívu a legislatívu Európskej únie,

70 hodín na rozhodovací proces v oblasti štátnych sociálnych dávok v kontexte Správneho poriadku

70 hodín na rozhodovací proces v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku

8 Organizačná forma NOČ

Formy a metódy.

Prezenčná forma štúdia.

Obsahom prezenčnej formy bude kombinácia prednášok a praktických cvičení v kontexte modelovania jednotlivých typov rozhodnutí.

9 Spôsob ukončenia NOČ

Forma výstupu.

Osvedčenie o odbornej spôsobilosti v oblasti rozhodovacej činnosti.

10 Obsah vzdelávania

Obsahom študijného textu je znalosť legislatívy a postupov spojených s prípravou a kompletizáciou dokumentov a podkladov potrebných ku kvalitnej a komplexnej rozhodovacej činnosti na úseku štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného.

Vzdelávací program je zameraný predovšetkým na zvýšenie kvality rozhodovacej činnosti. Ide predovšetkým o zvýšenie kvality rozhodovacej činnosti a o elimináciu nedostatkov v aplikácii platnej legislatívy. Nedostatky v rozhodovacej činnosti okrem iných faktorov podstatnou mierou ovplyvňuje :

- nestabilita personálnych zdrojov,
- nedostatočná kooperácia medzi jednotlivými organizačnými útvarmi správneho orgánu,
- disproporcja optimálneho pomeru medzi vývojom a stabilitou príslušnej legislatívy.

Jedným zo zámerov projektu je prostredníctvom vzdelávacích aktivít a procesov skvalitniť výkon rozhodovacej činnosti v sociálnej oblasti. Projekt obsahuje požadované špecifiká pre konkrétne pracovné pozície v rámci výkonu rozhodovacej činnosti na úsekoch štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Výsledkom vzdelávacích aktivít je skvalitnenie rozhodovacieho procesu a získanie vyššej efektivity a výkonu zamestnancov na úseku rozhodovacej činnosti, pričom účasť na vzdelávacích aktivitách ovplyvní aj ich flexibilitu. Absolvovanie vzdelávacích a tréningových programov smeruje k naplneniu princípu efektívneho fungovania štátnej správy a samosprávy a súčasne k posilneniu postavenia a motivácie zamestnancov udržať si toto postavenie do budúcnosti.

Inštitucionálne zmeny v oblasti štátnej správy na úseku sociálnych vecí a rodiny a nové kompetencie v oblasti sociálnych vecí prevzaté samosprávou súčasne spôsobujú tlak na profesijné zabezpečenie. Systematické prehĺbovanie kvalifikácie v oblasti rozhodovacej činnosti bude pozitívne pôsobiť na zvýšenie profesijnej úrovne zamestnancov. V rámci inštitucionálneho systému náš cieľ je zameraný konkrétne na rozhodovacie procesy v kompetencii správnych orgánov štátnej správy a samosprávy. Je potrebné poznamenať, že práve tieto orgány sa podieľajú na legislatívnom procese v rámci pripomienkového konania a tým majú priestor ovplyvňovať samotný rozhodovací proces, tak z pohľadu tvorby právnych predpisov, ako aj ich realizácie.

Z hľadiska obsahu je vzdelávací program rozdelený na jednotlivé okruhy vzdelávacích tém, ktoré sú uvedené v obsahu vzdelávacieho programu. Rozhodovací proces je realizovaný v súlade s hmotnoprávnou a procesnoprávnou legislatívou upravujúcou štátnu sociálnu podporu, pomoc v hmotnej núdzi a náhradné výživné pri aplikovaní Správneho poriadku.

B. Študijný text

- 12 -

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z [Európskeho sociálneho fondu](#) v rámci Operačného programu
Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

www.esf.gov.sk

Študijný text Modulu 1

10.1 Správny poriadok, ľudsko-právna legislatíva a legislatíva Európskej únie

Základné východiská Modulu 1

Základným predpokladom pre uplatňovanie sociálnej a rodinnej politiky v rámci jednotlivých systémov (štátnej sociálnej podpory, sociálnej pomoci a náhradného výživného) je právo so svojou normatívnou povahou. Pravidlá uplatňovania nárokov a súčasne poskytovania dávok z uvedených systémov určuje tak hmotnoprávna, ale i procesnoprávna legislatíva.

Systém štátnej sociálnej podpory garantuje ústavné sociálne práva rodičom zabezpečujúcich riadnu starostlivosť o dieťa a dáva im tak priestor uchádzať sa o podporu štátu. Formovanie štátnej sociálnej podpory sa nezameralo len na právnu úpravu podmienok poskytovania finančnej podpory zo strany štátu, ale i na samotnú realizáciu jej poskytovania štátnymi orgánmi. Za pozitívne zmeny v uvedenom systéme ovplyvňujúce zlepšenie demografického vývoja možno považovať zavedenie nových dávok a príspevkov, ale predovšetkým mechanizmus ich zvyšovania v jednotlivých zákonom ustanovených časových termínoch, čím systém reaguje i na ekonomické zmeny v spoločnosti. Za pozitívny vývoj v oblasti štátnej sociálnej podpory možno považovať i uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami. Rodové hľadisko a rodová rovnosť má svoj význam práve pri poskytovaní štátnych sociálnych dávok. Nároky na štátne sociálne dávky boli v minulosti konštruované legislatívou len na jedno pohlavie, čím boli potierané základné sociálne práva druhého pohlavia.

Systém pomoci v hmotnej núdzi patrí k systémom požívajúcim ústavnú ochranu. Je štandardným systémom, ktorý rešpektuje ochranu základných práv a slobôd, keďže formou dávky pomoci v hmotnej núdzi zabezpečuje základné životné podmienky v súlade s rešpektovaním ľudskej dôstojnosti. Dôležitým atribútom pri riešení hmotnej núdze je adresnosť poskytovania pomoci v hmotnej núdzi, ktorý pomáha predchádzať sociálnemu vylúčeniu. V rozhodovacom procese práve u tejto formy pomoci je dôležité dôsledné zisťovanie skutočného stavu veci, pri ktorom má nezastupiteľné miesto terénna sociálna práca. Práve objektívne posudzovanie hmotnej núdze z hľadiska adresnosti formami a nástrojmi sociálnej práce kladie nároky na kvalitu rozhodovacej činnosti, ako i na odbornú zdatnosť sociálnych pracovníkov a kvalitu vykonávanej sociálnej práce.

Zákonnou povinnosťou rodičov v súlade s ustanoveniami zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je plnenie vyživovacej povinnosti vo vzťahu k ich nezaopatreným deťom. V prípade, že osoby povinné plnením vyživovacej povinnosti túto povinnosť neplnia, oprávnená osoba môže požiadať

o náhradné plnenie štátne orgány v súlade so zákonom č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z.

Štát rozhoduje o poskytnutí náhradného výživného na zabezpečenie výživy dieťaťa v prípade, že povinná osoba si neplní vyživovaciu povinnosť v rozsahu určenom príslušným súdom. Pre posúdenie nároku na náhradné výživné je dôležitým faktorom preukázanie skutočností potvrdzujúcich splnenie podmienok nároku. Dokazovanie je jedným z dôležitých procesných postupov správneho orgánu s cieľom zistenia skutočného stavu veci. Pre účely zabezpečenia podkladov pre vydanie rozhodnutia vo veci náhradného výživného má správny orgán povinnosť viesť dokazovanie v súčinnosti s účastníkmi konania, t. j. tak s oprávnenou, ako i s povinnou osobou. Pri poskytovaní náhradného výživného správny orgán uloží vo výroku rozhodnutia povinnosť oprávnenej osobe a ďalším subjektom určeným v § 12 ods. 2 citovaného zákona každých šesť mesiacov preukazovať podklady pre trvanie nároku na náhradné výživné. Predmetné rozhodnutie zaväzuje tak účastníkov konania, ako i správny orgán. Oprávnenosť a adresnosť poskytovania náhradného výživného je ovplyvňovaná kvalitou rozhodovacej činnosti príslušného správneho orgánu.

Štruktúra Modulu 1

V rámci Modulu 1 absolvent vzdelávacieho programu získava dôležité poznatky z oblasti medzinárodnej legislatívy, legislatívy Európskej únie a ich pôsobenie na kvalitu rozhodovacieho procesu. Nadobúda zručnosti v oblasti správneho konania (základné zásady Správneho poriadku) v nadväznosti na Ústavu Slovenskej republiky, ľudsko-právnu legislatívu (Listina základných práv a slobôd) a legislatívu Európskej únie (Rezolúcia 77 (31) O ochrane jednotlivca vo vzťahu k správnym aktom prijatá výborom ministrov), ktorého výsledkom je individuálny správny akt – rozhodnutie.

Cieľ Modulu 1

Cieľom vzdelávacieho programu Modulu 1 je aplikovať v rozhodovacom procese dôležité postupy, za ktoré možno považovať:

a/ komunikačný – jednotlivé postupy a komunikácia s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami za účelom zistenia podkladov pre rozhodnutie pri rešpektovaní Ústavy Slovenskej republiky, Listiny základných práv a slobôd a ďalších právnych predpisov,

b/ kooperačný – aktívna spolupráca medzi účastníkmi konania, zúčastnenou osobou a ďalšími subjektmi v rámci prebiehajúceho dokazovania,

c/ rozhodovací – spoľahlivo zistiť skutočný stav veci k vydaniu či už čiastkového alebo konečného rozhodnutia v súlade so zásadou materiálnej pravdy, sociálnej spravodlivosti, rovnosti, zákazu diskriminácie, právnej istoty,

d/ zmierovací – dosiahnuť výsledok procesným prostriedkom, t. j. uzatvorením zmluvy – dohody a jeho schválením správnym orgánom,

e/ preskúmovací – formou riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov sa brániť proti nezákonným rozhodnutiam správných orgánov,

f/ donucovací – donútiť účastníkov konania procesnými prostriedkami splniť povinnosť uloženú rozhodnutím správneho orgánu.

Uvedené postupy sú obsahom vzdelávacích aktivít v súlade s príslušnými právnymi predpismi. Sú nástrojmi, ktoré spoluvytvárajú priestor pre aplikáciu právnych predpisov v rámci procesných postupov a súčasne svojim obsahom a rozsahom napĺňajú vzdelávací program.

Spôsob organizácie učebného textu teoretické a prakticko - aplikačné aspekty

Z hľadiska realizácie cieľa je učebný text v kontexte teoretických reflexií rámcovaný právnymi normami a sociálnou praxou. Poskytovanie štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v súlade s princípmi a nástrojmi sociálnej politiky, ako je sociálna spravodlivosť, solidarita, subsidiarita, participácia a garancia štátu, nasmerujú realizátorov rozhodovacej činnosti na predmetných úsekoch riešiť dané sociálne otázky i formami a metódami sociálnej práce, pri rešpektovaní právnych predpisov. Pri riešení uvedených princípov nemožno však ignorovať i etiku, morálku, rovnosť a pod.

Prakticko-aplikačná aktivita zameraná na premostovanie teoretických znalostí s prakticko-aplikačnými schopnosťami sú základným predpokladom pre kvalitnú rozhodovaciu činnosť v oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného.

Tematický obsah vzdelávania a časový rozsah Modulu 1

70 hodín - Správny poriadok a ľudsko-právna legislatíva, legislatíva Európskej únie

1. Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov, Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov,
2. Rezolúcia (77) 31 O ochrane jednotlivca vo vzťahu k správnym aktom (prijatá výborom ministrov EÚ 28.9.1977),
3. Ústava Slovenskej republiky zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov
4. Listina základných práv a slobôd bola prijatá Federálnym zhromaždením Českej a Slovenskej federatívnej republiky Ústavným zákonom č. 23/1991 Zb.,
5. Dohovor MOP č. 102 o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia z roku 1952 (ratifikovaný 1990),
6. Európska sociálna charta (ratifikovaná v roku.1998),

7. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie,
8. Dohovor o právach dieťaťa zverejnený v zbierke zákonov Oznamovaním Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 104/1991 Zb.,
9. Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
10. Zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
11. Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov,
12. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov,
13. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1231/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa rozširuje nariadenie (ES) č. 883/2004 a nariadenie (ES) č. 987/2009 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa tieto nariadenia doteraz nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti (nahradilo Nariadenie Rady (ES) č. 859/2003 zo 14. mája 2003, ktorým sa rozširujú ustanovenia nariadenia (EHS) č. 1408/71 a nariadenia (EHS) č. 574/72 štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa doteraz tieto ustanovenia nevzťahujú výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti).

Odporúčaná literatúra :

BARINKOVÁ, M.: Solidarita pri poskytovaní štátnych sociálnych dávok (s osobitným zreteľom na rodičovský príspevok). Kontrasty reformy sociálneho zabezpečenia. Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, SAP-Slovak Academic Press, spol. s.r.o., 2006, s. 76-85. ISBN 978-80-8095-007-1

BARINKOVÁ, M. - KAKAŠČÍKOVÁ, J.: Otvorené otázky rodinných dávok pri striedavej starostlivosti. Bratislava: právny obzor č. 1, Ústav štátu a práva SAV, 2011. s. 66-74. ISSN 0032-6984

DEMEK, P.- JANIČOVÁ, E.: Aktuálne zmeny v sústave štátnych sociálnych dávok. Moderné trendy sociálneho zabezpečenia. Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, SAP-Slovak Academic Press, spol. s.r.o., 2012, s. 60-82. ISBN 978-80-8095-040-8

GAJDOŠÍKOVÁ, Ľ.: 25 rokov zmien v sociálnom zabezpečení. Sociálne zabezpečenie - na rázcestí. Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, SAP-Slovak Academic Press, spol. s.r.o., 2014, s. 21-30. ISBN 978-80-8095-087-3

KEČKÉŠOVÁ, M. : Správne právo hmotné – Správne právo procesné. Bratislava: IRIS s.r.o., 2013, s. 226. ISBN 978-80-89238-80-4, EAN 9788089238804

KEČKÉŠOVÁ, M., KUSIN, V. : Sociálna otázka – Filozofické, politické a právne reflexie. Aktuálne otázky sociálnej politiky – teórie a praxe VIII. Ročník. Univerzita Pardubice, 2014, s. 37-49. ISSN 1804-9095, ISSN 1804-9109

KOŠIČIAROVÁ, S. : Správny poriadok Komentár. Šamorín: Heuréka, 2004, s. 322. ISBN 80-89122-14-0

SOVOVÁ, O. : Základy správneho práva. Hradec Králové : Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta Gaudeamus, 2008, s. 111. ISBN 978-80-7041-107-0

ZÁVADSKÁ, E.: Správne súdnictvo vo veciach sociálnych z pohľadu pripravovaných zmien procesných kódexov. Priority sociálneho zabezpečenia. Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, SAP-Slovak Academic Press, spol. s.r.o., 2012, s. 93-103. ISBN 978-80-8095-083-5

10.1.1 Správne konanie – zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov

Časový rozsah : 60 hodín

Z hľadiska právnej teórie právny systém tvoria odvetvia verejného a súkromného práva. Správne právo zaraďujeme do odvetvia verejného práva z hľadiska ochrany verejných záujmov. Pre správne právo okrem ochrany verejných záujmov je charakteristická realizácia noriem z úradnej povinnosti, vzťah nadriadenosti a podriadenosti medzi subjektmi právnych vzťahov a imperatívny charakter právnych noriem. Normy správneho práva sa uplatňujú vo verejnej správe a rozdeľujú sa na normy hmotnoprávne a procesnoprávne. Právny predpis obsahujúci právne normy správneho práva procesného je zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Správny poriadok“ v príslušnom gramatickom tvare). Správny poriadok ako všeobecný procesný predpis, sa vzťahuje na rozhodovací proces, ktorého výsledkom je individuálny správny akt – rozhodnutie. Jednotlivé pravidlá upravujúce vydávanie individuálnych správnych aktov zaväzujú nielen účastníkov správneho konania, ale i samotné správne orgány postupovať tak, aby neboli porušované základné práva a slobody pri uplatňovaní práv jednotlivých subjektov správneho konania.

Hlavným zámerom modulu 1 je v rámci rozhodovacieho procesu klásť dôraz na jednotlivé ustanovenia Správneho poriadku pri vydávaní individuálnych správnych aktov – rozhodnutí v konaniach o štátnej sociálnej podpore, hmotnej núdzi a náhradného výživného. Rozhodovanie v danej oblasti je podstatnou mierou ovplyvňované súladom medzi dynamikou a stabilitou, ale i funkčnosťou a efektívnosťou jednotlivých právnych predpisov upravujúcich danú oblasť. Práve dynamika zmien právnych predpisov a ich funkčnosť kladie vysoké nároky na odbornú zdatnosť zamestnancov pôsobiacich v rezorte verejnej správy konkrétne v štátnej správe, ale i v samospráve, ktorí vykonávajú rozhodovaciu činnosť na úseku štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného.

Prioritou modulu . 1 je dosiahnuť spoluprácu správnych orgánov s účastníkmi konania vo všetkých fázach rozhodovacieho procesu, ale aj dosiahnuť väčšiu spoluprácu správnych orgánov štátnej správy, ktoré rozhodujú o dávkach a príspevkoch štátnej sociálnej podpory,

pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v rámci jednotlivých organizačných útvarov v rámci samotného správneho orgánu. Zároveň budovať priestor pre spoluprácu s orgánmi samosprávy, neštátnymi inštitúciami, ale i s ďalšími subjektmi, ktoré poskytujú informácie v zmysle platnej legislatívy za účelom zistenia skutočného stavu vecí a vydania rozhodnutia v súlade s platným právom.

10.1.2 Rozsah pôsobnosti orgánov verejnej správy v súlade s územným a správnym usporiadaním Slovenskej republiky a základné pravidlá správneho konania v kontexte medzinárodných a vnútroštátnych dokumentov.

Je nevyhnutná spolupráca správnych orgánov štátnej správy a samosprávy v rozhodovacom procese o poskytovaní dávok štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného ? Čo je ich spoločným cieľom ?

Z inštitucionálneho hľadiska pozornosť zacielime na verejnú správu ako celok, t. j. tak na správne orgány štátnej správy, ako i samosprávy, kde sa bude vzdelávací projekt aplikovať. Práve rozhodovací proces v oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného si vyžaduje potrebu sústrediť pozornosť na osobitosti správneho konania v súlade s hmotnoprávnou legislatívou štátnych sociálnych dávok, dávky pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Dôraz je potrebné klásť na rovnosť postavenia občanov Slovenskej republiky, ale i príslušníkov členských štátov EÚ, cudzincov, osôb bez štátnej príslušnosti, utečencov, odídencov a zahraničných Slovákov, t. j. všetkých čo majú na území Slovenskej republiky tolerovaný pobyt. V základných pravidlách správneho konania sú zakomponované medzinárodné dokumenty, ako je Listina základných práv a slobôd, a dokumenty EÚ- Rezolúcia (77) 31 O ochrane jednotlivca vo vzťahu k správnym aktom (prijatá výborom ministrov 28.9.1977) a pod. Ich zastrešujúcim fenoménom sú predovšetkým ľudské práva upravené v Ústavnom zákone č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej federatívnej republiky nasmerované na ideové a inštitucionálne zabezpečenie ochrany ľudskej dôstojnosti bez ohľadu na pohlavie, národnú, etnickú, náboženskú a inú príslušnosť. Pri implementácii základných zásad v súvislosti s rozhodovacím procesom zohráva rolu i fenomén oprávnenosti účastníkov správneho konania, ktorý upravuje i legislatíva EÚ - Rezolúcia (77) 31 O ochrane jednotlivca vo vzťahu k správnym aktom. Určuje povinnosť aktívnej spolupráce správneho orgánu s účastníkmi konania pri vydaní

individuálnych správnych aktov, ktoré zasahujú do práv a povinností účastníkov správneho konania.

Oblasť právnych predpisov štátnej sociálnej podpory, sociálnej pomoci a náhradného výživného aplikujú do praxe správne orgány špecializovanej štátnej správy v zmysle kompetenčného zákona č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí a rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 453/2003 Z. z.“) a orgány samosprávy v súlade s ustanoveniami zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 369/1990 Zb.“). S cieľom pomáhať sociálne slabším vrstvám alebo jednotlivcom a tým chrániť ľudskú dôstojnosť v kontexte s požiadavkami Listiny základných práv a slobôd bolo i kreovanie špecifických štátnych inštitúcií. V súvislosti s determináciou rozhodovacích kompetencií medzi jednotlivými správnyimi orgánmi je nevyhnutná vzájomná spolupráca. Prítomnosťou produktívnych poznatkov získaných vzájomnou komunikáciou identifikujú správne orgány dôležité podklady, ktoré svojim obsahom môžu pozitívne ovplyvniť kvalitu rozhodovacieho procesu. Práve v oblasti, ktorá je súčasťou vzdelávania je nespochybniteľná spolupráca napr. pri posudzovaní riadnej starostlivosti o deti pri poskytovaní dávok štátnej sociálnej podpory, kde správne orgány špecializovanej štátnej správy získavajú cenné údaje o rodine ako celku, ale predovšetkým o riadnej starostlivosti o deti najmä v súlade s ustanovením § 3 ods. 3 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Riadna starostlivosť ako ju definuje citovaný právny predpis je predpokladom pre kladné rozhodnutie. Samospráva disponuje kompetenciami i v oblasti vzdelávania, keďže „záškoláctvo“ je považované za negatívny jav, ktorý správny orgán zohľadňuje v rozhodovacej činnosti o poskytovaní tak dávok a príspevkov štátnej sociálnej podpory, ako aj pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Kvalitná a dôsledná spolupráca sociálnych pracovníkov pri poskytovaní informácií medzi správnyimi orgánmi štátnej správy a samosprávy, ale i medzi správnyimi orgánmi samosprávy navzájom, napr. o dávke v hmotnej núdzi je základným predpokladom pre riadne zistenie skutočného stavu veci, čím sa eliminuje možnosť zneužitia zo strany žiadateľov o dávku a príspevky.

10.1.3 Príslušnosť správnych orgánov, vylúčenie zamestnancov alebo členov správneho orgánu, účastníci konania, zúčastnené osoby, zastupovanie v správnom konaní.

S akými problémom sú konfrontovaní zamestnanci správneho orgánu pri miestnej, vecnej a funkčnej príslušnosti ?

Miestna príslušnosť v rozhodovacom procese o štátnych sociálnych dávkach, pomoci v hmotnej núdzi a náhradnom výživnom je určená trvalým bydliskom účastníka konania. Skúmať miestnu príslušnosť je preto neoddeliteľnou povinnosťou správneho orgánu, ktorú zisťuje z identifikačného dokladu žiadateľa o dávku. Súčasne z identifikačného dokladu zisťuje jeho spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva a povinnosti. Obmedzenie procesnej spôsobilosti správny orgán zisťuje z druhej strany občianskeho preukazu, kde v osobitnom zázname, ktorý vykonal príslušný orgán je uvedené číslo rozhodnutia, ktorým boli obmedzené práva dotknutej osoby. V prípade, že správny orgán zistí, že účastník konania nedisponuje procesnou spôsobilosťou vykoná potrebné úkony v zmysle § 16 ods. 2 Správneho poriadku a ustanoví mu opatrovníka pre dané konanie. Opatrovníkom môže byť napr. sociálny pracovník oddelenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately. Uvedený postup nie je dôsledne využívaný v praxi čo možno považovať za slabú stránku pri rozhodovacom procese. Problémy spôsobuje miestna príslušnosť sociálnym pracovníkom samosprávy, ktorí rozhodujú napr. o jednorazovej dávke v hmotnej núdzi u občanov bez domova. Komplikovanou oblasťou je dokazovanie a terénna sociálna práca za účelom objektívneho posúdenia hmotnej núdze, ako i zistenia, či niektorá jednorazová dávka nebola vyplatená v predchádzajúcom bydlisku žiadateľa. Tým sa kladú vysoké nároky na komunikačné zručnosti pracovníka správneho orgánu, tak vo vzťahu k žiadateľom, ale i k príslušným inštitúciám, ktoré disponujú danými informáciami.

Vecnú príslušnosť orgánov verejnej správy určuje osobitný právny predpis v danom prípade je to kompetenčný zákon, t. j. zákon č. 453/2003 Z. z. a zákon č. 369/1990 Zb. O štátnej sociálnej podpore, hmotnej núdzi a náhradnom výživnom rozhoduje príslušný úrad práce sociálnych vecí a rodiny. V prípade, že účastník konania podá svoju žiadosť na vecne nepríslušný správny orgán, napr. o štátnu sociálnu podporu požiada obec, povinnosťou správneho orgánu, v danom prípade obce, je žiadosť postúpiť na príslušný správny orgán a súčasne informovať účastníka konania o danom postupe. Ak zákon určuje odbor ako funkčne príslušný na rozhodovanie možno ňou identifikovať i funkčnú príslušnosť. V rámci štátnych sociálnych dávok, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného však rozhoduje „Úrad“ preto rozhodnutie nevydáva príslušný odbor. Osobitné postavenie má rozhodovacia činnosť samosprávy, kde miestna, vecná a funkčná príslušnosť o jednorazovej dávke pomoci v hmotnej núdzi patrí obciam, v rámci ich organizačnej štruktúry. Odlišnosťou v postavení správneho orgánu majú tie obce, ktoré z hľadiska spájania kompetencií prenesením výkonu niektorých kompetencií v rámci obcí, si túto kompetenciu môžu upraviť zmluvou o spolupráci (partnerstvo). Z dôvodu nedostatku príslušnosti v prípade, že osobitný zákon neupravuje odlišný postup Správny poriadok ustanovuje povinnosť zrušiť rozhodnutie z dôvodu jeho nezákonnosti. Funkčná príslušnosť, ktorá predstavuje rozdelenie kompetencií medzi jednotlivé organizačné zložky správneho orgánu sa uplatňuje tak v oblasti štátnej správy, ako i samosprávy v súlade so Správnym poriadkom.

Dôležitým prvkom je napr. možnosť prenesenia príslušnosti, čo možno aplikovať i v oblasti hmotnej núdze. Tento postup možno považovať za dôležitý prvok spolupráce správneho orgánu a účastníka konania bez akéhokoľvek či už pozitívneho alebo negatívneho vzťahu

správneho orgánu k účastníkom konania. Uvedený postup aplikujú správne orgány napr. v prípade, že účastník konania v rozhodovacom procese o poskytnutie dávky pomoci v hmotnej núdzi a príspevkov k nej sám požiada správny orgán o prenesenie príslušnosti, a k preneseniu príslušnosti vyjadrí súhlas príslušný správny orgán, a súčasne i správny orgán, ktorý príslušnosť prijíma. V danom prípade sa uplatňuje princíp hospodárnosti konania.

Aké úkony musí vykonať zamestnanec správneho orgánu v prípade pochybností o jeho nestrannosti ?

Nestrannosť správneho orgánu a jeho členov je základným predpokladom zákonnosti rozhodnutia. Právom účastníka konania je podanie námietky týkajúcej sa predpojatosti zamestnancov alebo členov správneho orgánu. Na druhej strane je povinnosťou zamestnanca správneho orgánu rešpektovať ustanovenia Správneho poriadku. Preto nielen účastník konania, ale i zamestnanec správneho orgánu v prípade pochybností o nestrannosti v rámci sebareflexie požiada o vylúčenie z rozhodovacieho procesu. Povinnosťou správneho orgánu je v prípade, že má pochybnosť, že o dávkach a príspevkoch nebude rozhodovať nestranne, túto skutočnosť oznámi svojmu nadriadenému orgánu a zdrží sa konania vo veci. Vykoná len neodkladné nevyhnutné úkony, ktoré sú v prospech účastníka konania vzhľadom na to, že nepripúšťajú odklad.

Ďalším dôvodom je napr. vylúčenie zamestnanca správneho orgánu ex lege. Dôvodom na vylúčenie zo zákona je rozhodovanie zamestnanca správneho orgánu o tej istej veci v správnom konaní na správnom orgáne prvého stupňa.

Je potrebné identifikovať rozdiely medzi subjektmi správneho konania a účastníkmi správneho konania a formami zastupovania. Je nevyhnutné skúmať aktívnu legitimitáciu na konanie ?

Základným predpokladom pre kvalifikovaný rozhodovací proces je odborná zdatnosť zamestnanca správneho orgánu i v oblasti práva. Subjektom správneho konania je správny orgán, účastníci konania a zúčastnené osoby. Povinnosťou správneho orgánu v rozhodovacom procese je skúmať ktoré zo subjektov spĺňajú podmienky účastníkov konania. Správny poriadok v § 14 definuje kto je účastníkom konania. Procesným predpokladom pre správne konanie je účasť účastníkov konania a zúčastnených osôb, o ktorých právach, právom chránených záujmov sa má konať, ktorých práva a právom chránené záujmy môžu byť dotknuté alebo ktorých za účastníkov konania ustanovuje

osobitný právny predpis. Kogentnou povinnosťou správneho orgánu je zistiť či daný subjekt spĺňa zákonné podmienky byť v postavení účastníka konania, tak ako to ustanovuje § 14 Správneho poriadku. Povinnosťou správneho orgánu v rámci rozhodovacej činnosti je skúmať procesnú spôsobilosť, ako i formy zastupovania. Pozornosť si zaslúži napr. ustanovenie § 16 ods. 2 Správneho poriadku, ktoré umožňuje správne orgánu rozhodovať i v prípade, ak účastník konania nie je pozbavený spôsobilosti na právne úkony v zmysle osobitných predpisov a to Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) a Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ale vykazuje známky obmedzenia spôsobilosti na právne úkony alebo to vyplýva z listinných dôkazov. Uvedené ustanovenie je potrebné v praxi aplikovať vzhľadom na potrebu riešiť nepriaznivú sociálnu situáciu práve vzhľadom na osobitosti práva sociálneho zabezpečenia. Pri poskytovaní štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného je oprávnenou osobou rodič maloletého dieťaťa alebo iná osoba na základe rozhodnutia príslušného orgánu. V daných prípadoch koná rodič ako zákonný zástupca dieťaťa, tak ako to ustanovuje hmotnoprávna úprava, zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o rodine“) a správny orgán skúma jeho procesnú spôsobilosť. Kogentnou povinnosťou správneho orgánu v prípade zastupovania je skúmať oprávnenia zástupcu a rozsah oprávnení v rámci zastupovania, ak mu zveril zastupovanie účastník konania. V prípade zastupovania na základe rozhodnutia príslušného orgánu, je nevyhnutné priložiť aj právoplatné rozhodnutie o opatrovníctve, u ktorého správny orgán skúma len jeho pravosť, nie pravdivosť. Ak však napr. o štátnu sociálnu dávku požiada iná osoba ako rodič, povinnosťou správneho orgánu je skúmať, či je oprávnenou osobou v zmysle platnej legislatívy. V uvedenom prípade správny orgán vyžaduje predloženie rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti.

10.1.4 Priebeh správneho konania a jeho členenie

V čom možno zlepšiť koordináciu priebehu správneho konania smerujúceho k úprave práv a povinností účastníkov konania?

Základným predpokladom rozhodovacieho procesu je procesná aktivita účastníka konania. Táto aktivita sa nedotýka len začatia konania, priebehu konania, ale i preskúmania rozhodnutí v rámci riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov, a konania o výkon rozhodnutí. Ide o dispozičnú zásadu, kedy účastník konania disponuje konaním až do právoplatnosti rozhodnutia. Aktivita účastníka konania nie je jediným predpokladom pre začatie správneho konania. Druhou využívanou alternatívou pre začatie správneho konania je procesná aktivita správneho orgánu. Napr., ak správny orgán zistí dôležité skutočnosti rozhodné pre začatie konania správny orgán začne správne konanie ex offo. Konanie ex offo sa využíva v oblasti sociálno-zabezpečovacích právnych vzťahoch predovšetkým v prípade kontroly oprávnenosti poberania príslušných dávok v oblasti štátnej sociálnej

podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného alebo pochybností o oprávnenosti ich poberania. Ide o overenie skutočností rozhodných pre ďalšie poskytovanie dávok a príspevkov. Kogentnou povinnosťou správneho orgánu je v prípade začatia konania ex offo oznámiť všetkým účastníkom konania začatie správneho konania. Ak správny orgán nesplní uvedenú povinnosť, takto vydané rozhodnutie sa považuje za nezákonné. Možno konštatovať, že nerešpektovanie alebo opomenutie uvedenej povinnosti možno považovať za slabú stránku zamestnancov správneho orgánu. V prípade, že pobyt účastníkov konania nie je možné zistiť správny orgán využije procesný prostriedok začatia konania formou verejnej vyhlášky, ktorá sa však v konaniach, ktoré sú predmetom nášho vzdelávacieho programu využívajú len v minimálnej miere. Pri začatí konania formou ex offo je deň prvého úkonu správneho orgánu dňom začatia konania, ktorým dňom začína plynúť lehota na vydanie rozhodnutia.

V správnom konaní môže ísť o rôzne formy podania. Správny orgán musí akceptovať tak podanie písomnou formou, ústne do zápisnice, telegraficky alebo telefaxom alebo elektronickými prostriedkami so zaručeným elektronickým podpisom. Podanie musí však spĺňať predpísané náležitosti, ktoré v prípade nedostatkov musí odstrániť účastník konania na výzvu správneho orgánu. Nedostatky, ktoré môže odstrániť správny orgán, odstráni sám správny orgán. Možno konštatovať, že pri danom postupe chýba spolupráca napr. pri poskytovaní štátnej sociálnej podpory medzi orgánom sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately (kolíznym opatrovníkom) a sociálnym pracovníkom štátnej sociálnej podpory v prípade zmeny formy náhradnej starostlivosti (osobná starostlivosť) na inú formu (osvojenie). Tu hrozí, že môže prísť k neoprávnenému poskytovaniu štátnej sociálnej podpory, ak účastník konania poberal príspevok na podporu náhradnej rodinnej starostlivosti. Uvedený postup môže spôsobiť tak škodu samotnému správne mu orgánu, ale súčasne i účastníkovi konania, ktorý v dobrej viere neohlási predmetnú zmenu z dôvodu, že uvedená skutočnosť je známa správne mu orgánu z úradného postupu, keďže kolízny opatrovník ako zamestnanec príslušného štátneho orgánu, ktorý rozhodnutie vydal, bol účastníkom konania v konaní pred súdom.

Ak správny orgán zistí, že nedostatkom je nepríslušnosť správneho orgánu využije procesný inštitút postúpenie podania. Okrem uvedeného procesného inštitútu správny orgán môže využiť okrem postúpenia podania i inštitút postúpenia veci, ak účastník konania o to požiada. Je však potrebné odlišovať postúpenie veci, ktorý inštitút sa využíva napr. pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi (poberateľov pomoci v hmotnej núdzi, ktorí žijú mimo miesta trvalého bydliska, napr. v zariadeniach sociálnych služieb).

V sociálnej sfére sa v správnom konaní v prevažnej miere využíva písomná forma konania. Ústne konanie v rozhodovacom procese štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného sa aplikuje v nepatrnej miere. Naproti tomu zápisnica je využívaná pri procesných úkonoch pri objasňovaní a rozhodovaní o predmetných dávkach a príspevkoch. Písomná forma je využívaná napr. pri dožiadaniach, ktorými správny orgán zisťuje dôležité skutočnosti nevyhnutné pre rozhodovací proces. Povinnosťou správneho

orgánu je v prípade dožiadaní za účelom zistenia dôležitých informácií o účastníkoch konania citovať právny predpis oprávňujúci správny orgán požadované informácie žiadať. Ďalším procesným úkonom, ktorý je povinný správny orgán rešpektovať je umožniť účastníkom konania nazrieť do spisu, ktorý sa dotýka úpravy ich práv a povinností. Musia byť však dodržané ustanovenia § 23 Správneho poriadku.

Je nevyhnutné identifikovať rozdiely pri doručovaní písomností v správnom konaní ?

Dôležitým procesným postupom v správnom konaní je doručovanie písomností osobitného významu predovšetkým rozhodnutí. Správny poriadok rozlišuje formy doručovania, ich využitie pri jednotlivých procesných úkonoch. Dôraz kladie na význam doručovania dôležitých písomností, najmä rozhodnutí, od doručovania ktorých závisí platnosť, právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutí. Je dôležité rozlišovať doručovanie do vlastných rúk, a opakované doručovanie do vlastných rúk, pri ktorom je využívaná fikcia doručenia. Rozdielnosť u predmetných foriem doručovania má podstatný vplyv na právoplatnosť rozhodnutia. Zákonným postupom správneho orgánu je i forma doručovania verejnou vyhláškou. Uvedenú formu aplikuje správny orgán v prípade, že správne orgánu sa nepodarilo zistiť pobyt účastníka konania, poprípade, ak uvedený postup upravuje osobitný právny predpis. Nezákonný postup pri doručovaní spôsobuje, že rozhodnutie nebolo doručené lege artis, čím rozhodnutie nemôže nadobudnúť právoplatnosť. Ide napr. o nesprávny postup správneho orgánu kedy rozhodnutie nebolo doručené do vlastných rúk, tak ako to ustanovuje § 24 Správneho poriadku, resp. rozhodnutie bolo doručené inej osobe vzhľadom na nesprávne určenie adresáta.

Procesné úkony v rozhodovacom procese sú viazané lehotami. Správny poriadok pozná dva typy lehôt, a to lehoty zákonné a lehoty dané správnym orgánom. Špecifiká procesných lehôt upravujú okrem Správneho poriadku i osobitné právne predpisy. Pri počítaní lehôt zohrávajú dôležitú rolu dni pracovného pokoja, ktoré nemajú vplyv na začiatok plynutia lehoty, ale majú zásadný vplyv na určenie konca lehoty. Je dôležité identifikovať rozdiely medzi lehotami na vykonanie procesného úkonu, napr. doručovanie písomností a lehotami na rozhodovanie. Rozdiel je pri uplatňovaní lehôt v prípade podaní, na základe ktorých sa začína správne konanie. V danom prípade správne konanie začína až dňom doručenia podania správne orgánu. Napr., ak žiadateľ o poskytnutie pomoci v hmotnej núdzi podá žiadosť na poštovom úrade, konanie na správnom orgáne sa začína dňom doručenia žiadosti správne orgánu.

V rozhodovacom procese je správny orgán viazaný lehotou, počas ktorej musí vykonať všetky procesné úkony a vydať rozhodnutie vo veci. V prípade, že sa vyskytne dôvod, pre ktorý nemožno vydať rozhodnutie v určenej lehote z dôvodu, že sa vyskytla prekážka, môže správny orgán konanie prerušiť. Spôsob prerušenia zvolí správny orgán vzhľadom na

špecifickosť dôvodov. Môže ísť o prerušenie na dobu 30. dní, ak s tým súhlasia účastníci konania. Tu je vôľa účastníkov na prvom mieste, ktorú musí rešpektovať i správny orgán. Ak však nebol odstránený dôvod, pre ktorý bolo konanie prerušené, prerušenie môže trvať i počas dlhšieho časového obdobia, t. j. pokiaľ sa neodstránia prekážky, pre ktoré bolo konanie prerušené. Prerušenie konania na dobu 30. dní môže správny orgán. Ďalším procesným postupom v prípade, že ide o prekážku, ktorá sa nedá odstrániť, je zastavenie správneho konania. Dôvody pre zastavenie správneho konania sú taxatívne určené v ustanovení § 30 Správneho poriadku. Je potrebné rešpektovať príslušné ustanovenie a správne ho aplikovať, čo sa týka vydania rozhodnutia o zastavení správneho konania, alebo jeho druhej formy vyznačenia v spisovej dokumentácii. Pri zastavení konania je treba priložiť dôkazy, na základe ktorých správny orgán konanie zastavuje, napr. pri úmrtí účastníka konania, ktorý je jediným účastníkom je potrebné priložiť do spisovej dokumentácie úmrtný list, ako listinný dokaz.

Osobitosťou správneho konania je i otázka náhrady trov konania. Správny poriadok upravuje náhradu trov konania tak, že účastník konania, ako i správny orgán trovy konania, ktoré mu vznikli, znáša každý sám. Výnimkou sú však trovy konania spojené s dokazovaním, resp. s takým konaním účastníka konania, ktoré tieto trovy spôsobilo. O trovách musí rozhodnúť správny orgán. V právnej praxi v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného sa s náhradou trov konania stretávame len výnimočne.

Postupujú správne orgány v súlade s § 34 ods. 6 Správneho poriadku ?

Zákonnosť vydaného rozhodnutia je závislá na procesných úkonoch zameraných na zisťovanie podkladov pre rozhodnutie, ktoré sú významným článkom rozhodovacieho procesu. Správny orgán sa musí opierať o skutočný stav veci, ktorý zisťuje, a je povinný vykonať všetky kroky z úradnej povinnosti. V rámci zisťovania podkladov musí úzko spolupracovať s účastníkmi konania, tak aby sa účastníci konania mohli vyjadrovať predovšetkým k podkladom rozhodnutia. Uvedený postup rešpektuje i Ústavu SR, ale i medzinárodné dokumenty, ako je Listina základných práv a slobôd a legislatíva EÚ. V rámci zisťovania podkladov správny orgán nevyžaduje podklady od účastníkov konania, ktoré sú mu známe z úradnej povinnosti. Tu sa stretávame s nedostatkami, napr. keď správny orgán žiada od účastníka konania k žiadosti o pomoc v hmotnej núdzi priložiť rozhodnutie o nároku na dávku v nezamestnanosti i napriek tomu, že si uvedenú skutočnosť môže overiť sám na odbore služieb zamestnanosti, alebo vstupom do databázy Sociálnej poisťovne, kde zisťuje či žiadateľ mal v rozhodnom období uzavretý pracovnoprávny vzťah alebo obdobný vzťah. Absentuje tu postup správneho orgánu v súlade s § 3 ods. 5 Správneho poriadku. Možno konštatovať, že ide o nedostatočné technické prepojenie dvoch odborov na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, ale i nedostatočnú spoluprácu pri zisťovaní podkladov, ktoré sú na tom istom správnom orgáne alebo obdobnom orgáne a neexistuje závažná prekážka, pre ktorú sa takýto postup nemôže realizovať. Zisťovanie

podkladov pre rozhodnutie sa realizuje i formou dokazovania, t. j. využívaním dôkazných prostriedkov, ako sú svedecké výpovede, znalecké posudky, listinné dôkazy, ohliadka a čestné vyhlásenie. Napr. pri dokazovaní v konaní o poskytnutí pomoci v hmotnej núdzi je povinnosťou správneho orgánu zabezpečiť všetky dôkazy i napriek tomu, že už z predložených dôkazov, ktoré má k dispozícii správny orgán, je zrejmé, že účastníkovi konania nárok na pomoc v hmotnej núdzi nevznikne. Povinnosťou správneho orgánu je oboznámiť účastníkov konania s dôkazmi a dať im priestor vyjadriť sa k výsledkom dokazovania, ako i priestor pre pripomienky k jednotlivým výsledkom dokazovania. Pri dokazovaní však nie je správny orgán viazaný len návrhmi a dôkazmi predloženými účastníkmi konania. Najčastejšie využívaným dôkazným prostriedkom rozhodovacej činnosti v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného je okrem iných predovšetkým ohliadka. Správne orgány priamym pozorovaním zisťujú a overujú rozhodné skutočnosti dôležité pre vydanie rozhodnutia. Za ohliadku v rámci našej spracovanej vzdelávacej témy považujeme terénnu sociálnu prácu, ktorá má dôležité miesto v rozhodovacom procese, ale taktiež pri skúmaní oprávnenosti poberania štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. V praxi sa stretávame s požiadavkou riešenia predbežnej otázky, ktorej vyriešenie tvorí podklad pre vydanie rozhodnutia vo veci samej. Predbežnou otázkou je napr. vydanie posudku pri poskytovaní rodičovského príspevku, ak je dieťa odkázané na osobitnú starostlivosť inej osoby vzhľadom na nepriaznivý zdravotný stav. Môže však požiadať o vydanie rozhodnutia o predbežnej otázke iný príslušný správny orgán, ak takýto orgán má kompetenciu na vydanie posudku, resp. vydá posudok sám. Ak príslušný správny orgán vydá rozhodnutie o riešení predbežnej otázky, je toto rozhodnutie podkladom pre rozhodnutie vo veci samej a správny orgán je ním viazaný. Ak nerozhodol príslušný správny orgán, môže si o danej otázke urobiť úsudok sám správny orgán v rámci výnimiek, ktoré ustanovuje § 40 ods. 2 Správneho poriadku.

Dodržiava správny orgán zásadu ochrany práv účastníkov konania ?

Riadny priebeh konania za účelom vydania rozhodnutia určuje zákonný rámec postupov všetkých subjektov správneho konania. Z uvedeného dôvodu si správny orgán zvolí vhodné opatrenia na zabezpečenie priebehu a účelu konania. Základnými opatreniami za účelom dodržania zákonného postupu sú predvolanie, predvedenie, predbežné opatrenie, dožiadanie a poriadkové opatrenie. Výber prostriedkov zákonného postupu v procese priebehu správneho konania od začatie správneho konania až po vydanie meritórneho rozhodnutia volí správny orgán sám s prihliadnutím na obsah a s prihliadnutím k právomoci a pôsobnosti správneho orgánu. V oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného sú najčastejšie zaužívané formy opatrení predvolanie a dožiadanie.

Ustanovenie § 3 ods. 6 Správneho poriadku určuje povinnosť, aby správny orgán zachovával pravidlá správneho konania, ako to ustanovujú odseky 1 až 5 citovaného ustanovenia § 3. Z daných ustanovení vyplýva, že správny orgán pri vydávaní osvedčení, posudkov a pod. musí postupovať v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania a má povinnosť dať im priestor na vyjadrenie k predmetu konania a predkladaniu dôkazov. Uvedené ustanovenie sa dotýka napr. aj rozhodovania o rodičovskom príspevku, kde v prípade u detí starších ako tri roky, ktoré vzhľadom na dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav vyžadujú osobitnú starostlivosť, je potrebné posúdenie posudkovým lekárom. Posudok tvorí podklad pre vydanie rozhodnutia vo veci samej. Povinnosťou správneho orgánu je v súlade s § 3 ods. 2 Správneho poriadku oboznámiť pred vydaním rozhodnutia účastníka konania s posudkom a súčasne mu určiť lehotu na vyjadrenie sa k posudku. V prípade neakceptovania zákonného postupu takéto rozhodnutie vykazuje procesné pochybenie už aj vzhľadom na legislatívu EÚ (Rezolúciu (77) 31 O ochrane jednotlivca vo vzťahu k správnym aktom prijatú výborom ministrov 28.9.1977). Uvedená legislatíva EÚ ukladá povinnosť správneho orgánu vo vzťahu k správnym aktom, t.j. rozhodnutiam postupovať v rozhodovacej činnosti v spolupráci s účastníkmi konania aby sa im dala možnosť navrhnuť dôkazy, vyjadrovať sa k dôkazom, ktoré majú vplyv na úpravu ich práv a povinností.

Možno v danom prípade konštatovať, že posudok o nepriaznivom zdravotnom stave dieťaťa prejedukuje rozhodnutie vo veci samej, keďže správny orgán sa opiera o posudkový záver, ktorý tvorí podklad pre vydanie rozhodnutia.

Čo môže spôsobiť neplatnosť rozhodnutia správneho orgánu ?

Rozhodnutie je svojou povahou individuálnym správnym aktom, vydaním ktorého bolo zavŕšené správne konanie. Správny poriadok podľa obsahu rozdeľuje rozhodnutia na čiastočné alebo konečné. V písomnom vyhotovení rozhodnutia správny orgán uvedie základné údaje, t. j. názov správneho orgánu, adresu, dátum vydania rozhodnutia, úradnú pečiatku, meno, priezvisko a funkciu oprávnenej osoby, mená, priezviská účastníkov konania a ich bydlisko, ktorým sa rozhodnutie doručuje. Ide o formálne náležitosti rozhodnutia. Za dôležité náležitosti Správny poriadok považuje autoritatívny výrok, odôvodnenie rozhodnutia a poučenie o opravnom prostriedku. Ide o obsahovú časť rozhodnutia, ktorá má osobitný význam pre zákonnosť vydaného rozhodnutia. Chyby predovšetkým v obsahových náležitostiach spôsobujú, že rozhodnutie nemožno preskúmať. Nesúlad s právnymi predpismi pri rozhodovacom procese spôsobuje nezákonnosť rozhodnutia, ktorý má vplyv na jeho platnosť, účinnosť, právoplatnosť a vykonateľnosť. Výrok rozhodnutia obsahuje akt rozhodnutia, či už kladný, resp. záporný pre účastníka konania, t. j. čo bolo predmetom rozhodnutia, aké právne predpisy správny orgán použil, a to právne predpisy tak hmotnoprávneho, ako i procesného charakteru pre vznik, trvanie, zmenu alebo zánik právneho nároku, t. j. určenie konkrétneho práva alebo povinnosti. V prípade, že správny orgán uvedie ustanovenia právneho predpisu, ktorý neupravuje rozhodovaciu právomoc správneho orgánu, rozhodnutie vykazuje známky nezákonnosti,

ktoré je nevyhnutné odstrániť v rámci riadnych, resp. mimoriadnych opravných prostriedkov. Ustanovenia právnych predpisov je potrebné voliť v súlade s právom a povinnosťou zaväzujúcich tak správny orgán a účastníkov konania. Ak správny orgán ukladá účastníkom konania povinnosť, táto povinnosť musí byť obsahom výroku včítane lehoty na jej splnenie. Lehota na plnenie však nesmie byť kratšia ako je lehota daná príslušným právnym predpisom. Uloženie povinnosti je charakteristické práve pre oblasť rozhodovania, ktorá je predmetom nášho projektu ďalšieho vzdelávania zamestnancov verejnej správy. Za povinnosť správny orgán považuje oznámenie všetkých dôležitých skutočností, ktoré by mali vplyv na ďalšie poskytovanie štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného alebo by ovplyvňovali výšku už poskytovaných dávok a príspevkov. Súčasťou výroku môže byť v súlade so Správnym poriadkom i povinnosť úhrady trov konania, ak počas rozhodovacieho procesu trovy konania vznikli. Obsahovou náležitosťou je odôvodnenie rozhodnutia, ktorým správny orgán ozrejmuje skutkový a právny stav vydaného rozhodnutia. Odôvodnenie je dôležitou súčasťou správnych rozhodnutí prvého aj druhého stupňa. Správny orgán v odôvodnení uvádza, ktoré dôkazy použil v rámci rozhodovacieho procesu, prečo určité dôkazy nebral do úvahy a aké námietky a návrhy účastníkov konania akceptoval, prečo použil ustanovenia príslušných právnych predpisov a čo viedlo správny orgán k vydaniu rozhodnutia. Nedostatočné odôvodnenie dáva priestor na využitie opravných prostriedkov, ale súčasne je jedným z dôvodov pre zrušenie rozhodnutia práve pre nedostatočné odôvodnenie. Dôležitou súčasťou odôvodnenia, napr. pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi, je poukázať na dôkazy o príjme žiadateľa a s ním posudzovaných osôb v súlade s hmotnoprávnou normou a na rozdiel medzi príjmom a hmotnou núdzou v zmysle platnej právnej úpravy (zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov - ďalej len „zákon č. 417/2013 Z. z.“). Rozdiel predstavuje výšku dávky v hmotnej núdzi. Súčasne uvedie i ustanovenie právnej normy, podľa ktorej správny orgán poskytne pomoc v hmotnej núdzi za celý mesiac i napriek tomu, že žiadateľ podal žiadosť posledný deň v mesiaci. Poslednou obsahovou časťou rozhodnutia je poučenie o odvolaní, rozklade. Ide o obligatórnu náležitosť rozhodnutia. Poučenie musí obsahovať i také rozhodnutie, proti ktorému nie je možno použiť riadny opravný prostriedok. Obligatórnou súčasťou poučenia je upovedomenie o preskúmaní rozhodnutia súdom. V prípade, že správny orgán nesprávne poučí účastníka konania alebo nepoučí ho vôbec o zákonnej lehote odvolania, lehota na podanie odvolania sa predlžuje a za včas podaný riadny opravný prostriedok sa považuje lehota do 3 mesiacov odo dňa doručenia rozhodnutia účastníkovi konania. V prípade, že v rozhodnutí sa vyskytnú nedostatky, je potrebné ich odstrániť. Správny orgán rozlišuje medzi formálnymi a obsahovými nedostatkami. Ak ide o formálne nedostatky správy orgán ich opraví neformálnym spôsobom – listom, ktorý sa stáva súčasťou rozhodnutia. Nedostatky v obsahových náležitostiach však možno odstrániť len vydaním nového rozhodnutia. K zrušeniu rozhodnutia môže prísť i v prípade, ak rozhodnutie vydal vecne, miestne a funkčne nepríslušný správny orgán.

Procesným inštitútom na riešenej spornej otázke je aj forma uzavretia zmluvy medzi účastníkmi konania. Aplikácia uvedenej procesnej formy však vyžaduje formálny postup, a to formu zápisnice o uzavretí zmluvy a následne schválenie zmluvy správnym orgánom. Rozhodnutie o schválení zmluvy samotným správnym orgánom je potvrdením zákonnosti podstaty zmluvy, t. j., že zmluva neodporuje tak právnym predpisom, ako i dobrým mravom a obecnému záujmu.

Jednou zo základných zásad správneho konania je rýchlosť správneho konania. Rýchlosť správneho konania je ohraničená lehotami. Správny poriadok určuje v jednoduchých prípadoch lehotu bezodkladnú, v bežných je 30 dňovú a v zložitých prípadoch ide o lehotu 60 dňovú. Treba však poznamenať, že dĺžku lehoty môže upraviť osobitný právny predpis odlišne. Nedodržanie lehoty na rozhodovanie, t. j. pasívny postup správneho orgánu dáva možnosť účastníkovi konania aby sa z dôvodu nečinnosti príslušného správneho orgánu, ktorý má vo veci rozhodnúť, obrátil na druhostupňový správny orgán, ktorý vo veci rozhodne, ak nemožno nápravu dosiahnuť inak. Rýchlosť konania zohráva dôležitú rolu práve v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného, keďže ide o zabezpečenie potrieb maloletých detí, na ktorých má povinnosť podieľať sa i štát, čo vyplýva tak z Ústavy SR, ako i medzinárodných dokumentov a tiež povinnosť zabezpečiť základné životné podmienky plnoletým fyzickým osobám. Ako príklad možno uviesť osamelého rodiča, ktorý je odkázaný na rodičovský príspevok, prídavok na dieťa a ďalšie dávky tak štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného, kedy rýchlosť konania dodržiavaním lehôt na rozhodovanie je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim zabezpečenie výživy detí, ale i samotného rodiča.

Správny poriadok pozná dve alternatívy oznámenia rozhodnutia. Prvý spôsob je doručenie písomne vyhotoveného rozhodnutia. Druhý spôsob je ústne vyhlásenie rozhodnutia. Osobitným spôsobom upraveným v § 51 ods. 3 Správneho poriadku je spôsob doručenia vydaním osobitného dokladu alebo samotným plnením. Za deň doručenia sa považuje deň prevzatia dokladu (napr. občiansky preukaz, resp. deň plnenia - prevzatie finančnej čiastky). Uvedená forma doručenia plnením sa realizuje napr. v oblasti štátnej sociálnej podpory, kedy správny orgán nevydáva rozhodnutie, ak právne predpisy štátnej sociálnej podpory neustanovujú inak. V prípade doručovania písomne vyhotoveného rozhodnutia správny orgán aplikuje ustanovenia o procesných lehotách, ako lehotu na podanie opravných prostriedkov, ktorá začína plynúť ďalší nasledujúci deň kedy účastníkovi konania bolo rozhodnutie doručené. Pri konci lehoty sa správny orgán riadi ustanovením § 27 ods. 2 Správneho poriadku, kedy za posledný deň lehoty sa považuje nasledujúci pracovný deň po dni pracovného pokoja.

V oblasti rozhodovacej činnosti, t. j. pri vydávaní individuálnych správnych aktov sú dôležitými pojmami platnosť, právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutí. Pre platnosť rozhodnutia je oznámenie rozhodnutia účastníkom konania zákonným spôsobom. Pojem právoplatnosť charakterizujú vlastnosti ako záväznosť a nezmeniteľnosť. Pre vykonateľnosť rozhodnutia sú charakteristické dve vlastnosti, a to: právoplatnosť a uplynutie lehoty na

plnenie. Vykonateľnosť predstavuje možnosť vynútiť plnenie, ktoré obsahuje petit rozhodnutia. Správny poriadok však umožňuje realizovať i také rozhodnutie, ktoré nie je právoplatné v prípade, že odvolaniu (rozkladu) bol odňatý odkladný účinok. Práva účastníka konania možno rozhodnutím obmedziť, napr. odňať štátnu sociálnu podporu len ak bolo účastníkovi konania doručené rozhodnutie o odňatí štátnej sociálnej podpory a súčasne bol odňatý i odkladný účinok odvolania.

Právoplatnosť rozhodnutí vyznačuje správny orgán po uplynutí lehoty na podanie riadneho opravného prostriedku. Vzhľadom na diskusiu ktorým dňom nadobúda rozhodnutie právoplatnosť je možno konštatovať, že právoplatnosť rozhodnutia v správnom konaní nastáva 15. deň odo dňa doručenia v prípade márneho plynutia času, čo podporuje i stanovisko Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky.

10.1.5 Preskúmanie rozhodnutí

Čo je limitom pre preskúmanie rozhodnutí ?

Limitom pre preskúmanie rozhodnutí správnych orgánov je predovšetkým zákonnosť, t. j. vydanie rozhodnutia v súlade s hmotnoprávnymi a procesnoprávnymi prostriedkami. Správny poriadok upravuje nápravu správnych rozhodnutí procesnými prostriedkami, ktoré sú v dispozícii účastníkov konania. Charakter opravných prostriedkov závisí od skutočnosti, či smerujú proti neprávoplatným alebo právoplatným rozhodnutiam. Opravné prostriedky proti rozhodnutiam správnych orgánov nie sú však len v dispozícii účastníkov konania, ale i v dispozícii príslušných správnych orgánov z úradnej povinnosti.

Medzi riadne opravné prostriedky zaraďujeme odvolanie a rozklad. Uvedené opravné prostriedky smerujú proti neprávoplatným rozhodnutiam správnych orgánov prvého stupňa. Odvolanie je opravným prostriedkom, s ktorým disponuje účastník konania v súlade s dispozičnou zásadou. Odvolanie môže v zmysle uvedenej zásady účastník konania vziať späť, pokiaľ sa odvolania nevzdal, i napriek tomu, že odvolanie je procesným inštitútom, ktorý sleduje nápravu alebo zrušenie individuálne správneho aktu z dôvodu porušenia právnych predpisov, t. j. z dôvodu jeho nezákonnosti. Správny poriadok určuje výnimky kedy sa použitie tohto procesného prostriedku vylučuje. Procesnou lehotou na odvolanie je lehota 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia účastníkovi konania, ak osobitný zákon neustanovuje inú lehotu. Takouto výnimkou sú napr. rozhodnutia samosprávy, t. j. miest, obcí a samosprávnych krajov, kde je lehota na podanie riadneho opravného prostriedku 30 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia. Základným predpokladom pre preskúmanie odvolania je, že bolo podané na správny orgán, ktorý rozhodnutie vydal, a to v písomnej forme alebo ústne do zápisnice. V rámci odvolacieho konania môže správny orgán využiť procesný prostriedok – autoremedúru na opravu prvostupňového rozhodnutia správnym orgánom, ktorý ho vydal. V prípade, že nezistí dôvod na využitie uvedeného procesného postupu odvolanie spolu s príslušným zhodnotením rozhodovacieho postupu,

svojim stanoviskom a spisovou dokumentáciou odstúpi na druhostupňový správny orgán. Povinnosťou správneho orgánu je o postúpení odvolania upovedomiť účastníka konania. Ak si však túto povinnosť nesplní prvostupňový správny orgán, povinnosť upovedomenia o postúpení odvolania má správny orgán druhého stupňa. Správny orgán druhého stupňa preskúma rozhodnutie prvého stupňa v rozsahu, v akom sa účastník konania domáha svojich práv. Je však oprávnený, ale i povinný vykonať dokazovanie s cieľom preveriť zákonný postup správneho orgánu, ktorý vydal rozhodnutie. Zasadou, ktorú musí druhostupňový správny orgán rešpektovať je, že skúma skutočnosti, ktoré boli predmetom rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu. Nové skutočnosti, ktoré vznikli po vydaní rozhodnutia prvostupňovým správnym orgánom nemôžu ovplyvniť odvolacie konanie. Napr. pri preskúmaní rozhodnutia riadnymi opravnými prostriedkami v oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného správny orgán sústreďuje pozornosť na štruktúru rodiny, jej príjmy a výdavky, počet osôb v domácnosti, ktoré majú minimálnu úroveň príjmov a pod. z dôvodu, že skúma, či jednotlivец alebo rodina sa nachádzajú v nepriaznivej sociálnej situácii. Ak aj príjem je nižší ako je suma životného minima neznamena to, že spĺňajú podmienky pre riešenie hmotnej núdze, napr. formou dávok a príspevkov. Dôležitou súčasťou je i posudzovanie majetku žiadateľa. Posudzovanie primeranosti a naliehavosti riešenia sociálnej situácie uvedených účastníkov správneho konania a voľba nástrojov dôkaznej činnosti je základným predpokladom aby odvolací správny orgán s podmienkami hmotnoprávnej legislatívy preskúmal rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu v súlade so zásadou materiálnej pravdy. Zistenie skutočného stavu veci je jednou s priorit zákonnosti rozhodnutia. Povinnosťou druhostupňového správneho orgánu je preskúmať i odvolanie, ktoré účastník konania podal po zákonnej lehote z dôvodu zistenia, či neodôvodňuje využitie mimoriadneho opravného prostriedku, (obnova konania, preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania) ktorých využitie hmotnoprávna úprava štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného vylučuje. Procesný postup použitý v odvolacom konaní sa vzťahuje i na ďalší riadny opravný prostriedok proti rozhodnutiu prvostupňového správneho orgánu, ktorým je rozklad. Rozklad je procesným prostriedkom v prípade, že prvostupňové rozhodnutie vydáva ústredný orgán štátnej správy. V rámci odvolania a rozkladu možno použiť procesný inštitút odkladného účinku.

Ak nenastala náprava odstránením nezákonnosti v druhostupňovom konaní v rámci riadnych opravných prostriedkov, zákonnosť možno docieľiť ďalšími procesnými prostriedkami, jedným z ktorých je obnova konania. Obnovu konania zaraďujeme do skupiny mimoriadnych opravných prostriedkov. Obnova konania sa môže začať tak z podnetu účastníka konania, ako i z podnetu správneho orgánu. Podmienky pre obnovu konania upravujú ustanovenia § 62 a § 63 Správneho poriadku. Základnou podmienkou je právoplatnosť rozhodnutia, proti ktorému obnova konania smeruje. Ďalším predpokladom je porušenie základných zásad predovšetkým zásady materiálnej pravdy. Obnova konania má dve štádiá, a to povolenie alebo nariadenie obnovy a samotná obnova konania. Príslušný správny orgán môže obnovu konania povoliť alebo nariadiť len v prípade, že návrh na povolenie, resp. nariadenie obnovy podal účastník konania v lehote troch mesiacov

odkedy sa dozvedel o dôvodoch obnovy, najneskôr do troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia. Ak je výsledkom obnovy konania nové rozhodnutie pôvodné rozhodnutie sa zrušuje. Proti novému rozhodnutiu je možné podať riadny opravný prostriedok.

Procesným prostriedkom na preskúmanie zákonnosti rozhodnutí je preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania. Ako mimoriadny opravný prostriedok sleduje nápravu v prípade, že správny orgán porušil zásadu zákonnosti a zásadu materiálnej pravdy. Správny orgán rozhodnutie zruší alebo zmení v prípade, že zistí porušenie procesných predpisov, ktoré spôsobili nezákonnosť rozhodnutia. K zrušeniu resp. zmene rozhodnutia môže prísť len v lehote do troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia. Procesné inštitúty obnova konania a preskúmanie rozhodnutí mimo odvolacieho konania sa v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci hmotnej núdze a náhradného výživného nevyužívajú, vzhľadom na osobitné ustanovenia hmotnoprávných predpisov, keďže právna úprava ich vylučuje.

Osobitným konaním je konanie o proteste prokurátora. Z ustanovenia § 69 Správneho poriadku je zrejmé, že konanie je dozorom nad dodržiavaním zákonnosti postupu správneho orgánu v rámci rozhodovacej činnosti. Konanie o proteste prokurátora je jedným z mimoriadnych opravných prostriedkov v oblasti preskúmania rozhodnutí štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného, vzhľadom na skutočnosť, že hmotnoprávne predpisy ďalšie mimoriadne opravné prostriedky okrem preskúmania právoplatných rozhodnutí súdom vylučujú. V rámci prokurátorského dozoru sa prokurátor zaoberá procesným postupom správneho orgánu, napr. či správny orgán v rámci dokazovania využil všetky dostupné prostriedky, dodržal zásadu spolupráce s účastníkom konania vo všetkých štádiách správneho konania, rozhodoval v zákonnej lehote, použil platné právne predpisy, dostatočne odôvodnil výrok rozhodnutia a pod. Správny orgán je v zmysle citovaného ustanovenia viazaný návrhmi protestu nie jeho dôvodmi. Ak správny orgán nevyhoví protestu je povinný protest prokurátora postúpiť nadriadenému správnenému orgánu vyššieho stupňa. Ak správny orgán v lehote 30 dní nevyhoví protestu a ani nepostúpi protest nadriadenému správnenému orgánu prokurátor môže podať opätovný protest. V prípade, že príslušný správny orgán vydá rozhodnutie, ktorým nevyhoví protestu prokurátora, prokurátor môže podať návrh príslušnému súdu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia.

Je prínosom oboznámenie účastníka správneho konania o preskúmaní správnych rozhodnutí súdom ?

Ústava SR v čl. 46 zaručuje právo na súdnu ochranu každému, t. j. i tým subjektom, ktoré sa uchádzajú o štátnu sociálnu podporu, pomoc v hmotnej núdzi a náhradné výživné. Súdna ochrana i v daných situáciách sa realizuje v súlade so zákonom č. 99/1963 Zb. Občianskeho

súdneho poriadku v znení neskorších predpisov. Súdny preskúma rozhodnutia orgánov verejnej správy v prípade, že účastník konania sa s rozhodnutím správneho orgánu nestotožnil a nápravu rozhodnutia nedosiahol riadnymi opravnými prostriedkami. Vo veciach kde súd preskúma rozhodnutia orgánov štátnej správy v oblasti, ktorá je predmetom nášho vzdelávacieho programu, t. j. rozhodnutí o štátnej sociálnej podpore, pomoci v hmotnej núdzi a náhradnom výživnom účastník konania žiada o nápravu rozhodnutia formou žaloby, ktorú podáva na príslušný krajský súd v lehote dvoch mesiacov od dňa právoplatnosti rozhodnutia správneho orgánu v poslednom stupni. Súdom v danom prípade vychádza zo skutkového stavu veci v čase vydania rozhodnutia. Preskúmanie rozhodnutí správnych orgánov súdom sa dotýka rozhodnutí v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v rámci žalobných návrhov.

Odlíšna je lehota na preskúmanie správnych rozhodnutí súdom v konaniach, v ktorých krajské súdy rozhodujú vo veciach riadneho opravného prostriedku. V danom prípade ide o preskúmanie správnych rozhodnutí samosprávy, keďže nejde o dvojinštančnosť správneho konania v samospráve ako takej. Súdy majú plnú jurisdikciu, keďže súdy v prvom stupni vypočúvajú účastníkov konania a vykonávajú i dokazovanie. Vzhľadom na to, že ide o kasačný princíp súd rozhoduje tak, že rozhodnutie správneho orgánu potvrdí alebo ho zruší. Nie je však prípustné rozhodnutie meniť. V prípade rozhodnutí napr. správnych orgánov samosprávy vo veci jednorazovej dávky pomoci v hmotnej núdzi ide o preskúmanie v rámci riadneho opravného prostriedku, ktorý je ohraničený lehotou 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia účastníkovi konania. V danom prípade proti prvostupňovému rozhodnutiu krajského súdu je možno využiť opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje Najvyšší súd SR. Tento však môže rozhodnutie potvrdiť, zrušiť, ale i zmeniť. Možno konštatovať, že pri preskúmaní neprávoplatných rozhodnutí správnych orgánov sa súd zaoberá i skutočnosťami v čase preskúmania rozhodnutia.

Zákonnosť rozhodnutí správnych orgánov preskúmajú príslušné súdy v súlade s ustanoveniami piatej časti Občianskeho súdneho poriadku. Ako sme už konštatovali ide o preskúmanie neprávoplatných, ale i právoplatných rozhodnutí správnych orgánov, kedy návrh na preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu môže podať účastník konania alebo prokurátor formou žaloby. Lehoty na podanie žaloby sú odlišné vzhľadom na skutočnosť či žaloba smeruje proti neprávoplatnému alebo právoplatnému rozhodnutiu správneho orgánu (viď § 250i až 250s Správne súdnictvo). V prípade právoplatných rozhodnutí je lehota dva mesiace odo dňa doručenia rozhodnutia, ktorú upravuje Občiansky súdny poriadok v oddiele tri v súlade s § 247 až 250j. Súdom rozhoduje o žalobách tak, že konanie zastaví uznesením, rozhodne o žalobe, napadnuté rozhodnutie zruší a vráti späť na nové konanie, konanie o žalobe zastaví. Na preskúmanie rozhodnutí správnych orgánov ako sme sa už zmienili sú príslušné krajské súdy, ak právny predpis neustanovuje inak. Najvyšší súd Slovenskej republiky je príslušný rozhodovať v prípade rozhodnutí ústredných orgánov štátnej správy, orgánov štátnej správy s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky ak príslušnosť určil osobitný právny predpis. V rámci priestupkového konania rozhodnutie správneho orgánu preskúmajú okresné súdy.

10.1.6 Výkon rozhodnutí

Využívajú správne orgány inštitút výkonu rozhodnutia v oblasti štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného

Charakteristickým znakom výkonu rozhodnutia je jeho donucovací aspekt. Predpokladom pre výkon rozhodnutia je vykonateľné rozhodnutie správneho orgánu. Správny poriadok v ustanovení § 73 zveruje výkon rozhodnutia do pôsobnosti správnych orgánov prvého stupňa. Ak chce návrh na výkon rozhodnutia podať účastník konania alebo ide o podnet správneho orgánu, môžu podať návrh na súdny výkon rozhodnutia alebo na vykonanie výkonu súdnym exekútorom. Hlavnými predpokladmi pre nariadenie výkonu rozhodnutia je vykonateľné rozhodnutie, zmier schválený správnym orgánom alebo výkaz nedoplatkov, ktorý zostavil správny orgán bez vydania rozhodnutia. Ďalším predpokladom je márne plynutie lehoty určenej na plnenie a neprišlo k zastaveniu výkonu rozhodnutia na základe zákonných podmienok. Výkon rozhodnutia sa môže realizovať prostriedkami peňažného alebo nepeňažného plnenia. Prostriedkami peňažného plnenia sú zrážky zo mzdy, prikázanie pohľadávky z účtu v príslušnom peňažnom ústave. Medzi prostriedky nepeňažného plnenia patria náhradný výkon, ukladanie peňažných pokút a priame vynútenie povinnosti. Opravným prostriedkom v konaní o nariadení výkonu rozhodnutia sú námietky. § 75 Správneho poriadku určuje podmienky, za ktorých môže správny orgán výkon rozhodnutia odložiť alebo zastaviť. Obligatórnou povinnosťou orgánu uskutočňujúceho výkon rozhodnutia je oznámiť účastníkovi konania, ktorého sa výkon dotýka, začatie výkonu rozhodnutia.

10.1.7 Ľudsko-právna legislatíva, legislatíva Európskej únie

Časový rozsah: 10 hodín

Sociálne práva upravuje druhá hlava **Ústavy Slovenskej republiky** (ďalej len „Ústava SR“) v článkoch 35 – 43. Ústava SR ako základný zákon s najvyššou právnou silou je garantom ľudských práv a základných slobôd, ktoré majú ochranu i v medzinárodných dokumentoch. Za ochranu a garanciu sa nepovažuje len rešpektovanie Ústavy SR, ale i napĺňanie jej jednotlivých ustanovení. Na aplikáciu jednotlivých ustanovení Ústavy SR, ktoré sa dotýkajú sociálnych práv má Ústava SR splnomocňujúce ustanovenia, na základe ktorých sa realizujú sociálne práva priamo konkrétnymi ustanoveniami zákonov. Tieto však musia korešpondovať s ustanoveniami Ústavy SR. O súlade uvedených právnych predpisov s Ústavou SR rozhoduje Ústavný súd Slovenskej republiky. Ochrany ústavných práv na Ústavnom súde SR sa možno dovolávať v konaní o súlade právnych predpisov v zmysle čl. 125 Ústavy SR alebo sťažnosťou fyzických osôb v súlade s čl. 127 Ústavy SR. Čl. 39 Ústavy SR zakotvuje ochranu práv každému, kto je v hmotnej núdzi na takú pomoc, ktorou mu budú zabezpečené základné životné podmienky v rozsahu aby bola akceptovaná dôstojná životná

úroveň. V ods. 3 čl. 39 sa Ústava SR odvoláva na príslušný zákon, ktorým je zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Súčasne čl. 41 ods. 4 Ústavy SR zakotvuje právo rodičov starajúcich sa o deti na pomoc štátu. Štát túto pomoc realizuje dávkami a príspevkami v rámci štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného. Tým sa zabezpečuje i ochrana rodinného života a právo pri starostlivosti rodičov (čl. 19 ods. 2 Ústavy SR), ako i právo na rodičovskú výchovu (čl. 41 ods. 4 Ústavy SR). Právo na rodičovskú starostlivosť predstavuje tak právo rodiča na starostlivosť o dieťa, ktoré právo môže byť obmedzené len na základe rozhodnutia súdu, ale i právo dieťaťa na riadnu starostlivosť, kde zohráva dôležitú úlohu i štát, ktorý v súlade so zákonom č. 36/2005 Z. z. a zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a o sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov dohliada nad riadnym výkonom tejto starostlivosti. Nedostatky v starostlivosti o deti sú jedným z podkladov pre poskytovanie resp. neposkytovanie dávok a príspevkov, na ktoré správny orgán prihlíada pri rozhodovaní o štátnej sociálnej podpore, pomoci v hmotnej núdzi a náhradnom výživnom.

Základné princípy, ktoré sú zakotvené v Ústave SR vychádzajú z **Listiny základných práv a slobôd**, ktorá sa uvádza do nášho právneho poriadku ústavným zákonom č. 23/1991 Zb. (ďalej len „Listina“). Listina je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky. Zakotvuje sociálne práva týkajúce sa tak štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v kontexte dodržiavania základných práv a slobôd. K najvýznamnejším sociálnym právam, okrem iných, patrí podľa čl. 30 ods. 2 Listiny „právo každého, kto je v hmotnej núdzi, na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok“. Čl. 32 ods. 5 Listiny určuje „právo rodičov, ktorí sa starajú o deti, na pomoc štátu“. Uvedené práva sú neodňateľné, nescudziteľné a nezrušiteľné. Práva vyplývajúce z Listiny sú obsahom Ústavy SR.

Povinnosť poskytnúť rodine pomoc zo strany štátu vychádza aj z ďalších medzinárodných dokumentov, ktorými sú **Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948** (čl. 16), ďalej **Dohovor MOP č. 102/1952** o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia (čl. 39 až 45 siedma časť), **Medzinárodný pakt o hospodárskych sociálnych a kultúrnych právach** z roku 1966 (čl. 10 ods. 1) a **Európska sociálna charta** ratifikovaná v roku 1998 a revidovaná Európska sociálna charta ratifikovaná v roku 2009, ako i ďalšie medzinárodné dokumenty, ktorými je Slovenská republika viazaná. Charta základných práv EÚ v čl. 34 ods. 2 zaručuje „každému, kto má bydlisko alebo oprávnenie sa pohybovať v rámci EÚ, právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne výhody v súlade s právom EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou“. Právne záväzné dokumenty ako je Európska sociálna charta, majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky, tak ako to ustanovuje čl. 7 ods. 2 Ústavy SR. Právne záväzné dokumenty Európskej únie z hľadiska prístupu k cudzincom zaručujú rovnaký prístup a formy pomoci ako majú občania Slovenskej republiky. Ide o osoby, ktoré pracujú alebo sa zdržujú na území Slovenskej republiky na základe platnej legislatívy.

Slobodný pohyb pracovníkov v rámci EÚ upravuje **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 492/2011 o slobodnom pohybe pracovníkov EÚ**. Predmetná právna úprava zakotvuje v oddiele 2, čl.7 rovnosť zaobchádzania bez ohľadu na štátnu príslušnosť pri slobodnom pohybe pracovníkov EÚ. V čl. 13 citovaného nariadenia príslušný štát poskytuje všetky formy pomoci vrátane sociálnej pomoci osobám členských štátov a ich rodinným príslušníkom. Legislatíva EÚ cielene určuje povinnosť sociálnej pomoci vo vzťahu k príslušníkom pochádzajúcim z iných štátov EÚ, ktorí sa zdržujú na území iného členského štátu EÚ a nevedia si vlastným úsilím zabezpečiť primerané podmienky pre život.

Dôležitým dokumentom vo vzťahu k ochrane detí je **Dohovor o právach dieťaťa** (ďalej len „Dohovor“). Uvedená právna úprava bola zverejnená v zbierke zákonov Oznámením Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 104/1991 Zb., ktorá v čl. 2 ukladá povinnosť zmluvným stranám Dohovoru chrániť práva nielen detí, ale i rodičov a zákonných zástupcov. Čl. 5 Dohovoru ukladá povinnosť rešpektovať práva rodičov, na druhej strane však kladie dôraz na zodpovednosť rodičov za výchovu a zdravý vývoj dieťaťa a súčasne povinnosť štátu poskytovať pomoc a súčinnosť pri starostlivosti o deti. Rešpektovanie jednotlivých ustanovení článkov Dohovoru je dokumentované i vo vnútroštátnej legislatíve, ktorou štát garantuje pomoc rodine a tým i dieťaťu zabezpečiť základné životné podmienky v súlade so zachovaním ľudskej dôstojnosti. Možno konštatovať, že sociálna situácia rodín je riešená tak priamou, ako i nepriamou formou pomoci i dávkami a príspevkami, ktoré sú predmetom vzdelávacieho programu.

Rodinnoprávne vzťahy v nadväznosti na Dohovor upravuje i **zákon č. 36/2005 z. z. o rodine a o znení a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov**. Dieťa sa učí rešpektovať sociálne, hodnotové a mravné normy v rodinnom prostredí. V rámci preventívnych opatrení v oblasti rodinnoprávných vzťahov pri aplikácii legislatívy upravujúcej tieto vzťahy zohráva dôležitú úlohu profesionalita sociálnych pracovníkov pri vytváraní zdravého rodinného prostredia, a to i finančným zabezpečením rodiny dávkami a príspevkami štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Uvedenými formami prerozdelenia sa stierajú rozdiely v príjmoch a životnej úrovni predovšetkým u viacdenných rodín. Dôležitou zmenou, ktorá v rámci novely zákona č. 217/2010 Z. z. k zákonu č. 36/2005 Z. z. zaviedla inštitút striedavej starostlivosti, ktorým ovplyvnila i rozhodovanie o dávkach a príspevkoch štátnej sociálnej podpory a pomoci v hmotnej núdzi. Práve zmenou rodinnoprávnej legislatívy s cieľom riešiť rodovú rovnosť boli v hmotnoprávných predpisoch nanovo upravené i legislatívne podmienky pre poskytovanie predmetných dávok a príspevkov.

Dôležitou legislatívnou úpravou, ktorou sa riadia príslušné orgány verejnej správy pri zabezpečení podkladov pre kvalitný rozhodovací proces je **zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov**. Predmetná legislatíva upravuje práva a povinnosti správnych orgánov pri spracúvaní osobných údajov účastníkov konania, s ktorými príslušné správne orgány prídu do styku v rámci rozhodovacej činnosti o dávkach a príspevkoch štátnej sociálnej podpory, pomoci v

hmotnej núdzi a náhradného výživného. Povinnosťou správneho orgánu je, aby pred začatím spracúvania osobných údajov najneskôr v deň spracovania osobných údajov mal správny orgán k dispozícii súhlas so spracovaním údajov od účastníkov správneho konania. Povinnosťou správneho orgánu je predmetný súhlas založiť do spisovej dokumentácie. Platná legislatíva pozná i výnimky (§ 10 – právne záväzné akty EÚ a medzinárodné zmluvy), kedy tento súhlas nie je potrebný.

Cieľom **Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004** a vykonávacieho **Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009** bolo zjednodušiť pravidlá poskytovania sociálnych dávok za účelom posilnenia princípu rovnakého prístupu k týmto dávkam. Predmetné koordinačné nariadenia sa vzťahujú na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov. Rovnaký prístup k dávkam v rámci štátov EÚ dávajú právnu istotu, že každá osoba bez rozdielu štátnej príslušnosti, ktorá sa nachádza na území členského štátu EÚ má právo na dávky a príspevky štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v rámci právnych predpisov štátu, na území ktorého sa zdržuje. Citované nariadenia boli rozšírené **Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1231/2010** i na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa doteraz ustanovenia nariadení nevzťahovali z dôvodu ich štátnej príslušnosti. Ustanovenia predmetných nariadení nezasahujú do právnych predpisov dotknutých štátov, ktoré sociálne dávky poskytujú. Ich cieľom je zosúladiť legislatívu tak, aby každá osoba mala rovnaké práva, i keď nie je občanom štátu, ale nachádza sa na území štátu na základe povolenia príslušných orgánov.

Študijný text Modulu 2

10.2 Rozhodovací proces v oblasti štátnych sociálnych dávok v kontexte Správneho poriadku

Štruktúra Modulu 2

V rámci Modulu 2 absolvent vzdelávacieho programu získava dôležité poznatky z oblasti rozhodovacej činnosti národnej legislatívy v kontexte Správneho poriadku a tiež poznatky z oblasti postupov koordinácie rodinných dávok v kontexte legislatívy Európskej únie (ďalej „EÚ“). Nadobúda zručnosti v oblasti správneho posudzovania vplyvu preukazovania rozhodných skutočností na vznik nároku a na trvanie nároku štátnych sociálnych dávok, výsledkom čoho má byť správne rozhodnutie vo veci. Vedieť správne aplikovať a vyhodnotiť práva a záujmy klienta v zmysle platnej legislatívy štátnych sociálnych dávok je základným atribútom vzdelávacieho procesu. Uvedená forma vzdelávania sleduje udržanie a zdokonalenie profesionálnej pripravenosti i aplikáciou modelovania rozhodovacej činnosti v danej oblasti. Obsah uvedenej časti vzdelávacieho programu bude zameraný na zisťovanie aktívnej legitímácie k uplatneniu práva na jednotlivé štátne sociálne dávky.

Tematický obsah vzdelávania a časový rozsah Modulu 2

50 hodín na rozhodovací proces v oblasti štátnych sociálnych dávok v kontexte Správneho poriadku

1. Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov,
2. Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov,
3. Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
4. Zákon č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení novely zákona č. 185/2014 Z. z.,
5. Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
6. Zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov,
7. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.

Odporúčaná literatúra:

GABURA, J. : Sociálne poradenstvo. Bratislava : Občianske združenie Sociálna práca. 2005, s. 221 ISBN 80-89185-10-X

MACKOVÁ, Z. : Právo sociálneho zabezpečenia, Osobitná časť, Štátne sociálne dávky s príkladmi. Bratislava : HEURÉKA, 2008, s. 140 ISBN 978-80-89122-52-3, EAN 9788089122523

MATLÁK, J. a kol. : Právo sociálneho zabezpečenia, 2. Vydanie. Vydavateľstvo: Aleš Čenek s. r. o., 2012, s. 356 EAN 978 807 3804039

PONGRÁCOVÁ, E., OŠKOVÁ, S. : Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm. 2011, s. 156 ISBN 978-80-225-3163-4

LEVICKÁ, J. : Sociálna práca s rodinou. Trnava: Mosty, 2004, s. 177 ISBN 80-89074-93-6

LEVICKÁ, J. a kol. : Sociálna práca I.. Trnava: Oliva 2007, s. 168 ISBN 978-80-969454-2-9

LEVICKÁ, J. a kol. : Sociálna práca II. Trnava: Oliva 2009, s. 156 ISBN 978-80-89332-06-9

MARUŠIAK, J. : Európska únia. Bratislava : Belimex, 2003, s. 214 ISBN 80-89083-41-2

MPSVR SR – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny: Koordinácia rodinných dávok v rámci Európskej únie, Bratislava 2004.

20 hodín na rodinné dávky koordinovateľné v rámci štátov EÚ a postupy pri koordinácii rodinných dávok. Nariadenia EÚ upravujúce postupy, sú uvedené v osobitnej časti.

Aktivity a činnosti podporované v rámci Modulu 2 tohto Národného projektu majú podporovať zvyšovanie profesionality a budovanie ľudských zdrojov v oblasti sociálnej inklúzie.

Prostredníctvom kvalitnej rozhodovacej činnosti sa má napomôcť zvýšeniu profesionality výkonov zamestnancov vykonávajúcich opatrenia na úseku štátnych sociálnych dávok nielen v štátnej správe, ale aj v samospráve a ďalších sektoroch.

Poskytovaním štátnych sociálnych dávok ktorémukoľvek z rodičov, ktorý o ne požiada, sa vytvára priestor pre rovnosť príležitostí v prístupe k ich poberaniu a tým aj k uplatňovaniu rodovej rovnosti v praxi.

Jedným z príspevkov, ktorým je príspevok na starostlivosť o dieťa sa má podporiť a uľahčiť vstup osôb s rodičovskými povinnosťami na trh práce s cieľom podporiť zosúladenie rodinného a pracovného života.

Hlavným zámerom aktivity Modulu 2 sú rozhodovacie zručnosti zamestnancov v sociálnej oblasti, ktorí pracujú, alebo majú záujem pracovať v oblasti rozhodovacieho procesu.

Prioritou Modulu 2 je aktívne utváranie a osvojovanie si teoretických vedomostí z oblasti legislatívy štátnych sociálnych dávok a snaha o ich využitie v procesoch konania.

Je snahou, aby všetky získané poznatky vedel každý zamestnanec správne a vhodne využiť vo svojej profesii práve zvýšenou kvalifikáciou a s cieľom byť klientovi nápomocný.

V tomto smere je nesmierne dôležité poznať prienik správneho zamerania a pripravenosti zamestnancov v oblasti rozhodovacej činnosti s dôrazom na správne uplatnenie v praxi. V role „profesionála“ musí zamestnanec vedieť správne zohľadniť a vyhodnotiť práva a záujmy klienta, pričom ide často krát o profesionálnu spoluprácu s ďalšími inštitúciami.

Proces rozhodovania je činnosťou, pri ktorej vzťahy treba nielen adekvátne identifikovať, ale ich aj správne legislatívne nasmerovať, čo predpokladá, že sa zamestnanci vedia správne zorientovať v platnej legislatíve a následné vedia riešiť vzniknutú situáciu v kontexte platných zákonných predpisov.

Cieľom Modulu 2 je získanie schopnosti pochopiť a orientovať sa v legislatívnych postupoch, ako aj v integrovanom prístupe správneho vyhodnotenia všetkých podkladov viažucich sa k danej situácii a pripraviť zamestnancov rozhodujúcich na úseku štátnych sociálnych dávok na kvalitnú rozhodovaciu činnosť v komparácii s európskymi pravidlami a rešpektovaní ich predností pred národnou legislatívou.

Z uvedeného vyplýva, že je potrebné poznať pravidlá EÚ a nariadení EÚ a vedieť posúdiť ich správne uplatnenie v praxi v procese rozhodovania o nárokoch na rodinné dávky.

Správna úvaha a správne použitie legislatívneho rámca v kontexte s vedomosťami o náležitostiach rozhodnutia vyplývajúce zo Správneho poriadku povedú k vydaniu správneho rozhodnutia.

Zamestnanci na pracovných pozíciách rozhodovacieho procesu majú často krát problém správne identifikovať problém a zaobstarať si relevantné podklady k vydaniu rozhodnutia. Je bežnou praxou, že nevedia, ktorý dokument, či dôkaz možno považovať za relevantný a ako v konaní rozhodovania o nároku na dávku, či príspevok uplatniť správnu úvahu.

V praxi býva veľkým problémom najmä príprava rozhodnutia tak, aby malo všetky náležitosti v zmysle Správneho poriadku a aby bolo pre klienta nielen prehľadné, ale aj zrozumiteľné.

Slabou stránkou v procese rozhodovania pri vyhotovení rozhodnutia býva jeho odôvodnenie, v ktorom má zamestnanec správneho orgánu zrozumiteľne a prehľadne zdôvodniť všetky klientom predložené podklady tak, aby bolo tiež jasné prečo a za akých okolností k vzniku rozhodnutia prišlo a aké dôkazy boli využité pri rozhodovaní vo veci.

10.2.1 Štátne sociálne dávky

V prípade štátnych sociálnych dávok je možné si uplatňovať nároky aj za spätné obdobie, avšak iba v prípade, že sú aj počas tohto obdobia splnené všetky podmienky rozhodujúce pre vznik nároku a na výplatu.

Nárok na štátne sociálne dávky si môže občan uplatniť aj za obdobie 6 mesiacov spätne, okrem príspevku na pohreb a príspevkov na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa, u ktorých je možné doplatenie za spätné obdobie jedného roka.

Príspevok pri narodení dieťaťa

zákon č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení novely zákona č. 185/2014 Z. z.

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov zisťuje spôsobilosť oprávnenej osoby pre účely nadobúdania práv a povinností v konaní o poskytnutie príspevku pri narodení dieťaťa.

Za účelom porovnania údajov uvedených v žiadosti je zamestnanec správneho orgánu povinný žiadať predložiť od žiadateľa o príspevok občiansky preukaz, alebo preukaz o povolení na pobyt v prípade, že ide o cudzinca.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku na príspevok je matka dieťaťa. Ak ide o maloletú matku, je povinnosťou zamestnanca, aby súčasťou spisovej dokumentácie bolo aj rozhodnutie súdu o priznaní rodičovských práv a povinností vo vzťahu k osobnej starostlivosti o dieťa.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku na príspevok pri narodení dieťaťa môže byť aj otec, ak matka dieťaťa zomrela, čo otec dieťaťa preukáže doložením úmrtného listu matky dieťaťa. Nárok na príspevok má otec dieťaťa aj v ďalších dvoch prípadoch, ak bolo po matke vyhlásené pátranie, pričom správny orgán túto skutočnosť musí mať preukázanú potvrdením policajného zboru o vyhlásení pátrania po matke dieťaťa, alebo ak bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti otca na základe rozhodnutia súdu. V tomto prípade je povinnosťou zamestnanca, aby mal uvedenú skutočnosť preukázanú rozhodnutím súdu o zverení dieťaťa do výchovy a starostlivosti otca.

Nárok na príspevok však nevzniká, ak je žiadateľom iná osoba ako rodič, ktorá prevzala dieťa do svojej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu o zverení.

V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný vykonať dokazovanie základnými dôkaznými prostriedkami, ktorými sú najmä:

- a) listinné dôkazy potvrdzujúce narodenie dieťaťa (rodný list dieťaťa, alebo obdobný dôkaz o tom, že sa dieťa narodilo), u ktorých zisťuje ich pravosť z dôvodu, aby príspevok poskytovaný zo štátneho rozpočtu nebol vyplatený neoprávnene, potvrdenie lekára- pediatra, v ktorého starostlivosti sa dieťa nachádza o dožití sa 28 dní veku, doklad o uzatvorení dohody o poskytovaní všeobecnej ambulantnej starostlivosti

- b) v rámci miestnej príslušnosti správny orgán zisťuje trvalý pobyt a bydlisko oprávnenej osoby na území SR. Bydliskom na účely tohto zákona sa rozumie miesto, kde má oprávnená osoba a dieťa sústredené najdôležitejšie záujmy na základe objektívnych kritérií, ktorými sú najmä dĺžka pobytu, výkon zárobkovej činnosti, povinné verejné zdravotné poistenie, poskytovanie zdravotnej starostlivosti, bývanie s rodinou, návšteva predškolského zariadenia staršieho dieťaťa/detí, plnenie povinnej školskej dochádzky staršieho dieťaťa/detí.

Výška príspevku je závislá od legislatívnej úpravy, ktorá rozlišuje, či ide o dieťa narodené z prvého až tretieho pôrodu, ktoré sa dožilo najmenej 28 dní, alebo či ide o dieťa narodené zo štvrtého pôrodu a ďalšieho pôrodu, alebo či ide o dieťa narodené z prvého až tretieho pôrodu, ktoré sa nedožilo 28 dní.

Výšku príspevku ovplyvňuje aj skutočnosť, či sa súčasne narodili dve deti alebo sa súčasne narodilo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní.

Povinnosťou zamestnanca správneho orgánu v prípade, ak sa dieťa narodilo mimo územia Slovenskej republiky a v čase podania žiadosti o príspevok pri narodení dieťaťa, dieťa nemá vydaný slovenský rodný list je žiadať, aby rodič priložil k písomnej žiadosti o príspevok pri narodení dieťaťa aj úradný preklad rodného listu dieťaťa vydaného v cudzine alebo iného dokladu o narodení svojho dieťaťa.

Ak sa dieťa narodilo mimo územia Slovenskej republiky, dôležitým podkladom potrebným k rozhodovacej činnosti zamestnanca je vyhlásenie o bydlisku, ktoré je prílohou k žiadosti a tiež aj potvrdenie príslušnej inštitúcie štátu o tom, či príspevok pri narodení dieťaťa iný štát vyplatil, alebo nie.

Ak sa zamestnanec správneho orgánu dozvie napríklad od terénneho sociálneho pracovníka, že existujú dôvodné pochybnosti o účelnom využívaní príspevku pri narodení dieťaťa, prípadne o účelnom použití príspevku na viac súčasne narodených detí, je jeho povinnosťou v zmysle hmotno-právneho predpisu rozhodnúť o určení osobitného príjemcu.

Rovnako to platí aj vtedy, ak sa prídavok na dieťa, alebo dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi u posudzovanej rodiny už poskytujú osobitnému príjemcovi.

Osobitným príjemcom je najčastejšie obec, v ktorej má oprávnená osoba trvalý pobyt, alebo ak je na to dôvod, zamestnanec správneho orgánu môže rozhodnúť o tom, že ním môže byť aj iná právnická alebo fyzická osoba.

Príspevok na viac súčasne narodených detí

zákon č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení novely zákona č. 185/2014 Z. z.

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov zisťuje spôsobilosť oprávnenej osoby pre účely nadobúdania práv a povinností v konaní o poskytnutie príspevku na viac súčasne narodených detí.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku je rodič detí, ale môže ňou byť aj fyzická osoba, ktorá prevzala deti do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu.

Správny orgán je povinný po doručení žiadosti o príspevok skúmať splnenie všetkých podmienok, ktoré sú rozhodujúce na vznik nároku a na jeho výplatu. Na rozdiel od príspevku pri narodení dieťaťa, kde sa skúma trvalý pobyt a bydlisko oprávnenej osoby na Slovensku, ktorou je zväčša matka, pri rozhodovaní o nároku na tento príspevok sa okrem toho skúma aj trvalý pobyt a bydlisko detí na území Slovenskej republiky. Nárok na príspevok vzniká na každé dieťa iba raz ročne, ak najmenej tri súčasne narodené deti sú najviac vo veku 15 rokov a ak je zabezpečená riadna starostlivosť oprávnenej osoby o viac súčasne narodených detí. Z dôvodu zabezpečenia oprávnenosti vyplácania príspevku je povinnosťou zamestnanca, doložiť do spisu aj potvrdenie ošetrojúceho lekára detí a v prípade školopovinných detí aj potvrdenie o návšteve školy.

Rodičovský príspevok

zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov zisťuje spôsobilosť oprávnenej osoby pre účely nadobúdania práv a povinností v konaní o poskytnutie rodičovského príspevku a preto žiadateľ k žiadosti predloží za účelom porovnania všetkých údajov v nej uvedených občiansky preukaz, alebo v určitých prípadoch ak ide o cudzinca iný identifikačný doklad, ktorým môže byť aj pas alebo doklad o povolení na pobyt na území Slovenskej republiky.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku je rodič dieťaťa alebo fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, ale môže ňou byť aj manžel, alebo manželka rodiča dieťaťa, ak žije s rodičom dieťaťa v domácnosti, čo preukáže sobášnym listom.

Zamestnanec správneho orgánu je povinný pred vydaním rozhodnutia správne posúdiť všetky skutočnosti uvedené v žiadosti a vyhodnotiť podklady, ktoré sú súčasťou žiadosti. Na základe toho potom posúdi, či sú splnené všetky podmienky nároku na príspevok, medzi ktoré patrí najmä splnenie zabezpečenia riadnej starostlivosti o dieťa uvedené v doklade, ktorým je rodný list dieťaťa do troch rokov veku alebo do šiestich rokov veku, ktoré má dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav alebo do šiestich rokov veku, ktoré je zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, najdlhšie však tri roky od právoplatnosti rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do starostlivosti tej istej osobe. Správny orgán posudzuje dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav dieťaťa podľa prílohy č. 2 k zákonu č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Je ním choroba a stav uvedené v citovanom právnom predpise, ktoré podľa poznatkov lekárskej vedy trvajú, alebo je predpoklad, že budú trvať viac ako 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov a vyžadujú osobitnú starostlivosť.

V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný vykonať aj ďalšie dokazovanie základnými dôkaznými prostriedkami, ktorými sú najmä rozhodnutie sociálnej poisťovne o nároku na materské, kedy nárok na rodičovský príspevok nevzniká, potvrdenie lekára- pediatra, v ktorého starostlivosti sa dieťa nachádza, právoplatné rozhodnutie súdu o zverení dieťaťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, ak je žiadateľom iná fyzická osoba, prípadne posudok o dlhodobo nepriaznivom zdravotnom stave dieťaťa, ak oprávnená osoba žiada správny orgán o vyplácanie rodičovského príspevku aj po dovŕšení troch rokov veku dieťaťa. Zamestnanec, ktorý rozhoduje vo veci rodičovského príspevku je povinný vedieť, že v prípade, ak sa riadne stará o to isté dieťa viac oprávnených osôb, nárok na rodičovský príspevok má len jedna oprávnená osoba určená podľa ich dohody. Toto platí rovnako aj vtedy, ak súd zverí maloleté dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, alebo súd schváli dohodu rodičov.

V rámci miestnej príslušnosti správny orgán zisťuje podmienku rozhodujúcu pri posúdení nároku na rodičovský príspevok, ktorou je trvalý pobyt oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky, alebo ak ide o cudzinca, zamestnanec správneho orgánu vyžaduje zdokladovanie prechodného pobytu na území SR. Rovnako dôležité je aj správne posúdenie toho, či žiadateľ, alebo druhý rodič dieťaťa uvedený v žiadosti nie je osobou identifikovanou podľa Nariadení Európskeho parlamentu a Rady Európskeho spoločenstva o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia či už z hľadiska výkonu zárobkovej činnosti alebo z hľadiska bydliska.

Základná výška rodičovského príspevku ustanovená zákonom sa zvyšuje o 25% sumy, ak sú súčasne narodené dve a viac detí a to na každé „ďalšie“ súčasne narodené dieťa. Výšku príspevku tiež ovplyvňuje rozhodnutie sociálnej poisťovne o nároku na materské, ak je vyplácané za celý kalendárny mesiac v nižšej sume ako rodičovský príspevok, ktorý v tomto prípade potom patrí iba vo výške rozdielu.

V zmysle hmotno-právneho predpisu je povinnosťou zamestnanca správneho orgánu rozhodnúť o určení osobitného príjemcu vtedy, ak prídavok na dieťa, alebo dávku v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi u posudzovanej rodiny už zabezpečuje osobitný príjemca. Rozhodnúť o určení osobitného príjemcu má zamestnanec povinnosť aj vtedy, ak o to oprávnená osoba sama požiada.

Osobitným príjemcom je najčastejšie obec, v ktorej má oprávnená osoba pobyť, alebo ak je na to dôvod, zamestnanec správneho orgánu môže rozhodnúť o tom, že ním môže byť aj iná právnická alebo fyzická osoba.

Zamestnanec správneho orgánu rozhoduje aj o uvoľnení osobitného príjemcu a to vtedy, ak pominuli dôvody na jeho určenie, najmä na základe kontinuálnej spolupráce a informácií získaných od terénnych sociálnych pracovníkov.

Prídavok na dieťa

zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov zisťuje spôsobilosť oprávnenej osoby pre účely nadobúdania práv a povinností v konaní o poskytnutie prídavku na dieťa a príplatku k prídavku na dieťa a preto žiadateľ k žiadosti predloží za účelom porovnania všetkých údajov v nej uvedených občiansky preukaz, alebo v určitých prípadoch ak ide o cudzinca iný identifikačný doklad, ktorým môže byť aj pas alebo doklad o povolení na pobyť na území Slovenskej republiky.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku pre účely prídavku na dieťa a príplatku na dieťa je rodič nezaopatreného dieťaťa, alebo rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, prípadne fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe právoplatného rozhodnutia súdu, ale aj plnoleté nezaopatrené dieťa ak nemá rodičov, ak má rozhodnutím súdu upravenú vyživovaciu povinnosť od oboch rodičov, ak do dosiahnutia plnoletosti bolo zverené do náhradnej starostlivosti a tiež aj také, ktoré uzavrelo manželstvo, alebo ktorého

manželstvo zaniklo. Hmotno-právny predpis rieši aj maloletého rodiča ak má rozhodnutím súdu priznané rodičovské práva a povinnosti.

Zamestnanec správneho orgánu je povinný pred vydaním rozhodnutia správne posúdiť všetky skutočnosti uvedené v žiadosti a komplexne vyhodnotiť podklady, ktoré sú súčasťou žiadosti. Na základe toho potom posúdi, či sú splnené všetky podmienky nároku na prídavok a na príplatok k prídavku na dieťa. Medzi základné podmienky nároku patrí najmä zabezpečenie starostlivosti o nezaopatrené dieťa uvedené v doklade, ktorým je rodný list dieťaťa. Uvedenú podmienku je zamestnanec povinný skúmať zvlášť po dovŕšení troch rokov veku dieťaťa a má zásadný vplyv na ďalšiu výplatu prídavku. Prídavok na dieťa a príplatok k prídavku patrí pokiaľ je dieťa nezaopatrené, najdlhšie však do 25 rokov veku. V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný po ukončení povinnej školskej dochádzky dieťaťa vykonať dokazovanie základnými dôkaznými prostriedkami, ktoré súvisia najmä s nezaopatrenosťou dieťaťa a medzi ktoré patrí po ukončení povinnej školskej dochádzky potvrdenie o návšteve školy dennou formou štúdia na strednej alebo na vysokej škole.

Ak súd zverí maloleté dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, zamestnanec správneho orgánu, ktorý rozhoduje vo veci výplaty prídavku na dieťa, alebo aj o ďalej uvedenom príplatku k prídavku na dieťa, v zmysle zákona vypláti prídavok, alebo aj príplatok k prídavku, tomu rodičovi, ktorému sa prídavok alebo aj príplatok vyplácal pred zverením maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak sa rodičia maloletého dieťaťa písomne nedohodnú na zmene poberateľa.

Ak sa rodičia, ktorým bolo dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti písomne dohodnú na striedavom poberaní prídavku a príplatku k prídavku, zamestnanec, ktorý v danej veci rozhoduje, vypláca rodičovi dieťaťa prídavok, prípadne aj príplatok najmenej na obdobie šiestich po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov.

V rámci miestnej príslušnosti správny orgán zisťuje ďalšiu podmienku rozhodujúcu pri posúdení nároku na prídavok na dieťa, ktorou je trvalý pobyt oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky, alebo ak ide o cudzinca, zamestnanec správneho orgánu vyžaduje zdokladovanie prechodného pobytu na území SR.

Rovnako dôležitým je aj správne posúdenie toho, či žiadateľ, alebo druhý rodič dieťaťa uvedený v žiadosti nie je osobou identifikovanou podľa Nariadení Európskeho parlamentu a Rady Európskeho spoločenstva o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia či už z hľadiska výkonu zárobkovej činnosti alebo z hľadiska bydliska.

Výška prídavku je na každé dieťa vyplácaná v rovnakej sume až do času, kým je dieťa nezaopatrené a pokiaľ sú splnené všetky podmienky nároku na jeho výplatu.

K preukazovaniu sústavnej prípravy dieťaťa na povolanie štúdiom, na účely prídavku na dieťa je každá oprávnená osoba povinná preukázať rozhodujúce skutočnosti na vznik a trvanie nároku na prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa, ktoré sa sústavne pripravuje na povolanie dennou formou štúdia na strednej alebo vysokej škole, vrátane štúdia v cudzine. Predmetná rozhodujúca skutočnosť sa pri štúdiu v Slovenskej republike dlhodobo preukazuje potvrdením o návšteve príslušnej strednej alebo vysokej školy v Slovenskej republike a obdobným spôsobom sa preukazuje aj štúdiom v cudzine s prihliadnutím na špecifické formy, spôsoby a postupy uplatňované v príslušnom štáte.

V prípade, že ide o sústavnú prípravu dieťaťa na povolanie štúdiom v cudzine, je potrebné, aby oprávnená osoba preukázala rozhodnutie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej „MŠVVŠ SR“) o tom, že predmetné štúdiom v cudzine podľa príslušného potvrdenia školy je postavené na úroveň štúdia na školách v Slovenskej republike.

Na účely nároku na prídavok na dieťa je oprávnená osoba v prípade dieťaťa, ktoré sa sústavne pripravuje na povolanie štúdiom na strednej alebo vysokej škole v cudzine povinná predložiť správne orgánu rozhodnutie MŠVVŠ SR aj s príslušným potvrdením školy o štúdiu v cudzine.

Vzhľadom k tomu, že z rozhodnutia MŠVVŠ SR je spravidla zrejmé len meno dieťaťa, identifikácia školy a skutočnosť, že dané štúdiom je rovnocenné štúdiu na vysokej alebo strednej škole v Slovenskej republike je nevyhnutné, aby oprávnená osoba predložila aj potvrdenie o návšteve predmetnej školy v cudzine, aby bolo možné komplexne posúdiť aj ďalšie rozhodujúce skutočnosti na nárok na prídavok na dieťa, ktoré z rozhodnutia MŠVVŠ SR nie sú zrejmé, napr. forma štúdia. V záujme vytvorenia optimálnych podmienok pre objektívne posúdenie vzniku a trvania nároku na prídavok na dieťa študujúce v cudzine je nevyhnutné, aby oprávnená osoba predložila správne orgánu okrem potvrdenia o návšteve školy v cudzine aj jeho úradný preklad do štátneho jazyka okrem potvrdení vyhotovených v českom jazyku, ktoré spĺňajú požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka.

V záujme zjednodušenia ďalšieho konania spojeného s posudzovaním trvania nároku na prídavok na dieťa a eliminovania možných finančných nákladov oprávnených osôb súvisiacich s výdavkami na zabezpečenie príslušných úradných prekladov, v prípade pokračujúceho identického štúdia konkrétneho nezaopatreného dieťaťa na rovnakej škole v cudzine na ktoré sa už poskytuje aj prídavok na dieťa, nie je potrebné, aby oprávnená osoba v prípade takéhoto pokračujúceho štúdia v cudzine musela opakovane predkladať ďalšie rozhodnutie MŠVVŠ SR, ani úradne preložené potvrdenie o návšteve školy v cudzine.

V zmysle hmotno-právneho predpisu je povinnosťou zamestnanca správneho orgánu rozhodnúť o určení osobitného príjemcu prídavku, ak:

- a) z písomného oznámenia riaditeľa školy vyplynie, že **oprávnená osoba nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky nezaopatreného dieťaťa**. Ak zákonný zástupca dieťaťa nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky svojho dieťaťa, riaditeľ školy túto skutočnosť oznámi príslušnému orgánu štátnej správy a tiež obci, v ktorej má zákonný zástupca dieťaťa trvalý pobyt. Za toto zanedbávanie možno považovať skutočnosť, kedy rodič neprihlási dieťa na povinnú školskú dochádzku, alebo ak dieťa neospravedlnene vynechá viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci (*§5 ods.11 a 12 zákona č. 596/2003 Z .z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č.214/2009 Z. z.*),
- b) zistí, že **oprávnená osoba nevyužíva prídavok na účel, na ktorý je určený** (*na základe informácie od terénneho sociálneho pracovníka alebo podnetu fyzickej alebo právnickej osoby*),
- c) podľa oznámenia orgánu, ktorý koná vo veci priestupkov, **maloleté nezaopatrené dieťa**, na ktoré sa oprávnenej osobe vypláca prídavok a príplatok k prídavku, **spáchalo priestupok**. To platí aj vtedy, ak maloleté dieťa v čase spáchania priestupku nedovršilo 15 rokov veku a z tohto dôvodu správny orgán vec odložil alebo konanie o priestupku zastavil,
- d) bolo nezaopatrenému dieťaťu alebo rodičovi nezaopatreného dieťaťa uložené výchovné opatrenie,
- e) prídavok a príplatok k prídavku sa vypláca oprávnenej osobe, ktorá je členom domácnosti, ktorej sa vypláca pomoc v hmotnej núdzi prostredníctvom osobitného príjemcu.

Osobitným príjemcom prídavku na dieťa je najčastejšie obec, v ktorej má oprávnená osoba trvalý pobyt alebo prechodný pobyt (u cudzincov), alebo ak je to odôvodnené, iná fyzická alebo právnická osoba. Ak pominú dôvody určenia osobitného príjemcu, je povinnosťou zamestnanca, ktorý v danej veci koná rozhodnúť o jeho uvoľnení.

Zamestnanec správneho orgánu určí osobitného príjemcu, ak maloleté nezaopatrené dieťa, na ktoré sa oprávnenej osobe vypláca prídavok, spáchalo priestupok, na obdobie troch po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov. Aj v tomto prípade je osobitným príjemcom obec, alebo iná fyzická alebo právnická osoba.

Ak maloleté nezaopatrené dieťa nespácha ďalší priestupok následne v období troch po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov, je povinnosťou zamestnanca, ktorý vo veci koná, vydať rozhodnutie o uvoľnení osobitného príjemcu prídavku.

V prípade, ak dôjde k situácii, že maloleté nezaopatrené dieťa počas určenia osobitného príjemcu prídavku z dôvodu spáchania priestupku opätovne spácha priestupok podľa oznámenia príslušného orgánu, je povinnosťou zamestnanca v konaní o nároku rozhodnúť o odňatí prídavku. Nárok na prídavok môže na toto maloleté nezaopatrené dieťa vzniknúť opäť, avšak najskôr po uplynutí troch po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov od odňatia prídavku, počas ktorých dieťa nespáchalo priestupok.

Príplatok k prídavku na dieťa

zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku môže byť iba rodič alebo náhradný rodič, ktorý je poberateľom prídavku na dieťa.

K rozhodovaniu o nároku na príplatok k prídavku na dieťa je dôležité, aby zamestnanec správneho orgánu viedol správnu úvahu vedúcu k rozhodnutiu vo veci tak, že v prvom rade musia byť u oprávnenej osoby splnené všetky podmienky nároku rozhodujúce pre vznik nároku na prídavok na dieťa. Následne až v ďalšom kroku prikróčí k skúmaniu ďalších podmienok nároku vyplývajúce z ustanovenia týkajúceho sa príplatku k prídavku na dieťa, ktoré však už musia byť splnené súčasne u oboch rodičov dieťaťa a medzi ktoré patrí poberanie dôchodku oprávnenu osobou (starobného, invalidného z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70%, výsluhového po dovŕšení veku na starobný dôchodok alebo poberanie dôchodkovej dávky v cudzine oprávnenu osobou, poberanie peňažného príspevku na opatrovanie a poberanie niektorej z týchto dávok aj ďalšou fyzickou osobou, ktorá si môže uplatniť nárok na daňový bonus), nevykonávanie zárobkovej činnosti oprávnenu osobou a ďalšou fyzickou osobou a nepriznanie daňového bonusu na nezaopatrené dieťa.

Výška príplatku k prídavku na dieťa je na každé dieťa vyplácaná v rovnakej sume až do času, kým je dieťa nezaopatrené a pokiaľ sú splnené všetky podmienky nároku na jeho výplatu.

Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa

Jednorazový príspevok pri zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti

zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov

V zmysle hmotno-právneho predpisu oprávnenou osobou na uplatnenie nároku je maloleté dieťa zverené do náhradnej starostlivosti fyzickej osoby, pričom zamestnanec správneho orgánu v konaní o nároku na príspevok je povinný skúmať, či je dieťa zverené na základe rozhodnutia súdu do niektorej legislatívou stanovenej formy. V procese správneho konania je tiež povinný vykonať dokazovanie základnými dôkaznými prostriedkami vedúce k splneniu ďalšej z podmienok nároku, ktorou je osobná starostlivosť náhradného rodiča o zverené dieťa a tiež k tomu, či ku dňu zverenia bolo dieťa v ústavnej starostlivosti. Ak prostredníctvom podkladov bude mať zamestnanec preukázané, že dieťa nebolo v ústavnej starostlivosti, a nemá zabezpečené ani základné osobné vybavenie (najmä ošatenie, obuv, hygienické potreby a nevyhnutný nábytok), môže po splnení ďalších rozhodných skutočností rozhodnúť o výplate príspevku.

Jednorazový príspevok pri zániku zverenia dovŕšením plnoletosti dieťaťa

zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov

V zmysle hmotno-právneho predpisu oprávnenou osobou na uplatnenie nároku je plnoleté dieťa, ktoré bolo zverené do náhradnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča, do pestúnskej starostlivosti, alebo do poručníctva v prípade že sa poručník osobne stará o dieťa.

Zamestnanec správneho orgánu v konaní o nároku na príspevok je povinný skúmať, či oprávnená osoba spĺňa aj ďalšiu dôležitú podmienku rozhodujúcu na vznik nároku a na výplatu príspevku, ktorou je skutočnosť, či zverenie trvalo aspoň jeden rok pred dosiahnutím plnoletosti dieťaťa.

Opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti

zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov

V zmysle hmotno-právneho predpisu oprávnenou osobou na uplatnenie nároku je maloleté dieťa zverené do náhradnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu napríklad do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča, alebo do pestúnskej starostlivosti, do poručníctva, ak sa poručník osobne stará o dieťa (to neplatí ak sa poručník stará o dieťa, ktorého rodičia sú maloletí), prípadne či ide o dočasné zverenie dieťaťa do starostlivosti osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom, alebo o zverenie dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby rozhodnutím súdu o nariadení predbežného opatrenia, ak súd koná o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti tejto fyzickej osobe.

V rozhodovacej činnosti je dôležité vedieť, že vo veci žiadosti za maloleté dieťa koná jeho náhradný rodič ako zákonný zástupca.

V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný vykonať dokazovanie takými dôkaznými prostriedkami, prostredníctvom ktorých bude môcť správne vyhodnotiť splnenie všetkých podmienok nároku na príspevok, ktorými sú najmä správne posúdenie nezaopatrenosti dieťaťa v zmysle zákona o prídavku na dieťa a tiež skutočnosti, či plnoleté nezaopatrené dieťa žije naďalej v domácnosti s fyzickou osobou, ktorá bola do dosiahnutia plnoletosti jeho náhradným rodičom. Nezaopatrenosť dieťaťa po skončení povinnej školskej dochádzky je potrebné preukázať potvrdením o návšteve strednej alebo vysokej školy v dennej forme štúdia.

Výšku príspevku ovplyvňuje však to, či plnoleté nezaopatrené dieťa má príjem. V prípade, že je jeho príjem nižší ako je suma opakovaného príspevku dieťaťu, má nárok na opakovaný príspevok, ale vo výške rozdielu. Príjmom dieťaťa môže byť najmä výživné stanovené rozsudkom súdu, sirotský dôchodok, pozostalostná úrazová renta a v prípade plnoletého nezaopatreného dieťaťa aj príjem z výkonu zárobkovej činnosti.

Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi

zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov

V zmysle hmotno-právneho predpisu oprávnenou osobou na uplatnenie nároku je náhradný rodič, ktorý má zverenú dieťa do náhradnej starostlivosti.

V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný vykonať dokazovanie takými dôkaznými prostriedkami, prostredníctvom ktorých bude môcť správne vyhodnotiť splnenie všetkých podmienok nároku na príspevok ustanovené v hmotno-právnom predpise najmä, či žiadateľovi o príspevok bolo na základe rozhodnutia súdu zverené dieťa do náhradnej starostlivosti (do pestúnskej starostlivosti, do poručníctva, ak sa poručník osobne stará o dieťa, dočasné zverenie dieťaťa do starostlivosti osoby, ktorá má záujem sa stať pestúnom), či sa začal osobne starať aspoň o jedno zverené dieťa a či nevykonáva náhradnú starostlivosť v zariadení pestúnskej starostlivosti.

V rámci miestnej príslušnosti správny orgán zisťuje ďalšiu podmienku rozhodujúcu pri posúdení nároku na opakovaný príspevok náhradnému rodičovi, ktorou je trvalý pobyt oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky.

- Zvýšený opakovaný príspevok náhradnému rodičovi

Ak sa náhradný rodič sa stará o tri deti a viac detí, ktoré sú súrodeneckou skupinou, o zvýšenie sumy požiadava len listom a nie je potrebné vyplňať formulár tlačiva.

Výška príspevku je závislá od legislatívnej úpravy, kedy základná suma opakovaného príspevku náhradnému rodičovi sa zvýši pri starostlivosti o tri deti a viac detí, ktoré sú súrodeneckou skupinou, pričom tento príspevok náhradnému rodičovi patrí aj vtedy, ak nespĺňa nárok na opakovaný príspevok náhradnému rodičovi z dôvodu poberania materského alebo poberania rodičovského príspevku.

Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi pri starostlivosti o zverené dieťa, ktoré je občan s ťažkým zdravotným postihnutím

zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov

V zmysle hmotno-právneho predpisu oprávnenou osobou na uplatnenie nároku je náhradný rodič, ktorému bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej starostlivosti.

V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný vykonať dokazovanie takými dôkaznými prostriedkami, prostredníctvom ktorých bude môcť správne vyhodnotiť splnenie všetkých podmienok nároku na príspevok ustanovené v hmotno-právnom predpise najmä, či je súčasťou spisovej dokumentácie dôkaz o zverení dieťaťa na základe rozhodnutia súdu do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča, alebo do pestúnskej starostlivosti, do poručníctva, ak sa poručník osobne stará o dieťa (to neplatí ak sa poručník stará o dieťa, ktorého rodičia sú maloletí), prípadne či ide o dočasné

zverenie dieťaťa do starostlivosti osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom, alebo o zverenie dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby rozhodnutím súdu o nariadení predbežného opatrenia, ak súd koná o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti tejto fyzickej osobe. Súčasťou spisovej dokumentácie musí byť aj posudok o tom, že ide o dieťa, ktoré je občanom s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý vydal príslušný správny orgán.

Príspevok patrí na každé zverené dieťa, o ktoré sa náhradný rodič stará osobne, a ktoré je občan s ťažkým zdravotným postihnutím na základe posudku.

Príspevok na starostlivosť o dieťa

zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov zisťuje spôsobilosť oprávnenej osoby pre účely nadobúdania práv a povinností v konaní o poskytnutie príspevku na starostlivosť o dieťa a preto žiadateľ k žiadosti predloží za účelom porovnania všetkých údajov v nej uvedených občiansky preukaz, alebo v určitých prípadoch ak ide o cudzinca iný identifikačný doklad, ktorým môže byť aj pas alebo doklad o povolení na pobyt na území Slovenskej republiky.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku na príspevok je rodič dieťaťa alebo fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, čo je potrebné preukázať právoplatným rozhodnutím súdu o zverení dieťaťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov alebo doložením rozsudku súdu o zverení dieťaťa druhému rodičovi.

Zamestnanec správneho orgánu je povinný pred vydaním rozhodnutia správne posúdiť všetky skutočnosti uvedené v žiadosti a komplexne vyhodnotiť podklady, ktoré sú súčasťou žiadosti. Na základe toho potom posúdi, či sú splnené všetky podmienky nároku na príspevok na starostlivosť o dieťa. Medzi základné podmienky nároku patrí najmä vykonávanie zárobkovej činnosti, ktorá zakladá nárok na povinné dôchodkové poistenie, štúdium dennou formou na strednej škole alebo na vysokej škole a poskytovanie starostlivosti dieťaťu na území Slovenskej republiky.

K rozhodovaniu o nároku na predmetný príspevok musí zamestnanec rozhodovacej činnosti mať v spisovej dokumentácii doložené potvrdenie o návšteve strednej školy alebo vysokej školy v dennej forme štúdia, tiež doklad preukazujúci vykonávanie zárobkovej činnosti, ktorým je pracovná zmluva, živnostenský list, prípadne iný doklad o vykonávaní zárobkovej činnosti.

Zamestnanec, ktorý rozhoduje o nároku na príspevok a o jeho vyplatení, musí vedieť správne vyhodnotiť podklad, ktorým je rozhodnutie sociálnej poisťovne o nároku na materské, nakoľko nárok na príspevok má oprávnená osoba aj popri poberaní materského, avšak trvá najdlhšie do 6 týždňov od narodenia ďalšieho dieťaťa.

V procese správneho konania je zamestnanec správneho orgánu povinný vykonať aj ďalšie dokazovanie základnými dôkaznými prostriedkami, ktorými sú najmä potvrdenie o poskytovaní starostlivosti dieťaťu na území Slovenskej republiky, prípadne zmluva alebo dohoda, ak starostlivosť dieťaťu zabezpečuje fyzická osoba na živnosť.

Poskytovateľom starostlivosti o dieťa na území SR môže byť plnoletá fyzická alebo právnická osoba, napr. SZČO na základe živnosti, jasle, materská škola alebo iné obdobné zariadenie zriadené na tento účel, opatrovateľka, rodič dieťaťa alebo aj fyzická osoba bez živnostenského oprávnenia.

V rámci miestnej príslušnosti správny orgán zisťuje ďalšiu podmienku rozhodujúcu pri posúdení nároku na príspevok na starostlivosť o dieťa, ktorou je trvalý pobyt oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky, alebo ak ide o cudzinca, zamestnanec správneho orgánu vyžaduje zdokladovanie prechodného pobytu na území SR. U dieťaťa, ktoré je cudzincom zamestnanec správneho orgánu je povinný doložiť do spisovej dokumentácie doklad o povolení na trvalý alebo prechodný pobyt dieťaťa na území Slovenska.

Výška príspevku je závislá od legislatívnej úpravy, pričom zamestnanec správneho orgánu určí výšku príspevku na základe dokladu o preukázaných výdavkoch za starostlivosť o dieťa poskytovanú na území Slovenska, ktoré boli uhradené poskytovateľovi prostredníctvom príjmového pokladničného dokladu, ústrižkom uhradenej poštovej poukážky, výpisom z účtu žiadateľa alebo druhého rodiča, prípadne manžela rodiča dieťaťa.

Príspevok na pohreb

zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov

V zmysle hmotno-právneho predpisu oprávnenou osobou na uplatnenie nároku je plnoletá fyzická osoba, nie však právnická osoba. Zamestnanec správneho orgánu v konaní o nároku na príspevok je povinný skúmať, či oprávnená osoba spĺňa všetky podmienky rozhodujúce na vznik nároku a na výplatu príspevku. Základnou podmienkou, ktorú ustanovuje hmotno-právny predpis je zabezpečenie pohrebu oprávnenou osobou, ktorá je povinná predložiť doklady o výdavkoch na pohreb.

V rámci miestnej príslušnosti správny orgán zisťuje ďalšiu podmienku rozhodujúcu pri posúdení nároku na príspevok, ktorou je trvalý pobyt alebo prechodný pobyt (u cudzincov) oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky a trvalý pobyt zomretého v čase smrti na území Slovenska alebo prechodný pobyt (u cudzincov) zomretého v čase smrti na území Slovenska a pochovanie zomretého na území Slovenska, ak mal v čase smrti prechodný pobyt na území Slovenskej republiky.

Ak skutočnosti uvedené v žiadosti nie je vecne príslušný vyplniť matričný úrad na území Slovenska, oprávnená osoba ich preukáže úradne overeným prekladom dokladov vydaných vecne príslušnými orgánmi v cudzine do slovenského jazyka, pričom úradný preklad do slovenského jazyka sa nevyžaduje, ak tieto doklady boli vydané príslušným orgánom v Českej republike a v českom jazyku. Ak neboli využité služby pohrebnej služby, prípadne krematória, vyplní údaje obec, prípadne správca cintorína, kde sa pohreb vykonal. Príspevok patrí aj v prípade, že ide o mŕtvonarodené dieťa. V tomto prípade oprávnená osoba doloží k žiadosti o príspevok iba rodný list, nakoľko takéto dieťa sa zapisuje iba do knihy narodení.

10.2.2 Dávky koordinovateľné v rámci štátov EÚ

Aby mal každý občan zaručenú dostatočnú istotu a ochranu pri uplatňovaní svojich práv a nárokov na rodinné dávky v rámci štátov Európskej únie, je potrebné poznať ustanovenia Európskej únie (ďalej „EÚ“) týkajúce sa koordinácie sociálneho zabezpečenia, osobitne rodinných dávok.

Ustanovenia EÚ týkajúce sa koordinácie nenahradzujú vnútroštátne predpisy jedinou európskou legislatívou, ale zabezpečujú ich koordináciu.

Koordináčne ustanovenia určujú spoločné pravidlá a postupy, ktoré musia dodržiavať všetky štátne orgány, inštitúcie ako aj súdy pri uplatňovaní vnútroštátnej legislatívy, čím sa má pomôcť osobám, ktoré si uplatňujú svoje nároky na rodinné dávky na právo pohybu a pobytu v rámci štátov Európskej únie.

Zásadou je, že žiadna osoba, ktorá odíde pracovať do niektorého členského štátu, nemôže byť znevýhodnená oproti osobe, ktorá má v tom štáte bydlisko, prípadne tam aj pracuje. Podstata ustanovení EÚ spočíva teda v tom, že majú chrániť občanov členských štátov, ktorí vykonávajú zárobkovú činnosť v niektorom z týchto štátov, prípadne majú bydlisko, alebo pobyt na území iného štátu Európskej únie.

Nariadenia upravujúce koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia:

- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov (ďalej „nariadenie č. 883/2004“),**
- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup pre vykonávanie nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov (ďalej „nariadenie č. 987/2009“),**
- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.1231/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa rozširuje nariadenie (ES) č. 883/2004 a nariadenie (ES) č. 987/2009 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa tieto nariadenia doteraz nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti.**

V zmysle tohto nariadenia majú aj príslušníci tretích krajín s riadnym pobytom na území ktoréhokoľvek členského štátu práva a povinnosti porovnateľné s právami a povinnosťami občanov Európskej únie, z čoho vyplýva, že aj nárok na rodinné dávky majú rovnako, ako majú občania Únie.

Pri rozhodovaní o nároku na príspevok pri narodení dieťaťa sa uplatňuje:

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie

- v zmysle tohto nariadenia sa príspevok pri narodení dieťaťa vypláca ako sociálna výhoda pre migrujúcich zamestnancov v SR.

Nariadenie č. 883/2004 sa vzťahuje na pracovníkov (zamestnancov a samostatne zárobkovo činné osoby) a ich rodinných príslušníkov, ale aj na všetkých štátnych príslušníkov Európskeho spoločenstva, ktorí sú poistení jedným z vnútroštátnych režimov sociálneho zabezpečenia.

Koordinácia sa vzťahuje aj na neaktívne osoby, ktoré nie sú ekonomicky aktívne a nemajú rodinnú väzbu na nositeľa poistenia. V zmysle čl. 11, ods. 3, písm. e) nariadenia č. 883/2004 neaktívna osoba podlieha právnym predpisom členského štátu bydliska. Pomocným kritériom môže byť jej zdravotné poistenie.

Koordinované predpisy uplatňujeme na:

- a) občanov členských štátov EHP vrátane Švajčiarska;
- b) osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ak majú bydlisko v členskom štáte EHP vrátane Švajčiarska,
- c) rodinných príslušníkov a pozostalých osôb uvedených v písm. a) a b) bez ohľadu na štátnu príslušnosť,

d) neaktívne osoby, ak majú bydlisko v členskom štáte EHP vrátane Švajčiarska.

➤ **Rodinné dávky:**

- rodičovský príspevok,
- prídavok na dieťa,
- jednorazový príspevok dieťaťu pri jeho zverení do náhradnej starostlivosti,
- jednorazový príspevok dieťaťu pri zániku náhradnej starostlivosti,
- opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti,
- opakovaný príspevok náhradnému rodičovi,
- osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi.

➤ Príspevok na pohreb

Rodinné dávky majú všetky členské štáty, avšak ich charakteristiky a výška sú v rôznych štátoch odlišné.

Pri rozhodovaní o nároku a o ich výplate je preto veľmi dôležité vedieť správne určiť uplatniteľnú legislatívu príslušného členského štátu. Po určení tejto skutočnosti potom nasleduje uplatnenie zásady, že je nárok na rovnaké rodinné dávky a na ich výšku ako majú štátni príslušníci daného štátu.

Často sa stáva, že rodinní príslušníci osoby, ktorá pracuje v členskom štáte EÚ nebývajú v tom istom štáte a vtedy je potrebné vedieť správne určiť pravidlá prednosti pre poskytovanie rodinných dávok, nakoľko platí zásada, že nepatria dvakrát za rovnaké obdobie a na toho istého rodinného príslušníka.

Pri uplatňovaní prednosti platí, že štát, ktorý vypláca rodinné dávky na základe výkonu zárobkovej činnosti, má prednosť pred štátom, ktorý vypláca dávky na základe dôchodku alebo na základe bydliska.

Rovnako platí aj to, že ak je na rodinné dávky príslušný aj ďalší členský štát, rodina má nárok na najvyššie dávky určené legislatívou štátu, ktorý ich má vyššie.

Ustanovenia EÚ o koordinácii sociálneho zabezpečenia patria k najznámejším pravidlám v rámci Únie a sú záväzné v celom rozsahu a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch Európskeho hospodárskeho priestoru. Záväzné sú pre všetkých a vnútroštátne orgány, inštitúcie sociálneho zabezpečenia aj súdy ich musia dodržiavať. Majú prednosť aj v prípadoch, keď ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov sú v rozpore s pravidlami EÚ.

Princíp prednosti komunitárneho práva pred právnym poriadkom Slovenskej republiky ustanovuje priamo Ústava SR. Podľa č. 7 ods. 2 ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava

SR v znení neskorších predpisov, právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

Kapitola 8 o rodinných dávkach nariadenia č.883/2004 jednoznačne určuje pravidlá nároku na rodinné dávky.

Článok 11 tohto nariadenia ustanovuje, že osoby podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu.

Okrem toho sa v zmysle čl. 11 nariadenia č.987/2009, určuje aj bydlisko žiadateľa o dávky.

V nariadení č.883/2004 je definícia bydliska uvedená v čl. 1 j) nasledovne:

„bydlisko“ znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva.

V zmysle tejto definície bydliska podľa nariadenia, trvalý pobyt na Slovensku je iba štatistický údaj, avšak podstatné je, kde rodič s dieťaťom žije, kde má detského lekára, kde s dieťaťom chodí na pravidelné prehliadky, očkovania a pod. Správny orgán je povinný tieto skutočnosti preveriť.

Podľa novej legislatívy EÚ vo všeobecnosti platí, že ak rodina žije v niektorom členskom štáte EÚ, má nárok na všetky rodinné dávky ako občania toho štátu, kde žije.

Aj keď niektorý členský štát nevypláca charakterovo podobnú dávku ako je napríklad slovenský rodičovský príspevok, Slovenská republika z dôvodu koordinačných predpisov nemôže dávku vyplatiť.

V zmysle uvedeného je povinnosťou správneho orgánu preveriť centrum záujmu rodiny a v zmysle koordinačných predpisov a legislatívy EÚ určiť uplatniteľnú legislatívu a tiež určiť kompetentný štát na výplatu rodinných dávok. Informácie, ktoré napomáhajú skúmanie bydliska sa nachádzajú v uvedenej tabuľke.

Aj keď niektorý členský štát nevypláca charakterovo podobnú dávku ako je napríklad slovenský rodičovský príspevok, Slovenská republika z dôvodu koordinačných predpisov nemôže dávku vyplatiť.

V zmysle uvedeného je povinnosťou správneho orgánu preveriť centrum záujmu rodiny a v zmysle koordinačných predpisov a legislatívy EÚ určiť uplatniteľnú legislatívu a tiež určiť kompetentný štát na výplatu rodinných dávok. Informácie, ktoré napomáhajú skúmanie bydliska sa nachádzajú v uvedenej tabuľke.

Vyhlasenie o bydlisku pre účely nariadenia č.883/2004 a 987/2009

		Žiadateľ/žiadateľka	Druhá posudzovaná osoba
A	Meno a priezvisko		
	Trvalý pobyt v SR	áno – nie* adresa:	áno – nie* adresa:
	Bydlisko v inom ČŠ**	názov ČŠ, adresa	názov ČŠ, adresa
		od:	od:
		bydlisko: trvalé – prechodné*	bydlisko: trvalé – prechodné*
B	Pracovná činnosť		
	Vykonávanie pracovnej činnosti na území SR	Pracovná činnosť na území SR: áno – nie*	Pracovná činnosť na území SR: áno – nie*
		Názov posledného zamestnávateľa a adresa	Názov posledného zamestnávateľa a adresa
		Trvanie poslednej pracovnej zmluvy: Od..... – do..... trvá*	Trvanie poslednej pracovnej zmluvy: Od..... – do..... trvá*
		Trvanie živnosti: Od..... – do..... trvá*	Trvanie živnosti: Od..... – do..... trvá*
		Názov ČŠ	Názov ČŠ
	Vykonávanie pracovnej činnosti na území iného ČŠ	Názov a adresa zamestnávateľa	Názov a adresa zamestnávateľa
		Pracovná pozícia	Pracovná pozícia
		Trvanie poslednej pracovnej zmluvy: Od..... – do..... trvá*	Trvanie poslednej pracovnej zmluvy: Od..... – do..... trvá*
		Trvanie živnosti Od..... – do..... trvá*	Trvanie živnosti Od..... – do..... trvá*
		Názov ČŠ	Názov ČŠ
C	Bytová situácia na území iného ČŠ	Vlastný dom áno – nie*	Vlastný dom áno – nie*
		byť áno – nie*	byť áno – nie*
		Prenájom domu áno – nie*	Prenájom domu áno – nie*
		bytu áno – nie*	bytu áno – nie*
		Iná forma bývania:	Iná forma bývania:
D	ČŠ príslušný na daňové účely	Názov ČŠ Od:	Názov ČŠ Od:
E	ČŠ, kde je platené povinné zdravotné poistenie	Názov ČŠ Od:	Názov ČŠ Od:
F	Nezárobkové činnosti a voľnočasové aktivity		
G	Dôvod pobytu v ČŠ		

H	Deti	1.	2.	3.	4.
	Meno				
	Priezvisko				
	Pobyt v SR	trvalý – prechodný*	trvalý – prechodný*	trvalý – prechodný*	trvalý – prechodný*
	Adresa				
	Pobyt v ČŠ	trvalý – prechodný*	trvalý – prechodný*	trvalý – prechodný*	trvalý – prechodný*
	Adresa				
	Ošetrojúci lekár v ČŠ – adresa ambulancie				
	Od:				
	Návšteva školy alebo predškolského zariadenia v ČŠ adresa				
	Od:				

* Nehodiace sa prečiarknite

** Členský štát Európskej únie, zmluvná strana Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarska konfederácia

Vyhlásenie žiadateľa:

Vyhlasujem, že všetky uvedené údaje v tomto vyhlásení sú pravdivé a som si vedomá/ý právnych následkov uvedenia nepravdivých údajov v tomto vyhlásení.

Uvedomujem si, že neprávom prijatú sumu rodinných dávok som povinná/ý vrátiť.

Žiadateľ bol oboznámený s právnymi následkami vyplývajúcimi z uvedenia nepravdivých údajov uvedených v tomto vyhlásení.

V _____, dňa

Podpis žiadateľa _____

Za správny orgán:

Meno:

Priezvisko:

Dátum:

Podpis zamestnanca:

10.2.3 Terénna sociálna práca v prepojení s procesom rozhodovania

Poslaním terénnej sociálnej práce je v prirodzenom prostredí klienta konzultovať a navrhnúť mu kompletný spôsob riešenia problémov, ktoré sa ho bezprostredne dotýkajú, pomôcť mu pri rozhodovaní o tom, čo chce dosiahnuť a následne mu poskytnúť pomoc. Terénny sociálny pracovník nie je zaťažovaný administratívnymi úkonmi, napriek tomu je však dôležitou kontaktnou osobou medzi klientom a zamestnancom, ktorý vykonáva administratívne činnosti a ktorý po zhodnotení sociálnych zistení vyhotovuje rozhodnutie v kontexte s príslušnou legislatívou.

Cieľom terénnej sociálnej práce je motivovať a aktivizovať jednotlivca a rodiny, získať od nich spätnú väzbu a odovzdávať získané informácie zamestnancom na úseku rozhodovacej činnosti, čo si vyžaduje klásť vysoké nároky na profesionalitu a ich etické správanie.

Prístup terénneho sociálneho pracovníka ku klientovi si vyžaduje odbornú, systematickú prácu, je postavený na pomoci a na schopnosti vziať klienta do riešenia problému, aby následne dokázal pochopiť a zväžiť mieru vlastnej zodpovednosti za vzniknutú situáciu.

Výsledkom správneho rozhodovacieho procesu je profesionálne vykonávanie terénnej sociálnej práce, následkom čoho možno aj poskytovanie dávok a príspevkov postaviť na zvýšenej adresnosti a zvýšiť efektivitu ich poskytovania.

Dosiahnuť tieto ciele je však možné iba neustálym podporovaním personálnych kapacít vo výkone sociálnej práce v teréne a ich vzdelávaním, čo sa rovnako týka aj zamestnancov vykonávajúcich komplexnú odbornú rozhodovaciu činnosť.

Náplňou vzdelávacieho programu teda má byť snaženie o systémové posilnenie a efektívne prepojenie rozhodovacej a administratívnej činnosti s informáciami získanými priamo z terénu prostredníctvom terénnych sociálnych pracovníkov, ktoré súvisia najmä s dôsledne vykonávanou kontrolou účelnosti, rozsahu a adresnosti poskytovania dávok a príspevkov. Koordináciou procesov sa podporí prepojenie terénnej práce a administratívnych činností, výsledkom ktorých je kvalitné rozhodnutie.

Novodobý trend prináša množstvo vznikajúcich situácií, ktoré v kontexte s nepriaznivou finančnou situáciou rodín smerujú k zneužívaniu poskytovania dávok a príspevkov.

Otvorený trh práce a voľný pohyb osôb v rámci štátov EÚ umožňuje našim občanom poberať rodinné dávky v štátoch, kde vykonávajú zárobkovú činnosť, s čím však súvisí aj potreba zvýšenej kontroly a aktívnej spolupráce medzi terénnymi pracovníkmi a zamestnancami, ktorí rozhodujú o výplate rodinných dávok z dôvodu, aby sa zabránilo duplicitnému poberaniu dávok a príspevkov na Slovensku a súčasne aj v ďalšom členskom štáte.

Vzájomnou spoluprácou „terénu a úradu“ sa má dosiahnuť predchádzať vzniku neoprávnene vyplácaných dávok a príspevkov, aby nedochádzalo ku vzniku krízových a záťažových situácií rodín.

Cieľom má byť snaženie zabrániť možnému zneužívaniu sociálneho systému. Je preto potrebné zintenzívniť komunikáciu s klientom priamo na úrade, ale aj v jeho domácom prostredí, čo môže viesť v konečnom dôsledku k zvýšeniu kvality pomoci, adresnosti, účelnosti, k zabráneniu zneužívania dávok a príspevkov a k bezodkladnému riešeniu situácie, v ktorej sa ocitol klient sám, prípadne spolu so svojou rodinou.

Študijný text Modulu 3

10.3 Rozhodovací proces v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku

Štruktúra Modulu 3

Modul 3 svojím obsahom a štruktúrou sa zameriava na rozhodovací proces v oblasti pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku. V rámci absolvovania vzdelávacieho programu NOČ absolvent získava odbornú zdatnosť v oblasti teoretických ale predovšetkým praktických zručností v rozhodovacom procese pri riešení pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Zároveň je nemenej dôležité, aby absolvent vzdelávacieho programu pochopil základné teoretické a praktické súvislosti platnej legislatívy hmotnoprávneho a procesnoprávneho charakteru, ktoré upravujú rozhodovací proces spojených s riešením pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Absolvent získava odbornú zdatnosť posudzovať vecnú stránku hmotnej núdze a náhradného výživného a zároveň získať schopnosťou aplikovať procesné normy a súvisiace právne predpisy na ktoré sa zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 417/2013 Z. z.“) odvoláva. Na základe odborných poznatkov získaných v rámci vzdelávacieho programu NOČ zamestnanci správneho orgánu budú disponovať zručnosťami, ktoré využijú pri zisťovaní objektívnych skutočností pre posúdenie individuálnych potrieb žiadateľov o pomoc v hmotnej núdzi a náhradné výživné v súlade so zákonom č. 417/2013 Z. z., zákonom č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. a v súlade s procesnou normou, ktorou je Správny poriadok.

Tematický obsah vzdelávania a časový rozsah Modulu 3

40 hodín na rozhodovací proces v oblasti hmotnej núdze

Základné informácie pri posudzovaní hmotnej núdze, poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi a osobitného príspevku v súlade so zákonom č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s dôrazom na rozhodovaciu činnosť a špecifiká, ktoré s touto činnosťou súvisia

Platná legislatíva :

Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,

Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Základné informácie pri posudzovaní náhradného výživného v súlade so zákonom Zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. a s dôrazom na rozhodovaciu činnosť a špecifiká, ktoré s touto činnosťou súvisia

25 hodín na rozhodovací proces v oblasti náhradného výživného

Platná legislatíva :

Zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z.,
Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR v znení neskorších predpisov,
Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Koordinácia spoločného postupu pri efektívnej rozhodovacej činnosti terénneho a kmeňového pracovníka v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného

5 hodín

Odporúčaná literatúra:

Výživné pre vaše dieťa, Martinus 2013, Madej R., ISBN: 9788097136802
Náhradné výživné po desiatich rokoch, 2013, Madej R

Systém pomoci v hmotnej núdzi je nastavený tak, aby motivoval ľudí (domácnosti) s nízkym príjmom k pracovnej činnosti. Zámerom platnej legislatívy je aktívna participácia na riešení hmotnej núdze a to hľadaním, resp. udržaním si práce aj za nízku (popr. minimálnu) mzdu. Dôležitá je však skutočnosť, aby rozdiel v príjmoch rodiny kde žiadny z rodičov nepracuje a príjmoch rodiny, keď rodič pracuje za nízku mzdu bol motivujúci. V takom prípade to má pozitívny vplyv na spomínanú motiváciu a v širšom kontexte aj na celý sociálny systém. Nemej podstatné je, aby sa nastaveným systémom pomoci v hmotnej núdzi znižovalo riziko chudoby. To je dosiahnuté adresnosťou a čiastočne vzhľadom na povinnosť ustanovenú novelou zákon č. 183/2014 Z. z. i zásluhovosťou vo vzťahu k poskytovaniu dávok (menšie obecné služby) prispievajúcich k ochrane tých, ktorí si vlastným pričinením nemôžu alebo nevedia zabezpečiť, alebo zvýšiť príjem vlastnou prácou.

Hlavným zámerom aktivity Modulu 3 sú rozhodovacie zručnosti zamestnancov štátnej správy rezortu Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny SR, resp. zamestnancov samosprávy v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného s dôrazom na správnu orientáciu sa v legislatíve.

Prioritou Modulu 3 je v rámci rozhodovacieho procesu zvýšiť profesionalizáciu zamestnancov pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného. Zvýšenie profesionalizácie je možné zlepšením spolupráce zamestnancov úradov na úseku sociálnych vecí a rodiny a terénnych pracovníkov. Výsledkom tejto spolupráce bude lepšie prepojenie identifikovania nárokov žiadateľov na pomoc v hmotnej núdzi a náhradné výživné, čo sa prejaví v efektívnej rozhodovacej a administratívnej činnosti pri plnom rešpektovaní právnych predpisov.

Cieľom Modulu 3 je formou vzdelávacieho programu pomôcť pracovníkom správneho orgánu vedieť správne analyzovať a syntetizovať teoretické vedomosti a praktické zručnosti v rozhodovacom procese. Hlavným zámerom je disponovať schopnosťou zisťovať individuálne potreby žiadateľov o pomoc v hmotnej núdzi a náhradné výživné s cieľom vydať rozhodnutie v súlade s hmotnoprávnymi predpismi, ale i v súlade so základnými zásadami správneho konania. Výsledkom je schopnosť v rozhodovacom procese aplikovať princípy solidarity, sociálnej spravodlivosti, či rovnosti. Aj to je prejavom profesionálneho prístupu zo strany zamestnancov správneho orgánu. Je to nevyhnutné aj z dôvodu, že rozhodovacou činnosťou sa vytvárajú spoločensky primerané podmienky života osôb, ktoré sa nachádzajú v hmotnej núdzi, resp. osôb, ktoré si uplatňujú nárok na náhradné výživné.

10.3.1 Rozhodovací proces v oblasti hmotnej núdze v kontexte Správneho poriadku

Právne vzťahy z hľadiska vecného a osobného rozsahu v oblasti pomoci v hmotnej núdzi upravuje zákon č. 417/2013 Z. z. Osobný rozsah definuje citovaná právna úprava v § 3 v ktorom vymedzuje okruh oprávnených osôb potrebami ktorými sa správny orgán zaoberá pri posudzovaní podmienok nároku na pomoc v hmotnej núdzi. Obsahom je v súlade s § 9 ods. 3 dávka v hmotnej núdzi a súvisiace príspevky ako ochranný príspevok, aktivačný príspevok, príspevok na nezaopatrené dieťa a príspevok na bývanie, ktoré tvoria vecný rozsah pomoci v hmotnej núdzi. Osobitné postavenie má osobitný príspevok upravený v ustanovení § 16 citovaného zákona.

Samotné ozrejenie si pojmov ako sú hmotná núdza, domácnosť, príjem, majetok v rámci hodnotenia ktorých správny orgán pristupuje k posudzovaniu podmienok nároku na hmotnú núdzu nie je jediným určujúcim faktorom pre vydanie rozhodnutia v súlade s platnou legislatívou. Spôsob a formu hodnotenia podmienok hmotnoprávných predpisov podmieňujú postupy, ktoré upravuje procesnoprávna legislatíva, ktorej ustanovenia tvoria neoddeliteľnú súčasť pri rozhodovacom procese správneho orgánu o pomoci v hmotnej núdzi.

Právo na sociálnu pomoc je rámcovo vyjadrené v Ústave Slovenskej republiky čo do osobného a vecného rozsahu. Z hľadiska vecného rozsahu Ústava Slovenskej republiky definuje vecné vymedzenie hmotnej núdze ako „základné životné podmienky“ ktoré garantuje i iným osobám ako sú občania Slovenskej republiky. Za základné životné podmienky zákon č. 417/2013 Z. z. považuje jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.

Oprávnenu osobou na uplatnenie nároku na pomoc v hmotnej núdzi je fyzická osoba, domácnosť, resp. členovia domácnosti, ak ich príjem nedosahuje sumy životného minima a fyzická osoba a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť alebo zvýšiť príjem, ktorým pokryjú základné životné potreby. Skúmanie príjmu pre posudzovanie hmotnej núdze je jedným zo základných zásad správneho konania pri riešení hmotnej núdze, ktorého postupy sa riadia procesnou normou. Ide o činnosti v súlade s ustanoveniami § 32 a následných Správneho poriadku, kedy správny orgán jednotlivými dôkaznými prostriedkami zisťuje tak príjem, ako i majetok žiadateľa o pomoc v hmotnej núdzi a posudzuje obsah zistení pre podmienky nároku na hmotnú núdzu. Započítanie príjmu pre nárok na pomoc v hmotnej núdzi definuje § 4 zákona č. 417/2013 Z. z. V danom prípade správny orgán zabezpečuje a hodnotí dôkazný materiál nezávisle od tvrdení resp. dôkazov predložených žiadateľom o pomoc v hmotnej núdzi. Preto je potrebné sústrediť pozornosť na kvalitu hodnotenia majetku, ktorý podstatnou mierou môže ovplyvniť hmotnú núdzu žiadateľa čo potvrdzuje, že posudzovanie majetkových pomerov je dôležitým faktorom pri ktorom zákon určuje špecifické pravidlá na posudzovanie majetkových pomerov žiadateľa o pomoc v hmotnej núdzi. Tým zároveň kladie špecifické nároky i na odbornú zdatnosť zamestnanca správneho orgánu, ktorý realizuje rozhodovaciu činnosť.

Konanie o posúdenie nároku na pomoc v hmotnej núdzi začína podaním žiadosti na príslušný správny orgán, ktorý v súlade s kompetenčným zákonom (zákon č. 453/2003 Z. z. štátnej správy sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov) ako i v súlade so Správnym poriadkom rozhodne o poskytnutí, resp. neposkytnutí pomoci v hmotnej núdzi. V zmysle Správneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na konanie o pomoci v hmotnej núdzi forma uplatnenia môže mať tak písomnú, ústnu podobu, ako aj formu zápisnice alebo podanie môže byť realizované i elektronickými prostriedkami so zaručeným elektronickým podpisom. Žiadosť musí obsahovať údaje určené zákonom meno, priezvisko, dátum narodenia, rodné číslo, rodinný stav, adresu pobytu členov domácnosti, adresu na doručovanie písomností a adresu alebo číslo účtu v banke alebo pobočke zahraničnej banky na území Slovenskej republiky na poukazovanie pomoci v hmotnej núdzi, údaje o príjme, bytových pomeroch, nárokoch a údaje o majetku, ako i o majetku členov domácnosti. Žiadosť o pomoc v hmotnej núdzi a žiadosť o poskytnutie osobitného príspevku sa podáva osobitne. V prípade, ak žiadosť neobsahuje potrebné náležitosti zamestnanec správneho orgánu pomôže žiadateľovi nedostatky odstrániť, prípadne ho vyzve, aby nedostatky v stanovenej lehote odstránil a podanie doplnil v súlade s ustanoveniami § 19 Správneho poriadku. Súčasne ho v súlade so Správnym poriadkom poučí, že ak nedostatky podania v stanovenej lehote neodstráni, správny orgán konanie zastaví. Ak správny orgán vyzve žiadateľa, aby v určenej lehote odstránil nedostatky podania môže využiť procesný prostriedok prerušenie konania v súlade s § 29 Správneho poriadku. Ak žiadateľ nedoplní údaje v stanovenej lehote, správny orgán konanie zastaví podľa § 30 Správneho poriadku.

Zamestnanec správneho orgánu pri posudzovaní žiadosti o pomoc v hmotnej núdzi musí správne identifikovať jednotlivé kategórie domácnosti, ktoré definuje v § 3 zákona č. 417/2013 Z. z. Napr. pri striedavej starostlivosti o deti v zmysle zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vychádza

z právoplatného rozhodnutia súdu. Je dôležité s ktorým z rodičov bude dieťa spoločne posudzované. Je nevyhnutné vychádzať výlučne z rozhodnutia súdu, ktorým bola upravená striedavá starostlivosť rodičov k dieťaťu. Vyhlásenie rodičov, u ktorého z nich sa dieťa zdržiava sa nepovažuje za relevantný dôkaz. Do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do striedavej starostlivosti môže zamestnanec rozhodnúť o poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi preddavkovo a dieťa posudzovať ako člena domácnosti s tým z rodičov, s ktorým žije v spoločnej domácnosti, resp. ktorý dieťaťu zabezpečuje starostlivosť.

Poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi preddavkovo nevyužíva správny orgán len v prípade striedavej starostlivosti. Ide napr. o žiadateľov, ktorí si uplatnili zákonný nárok na zákonnú dávku ako napr. nemocenské, materské, starobný dôchodok alebo výživné a pod. na príslušnom orgáne, ktorý začal konanie o predmetnom nároku. Žiadateľ o uvedenej skutočnosti predkladá správneho orgánu písomný doklad. Po ukončení predmetného konania sa poskytnutá pomoc v hmotnej núdzi zúčtuje s novo priznanou dávkou a rozdiel poberateľ hmotnej núdze vráti na účet správneho orgánu.

Zamestnanec správneho orgánu môže v prípadoch hodných osobitného zreteľa vylúčiť člena domácnosti, o ktorom žiadateľ preukáže, že člen domácnosti s ním nezdíela spoločnú domácnosť a nepodieľa sa na úhrade spoločných nákladov na domácnosť. Je na žiadateľovi, aby preukázal skutočnosti, pre ktoré žiada, aby bol niektorý člen z jeho domácnosti pri posudzovaní nárokov na pomoc v hmotnej núdzi vylúčený a súčasne navrhne dôkazy na podporu svojich tvrdení. Zamestnanec správneho orgánu dôkazy a vzájomné súvislosti vyhodnotí a je na jeho úvahe, či prípady osobitného zreteľa zohľadní. Správny orgán sa v danom prípade riadi ustanovením § 32 ods. 1 Správneho poriadku.

Zamestnanec správneho orgánu je povinný pred vydaním rozhodnutia overiť všetky skutočnosti pre poskytnutie pomoci v hmotnej núdzi. V prípade overovania skutočností v mieste trvalého bydliska musí mať písomné poverenie, ktoré ho na to oprávňuje. Súčasne je oprávnený požadovať informácie aj od iných fyzických a právnických osôb (napr. príbuzných, susedov a organizácií), ktorí môžu alebo musia v zmysle ustanovení zákona informácie poskytnúť. Je potrebné vziať do úvahy, že dožiadaný orgán alebo dožiadaná osoba má právo odoprieť poskytnutie žiadanej informácie, ak by jej poskytnutím došlo k porušeniu povinnosti mlčanlivosti uloženej zákonom, alebo ak by bolo v rozpore s právnymi záväznými aktmi Európskej únie alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je SR viazaná.

Riešenie hmotnej núdze ktorá slúži na čiastočnú úhradu vzniknutých nákladov žiadateľa a s ním spoločne posudzovaných osôb upravuje § 17 zákona č. 417/2013 Z. z. Na poskytovanie predmetnej dávky má generálne splnomocnenie v zákone obec. Obec ako správny orgán, ktorý rozhoduje o nároku na jednorazovú dávku pomoci v hmotnej núdzi je povinná rešpektovať zákonné podmienky ktorými sú zabezpečenie nevyhnutného ošatenia, a iných osobných potrieb, ako i nevyhnutných potrieb slúžiacich na vybavenie domácnosti a nákladov spojených s liečením a vzdelávaním maloletých detí. Zákon určuje i maximálnu hranicu jednorazovej dávky počas celého kalendárneho roku, ktorá nemôže presiahnuť trojnásobok sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Obec postupuje v konaní o jednorazovú dávku pomoci v hmotnej núdzi v súlade so Správnym poriadkom

s rozdielom, že lehota na podanie riadneho opravného prostriedku je 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia správnym orgánom prvého stupňa účastníkovi konania. Odlíšny je i samotný postup kedy pri využití riadneho opravného prostriedku o preskúmaní zákonnosti rozhodnutí obcí rozhoduje príslušný krajský súd.

Postup pri rozhodovacej činnosti správného orgánu o vzniku, zániku, odňatí resp. obnovení nároku na poskytnutie pomoci v hmotnej núdzi

Procesný postup pri pomoci v hmotnej núdzi má jednotlivé štádia. S prvým štádiom prípravného konania sme sa oboznámili v predchádzajúcej časti. Postup pri rozhodovacej činnosti zo strany správného orgánu je rozsiahly pri realizácii hmotnoprávneho predpisu a preto je rozdelený na viacero častí. Samotná rozhodovacia činnosť je ovplyvnená predovšetkým dokazovaním. Tu je dôležité, aby zamestnanec správného orgánu v rámci správnej úvahy vedel vybrať dôkazné prostriedky na preukázanie hmotnej núdze žiadateľa. Za základné dôkazné prostriedky pri skúmaní odkázanosti na pomoc v hmotnej núdzi správny orgán považuje predovšetkým príjem a majetkové pomery žiadateľa a s ním spoločne posudzovaných osôb ako sme sa už zmienili. Nárok na pomoc v hmotnej núdzi vzniká fyzickej osobe (domácnosti) ak je príjem nižší ako životné minimum a nižší ako úhrn pomoci v hmotnej núdzi. Pomoc v hmotnej núdzi je poskytovaná vo výške rozdielu medzi úhrnným príjmom domácnosti a úhrnom súm pomoci, na ktorú má žiadateľ a s ním spoločne posudzované osoby nárok. Sumy životného minima sa upravujú vždy k 1. júlu bežného kalendárneho roka na základe koeficientu rastu čistých peňažných príjmov na osobu alebo koeficientu rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností. Úprava súm životného minima nemá vplyv na sumy dávok v hmotnej núdzi. Jednou z komplikovaných povinností, s ktorými sa zamestnanec správného orgánu musí zaoberať je zisťovanie majetku žiadateľa a s ním spoločne posudzovaných osôb. Správny orgán okrem čestného vyhlásenia, ktoré je jedným z dôkazných prostriedkov môže využiť aj ustanovenie § 30 zákona č.417/2013 Z. z. o povinnosti poskytovať v rámci súčinnosti informácie, ktoré sú pre správny orgán nevyhnutné. Ide predovšetkým napr. o získavanie informácii o majetku z príslušnej obce, alebo daňového úradu.

Pri posudzovaní stavu hmotnej núdze sa berie sa do úvahy nehnuteľnosť, avšak osoba v hmotnej núdzi nemôže byť nútená predať alebo prenajať dom, v ktorom má trvalý pobyt, ani pozemok, ktorý využíva pre osobný úžitok. Hnuteľný majetok sa berie tiež do úvahy, avšak opäť od osoby nemožno žiadať, aby predala alebo prenajala časť hnuteľného majetku, ktorá je časťou nevyhnutného vybavenia domácnosti, alebo auto, ktoré používa pre osobný prevoz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím alebo ktorého hodnota je nižšia ako 35-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú osobu.

Správny orgán po zhodnotení dôkazného materiálu a posúdení oprávneného nároku na pomoc v hmotnej núdzi má povinnosť v súlade s § 49 Správneho poriadku vydať rozhodnutie bezodkladne, ak disponuje všetkými nevyhnutnými dôkazmi v rámci zisťovania skutočného stavu veci. Lehota daná Správnym poriadkom je 30 dní odo dňa podania žiadosti o pomoc v hmotnej núdzi, ktorú je povinný správny orgán dodržať. V prípade, že nastanú problémy pri zisťovaní podkladov pre vydanie rozhodnutia, Správny poriadok

umožňuje uvedenú lehotu predĺžiť. Takáto situácia nastane, ak prvostupňový správny orgán o to požiada nadriadený druhostupňový správny orgán. Predĺžiť lehotu môže druhostupňový správny orgán a to maximálne na 60 dní. Zamestnanec správneho orgánu však musí rešpektovať zásadu rýchlosti konania ako jednu zo zásad správneho konania vzhľadom na skutočnosť, že pomoc v hmotnej núdzi zabezpečuje základné životné podmienky žiadateľa a preto rozhoduje v čo najkratšej lehote. Vzhľadom na to, že len právoplatné rozhodnutie môže vyvolať právne účinky voči účastníkovi konania, pomoc v hmotnej núdzi sa poskytuje na základe právoplatného rozhodnutia o priznaní. Právoplatnosť rozhodnutia je základnou podmienkou jeho vykonateľnosti, t.j. správny orgán môže realizovať výplatu pomoci v hmotnej núdzi doručením predmetného rozhodnutia a vyznačením jeho právoplatnosti po uplynutí lehoty na podanie riadneho opravného prostriedku. Rozhodnutie o pomoci v hmotnej núdzi sa stane právoplatným a tým aj vykonateľným ak uplynula 15 dňová lehota na podanie riadneho opravného prostriedku – odvolania, rozkladu. Správny orgán vyznačí právoplatnosť na 15. deň v prípade márneho plynutia času, kedy rozhodnutie nadobúda právoplatnosť. V prípade rozhodnutí o jednorazovej dávke pomoci v hmotnej núdzi vydávanej obcou, lehota na riadny opravný prostriedok je 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia.

Správny orgán rozhodne o odňatí pomoci v hmotnej núdzi predovšetkým v dvoch prípadoch. Napr. ak pracovník správneho orgánu zistí, že pomoc v hmotnej núdzi bola priznaná neprávom alebo vo vyššej sume ako patrila alebo v prípade ak sa zmenia skutočnosti rozhodujúce na nárok pre ďalšie poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi. Za objektívne skutočnosti možno považovať napr. skutočnosť, že poberateľ pomoci v hmotnej núdzi sa nezúčastňuje prác vo verejnom záujme v rozsahu 32 hodín mesačne. Ak správny orgán dodatočne zistí, že pomoc v hmotnej núdzi priznal v nesprávnej výške, prizná pomoc v hmotnej núdzi v sume ako patrila, odo dňa, od ktorého mala byť priznaná. Správny orgán môže priznať nárok na pomoc v hmotnej núdzi spätne najviac za obdobie troch mesiacov od zistenia skutočností, nakoľko nárok na poskytnutie pomoci zaniká uplynutím 3 mesiacov odo dňa od ktorého mala byť poskytnutá. Ak správny orgán po uplynutí troch mesiacov odo dňa od ktorého mala byť pomoc v hmotnej núdzi priznaná, zistí, že pomoc v hmotnej núdzi bola priznaná v sume nižšej alebo vyššej ako patrila nárok na pomoc v hmotnej núdzi sa prizná odo dňa od ktorého má správny orgán pomoc v hmotnej núdzi priznať. Poberateľ hmotnej núdze má povinnosť na základe rozhodnutia o preplatku vrátiť neprávom poskytnutú pomoc v hmotnej núdzi zvýšenú o 10%, z dôvodu, že sa poskytla neoprávnene zavineným konaním poberateľa.

Ak správny orgán rozhodol o zastavení poskytovania pomoci v hmotnej núdzi za dôvodu, že príjemca nevyhovel výzve správneho orgánu osvedčiť skutočnosti na ďalšie poskytovanie hmotnej núdze vyplácanie pomoci v hmotnej núdzi sa obnoví, ak žiadateľ predloží v lehote troch mesiacov odo dňa zastavenia výplaty nevyhnutné doklady na základe ktorých preukáže splnenie podmienok na poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi. Ak poberateľ nepreukáže rozhodné skutočnosti v lehote troch mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o zastavení, správny orgán rozhodne o zániku nároku na poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi od dňa dátumu zastavenia .

Účelom pomoci v hmotnej núdzi je zabezpečiť základné životné podmienky žiadateľa a spoločne posudzovaných osôb. Z uvedeného dôvodu suma pomoci v hmotnej núdzi nie je postihnuteľná výkonom rozhodnutia. V prípade preplatku, napr. vzniknutom pri poskytovaní hmotnej núdze povinnosťou správneho orgánu je vydať rozhodnutie o vrátení uvedenej sumy. Správny orgán môže uzavrieť zmier, čo sa týka zrážok z bežne poskytovanej pomoci v hmotnej núdzi za účelom úhrady predmetného preplatku. Nárok na vrátenie preplatku nemožno uplatniť v rámci dedičského konania. Na vrátenie preplatku sa vzťahuje trojročná premlčacia lehota odo dňa zistenia skutočnosti o preplatku a jeho výške a desaťročná premlčacia lehota od posledného dňa v mesiaci v ktorom bola hmotná núdza poskytnutá.

Zrážkami výkonu rozhodnutia možno postihnúť poberateľov pomoci v hmotnej núdzi napr. v prípade ak ide o pokuty za priestupky na vybraných úsekoch priestupkového konania (školské priestupky, proti verejnému poriadku, majetkové priestupky a pod.). Príslušný orgán, ktorý vykonáva rozhodnutie o pokute (úrad, obec) doručí príkaz na vykonávanie zrážok z poskytovanej pomoci v hmotnej núdzi. Na základe tohto príkazu správny orgán začne vykonávať zrážky z pomoci v hmotnej núdzi až do úplného uhradenia pokuty. Ide o priestupky, ktorých účinný postih a tým aj zamedzenie páchaniu takýchto priestupkov, je v záujme spoločnosti a zdravého vývinu maloletých detí ako je napr. dodržiavanie verejného poriadku alebo poškodzovanie cudzieho majetku.

Závislosť na systéme pomoci v hmotnej núdzi v nadväznosti na životné minimum pôsobilo demotivačne. Z uvedeného dôvodu zákonodarca pristúpil k reformným krokom a vymedzil vecný rozsah pomoci v hmotnej núdzi tak, aby jej poskytovanie záviselo od aktivity žiadateľov o pomoc v hmotnej núdzi a s nimi posudzovaných osôb. Z hľadiska systémového členenia ju zaraďujeme medzi fakultatívne formy dávok, ktoré sú testované príjmom a majetkom. Pri posudzovaní hmotnej núdze sa zohľadňuje aktivita žiadateľa o pomoc v hmotnej núdzi, čo zákonodarca upravil aj v § 9 ods. 3 zákona č. 417/2013 Z. z. kedy okrem dávky pomoci v hmotnej núdzi zaviedol aj ďalšie motivujúce prvky, ktorými sú: ochranný príspevok, aktivačný príspevok, príspevok na nezaopatrené dieťa a príspevok na bývanie. Za mimoriadny motivačný prvok však možno okrem uvedenej dávky a príspevkov považovať osobitný príspevok v zmysle § 16 zákona č. 417/2013 Z. z. Zavedením uvedeného príspevku sa podporila snaha o zvýšenie zamestnanosti a udržanie pracovných návykov tých skupín, ktoré majú dlhodobý pracovný vzťah a príjem z neho je v rozmedzí minimálnej mzdy.

Dávka

§ 10 zákona č. 417/2013 Z. z.

Určujúce podmienky pre poskytovanie dávky v zmysle § 10 sú uvedené v ods. 2 zákona č. **417/2013 Z. z.** od ktorých sa odvíja výška poskytovanej dávky. Jej odstupňovanie je závislé od skutočnosti či je poskytovaná napr. jednotlivcovi, jednotlivcovi s jedným alebo s viacerými deťmi, dvojici, resp. dvojici s jedným alebo viacerými deťmi. Správny orgán v zmysle hmotnoprávných a procesnoprávných predpisov zisťuje oprávnenosť žiadateľa

o poskytnutie dávky a súčasne i spôsobilosť žiadateľa na konanie vo veci dávky. Správny orgán v súvislosti so skúmaním nároku zisťuje napr. i skutočnosť, či sa žiadateľ a s ním spoločne posudzované osoby zúčastnili v plnom rozsahu na činnostiach v rámci malých obecných služieb. Ak sa však nezúčastňujú uvedených činnosti správny orgán pristúpi k opatreniam rešpektujúc pritom platnú legislatívu, napr. ak poberateľ dávky vykonával menšie obecné služby, dobrovoľnícku činnosť a pod. v rozsahu menšom ako ustanovuje zákon (32 hodín mesačne) dávka sa zníži. V prípade, že obec nie je schopná ponúknuť poberateľovi a s ním spoločne posudzovaným osobám ktorému je poskytovaná dávka verejno-prospešné činnosti nárok na dávku ostáva v nezmenenej výške.

Ochranný príspevok **§ 11 zákona č. 417/2013 Z. z.**

Zákon určuje podmienky pre poskytovanie ochranného príspevku v troch úrovniach. Na ochranný príspevok má nárok poberateľ dávky napr. ak si nemôže zabezpečiť príjem vlastnou prácou z dôvodu dôchodkového veku, invalidity s poklesom o viac ako 70%, ale i v prípade ak sa osamelý rodič osobne celodenne stará o dieťa do 31 týždňov veku. Na ochranný príspevok má nárok aj poberateľ dávky, ktorý sa stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je odkázaná na opatrovanie inou osobou. Podmienku nároku na ochranný príspevok spĺňa aj poberateľ dávky, ktorý sa zúčastňuje resocializačných programov pobytovou formou. Správny orgán prizná ochranný príspevok u poberateľa dávky, ktorý je pracovne neschopný a je predpoklad, že pracovná neschopnosť bude trvať dlhšie ako 30 dní. Nárok na ochranný príspevok má i tehotná žena od štvrtého mesiaca tehotenstva za podmienok, že sa zúčastňuje pravidelných lekárskeho prehliadok, rovnako podmienky nároku na ochranný príspevok spĺňa i rodič, ktorý sa osobne celodenne stará o dieťa do jedného roku veku.

Základným predpokladom rozhodovacieho procesu o poskytnutie ochranného príspevku je procesná aktivita žiadateľa. Povinnosťou správneho orgánu je overiť rozhodné skutočnosti pre priznanie ochranného príspevku napr. preveriť potvrdenia odborných lekárov, ich pravosť a pravdivosť, potvrdenia zodpovednej inštitúcie o účasti na resocializačnom programe a potvrdenie o riadnej starostlivosti o deti. Správny orgán ochranný príspevok zastaví v zmysle § 11 ods. 4 ak zaniknú podmienky trvania nároku alebo uplynutím 12 kalendárnych mesiacov po ktorú môže správny orgán ochranný príspevok poskytovať. Ak pred uplynutím troch mesiacov posudkový lekár posúdi zdravotný stav poberateľa ochranného príspevku tak, že nepriaznivý zdravotný stav bude trvať bez prerušenia i po uplynutí troch mesiacov, nárok poberateľa ochranného príspevku sa predĺži na obdobie maximálne 12 mesiacov uplynutím ktorých nárok zaniká.

Aktivačný príspevok **§ 12 zákona č. 417/2013 Z. z.**

Negatívne dôsledky nečinnosti poberateľov dávky viedli zákonodarcu k legislatívnej úprave podporujúcej pracovnej aktivity. Za aktívnu účasť na riešení nepriaznivej sociálnej situácie možno považovať i zvyšovanie kvalifikácie formou externého štúdia vzdelávacích aktivít

organizujúcich v rámci trhu práce, vykonávanie obecných prác alebo dobrovoľníckych prác. Aktivita poberateľa dávky a s ním posudzovaných členov domácnosti je využívanou alternatívou pri poskytovaní aktivačného príspevku ak predloží doklad o účasti na vzdelávaní alebo o príprave pre trh práce, doklad o vykonávaní menších obecných služieb, doklad o dobrovoľníckej činnosti v rozsahu minimálne 64 hodín mesačne, ak sa napríklad vypláca rodičovi, ktorý študuje na strednej alebo vysokej škole (akoukoľvek formou) rodičovský príspevok. Správny orgán v rozhodovacej činnosti o poskytnutí aktivačného príspevku kladie dôraz na listinné dôkazy, ktorými poberateľ dávky preukazuje rozhodné skutočnosti pre nárok na aktivačný príspevok.

Správny orgán môže poskytnúť aktivačný príspevok maximálne po dobu 18 mesiacov, len tým poberateľom dávky v ekonomicky aktívnom veku, ktorí sú evidovaní na úrade práce. Evidencia na úrade práce je základnou podmienkou pre získanie aktivačného príspevku, dôkaz, ktorý si zabezpečuje resp. pravdivosť tvrdení, ktoré si overuje správny orgán priamo na organizačnej zložke toho istého správneho orgánu, ktorý o aktivačnom príspevku rozhoduje.

Príspevok na nezaopatrené dieťa **§ 13 zákona č. 417/2013 Z. z.**

Správny orgán v rámci riešenia hmotnej núdze posudzuje i nárok na príspevok na nezaopatrené dieťa. Uvedenou formou pomoci podporuje rodiny s deťmi, ktoré sa ocitli v hmotnej núdzi a riadne zabezpečujú starostlivosť o deti vrátane povinnej školskej dochádzky. Účelom príspevku je podpora výchovy, vzdelávania a všestranného rozvoja dieťaťa.

V prípade, že rodičia zanedbávajú starostlivosť o maloleté dieťa tým, že dieťa zanedbáva povinnú školskú dochádzku alebo v prípade, že bolo rozhodnutím príslušného orgánu nariadené výchovné opatrenie dieťaťu, alebo jeho rodičovi, príspevok na nezaopatrené dieťa správny orgán odníme.

Príspevok na bývanie **§ 14 zákona č. 417/2013 Z. z.**

Správny orgán v rámci skúmania hmotnej núdze sleduje aj podmienky bývania žiadateľov o pomoc v hmotnej núdzi. Účelom poskytovania príspevku na bývanie je pomôcť uhrádzať náklady spojené s bývaním osobe v hmotnej núdzi a s ním spoločne posudzovaným osobám. Znamená to, že spoločné bydlisko žiadateľa a spoločne posudzovaných osôb ho oprávňuje na uplatnenie nároku len na jednu adresu. Napr. ak žiadateľ splnil podmienky nároku na príspevok na bývanie, tým že preukázal, že je vlastníkom bytu alebo je v inom vzťahu ako je vlastnícky vzťah a súčasne uhrádza všetky náklady spojené s bývaním šesť po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov a súčasne byt užíva na vlastné bývanie spĺňa základné podmienky pre nárok na príspevok na bývanie. Z uvedeného vyplýva, že i napriek vlastníckeho práva k bytu by podmienky neboli splnené napr. v prípade ak by vlastník byt prenajímal. Príspevok na bývanie sa poskytuje v sume podľa §14 ods. 2 písm. b). zákona č.

417/1013 Z. z. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že príspevok sa priznáva len raz bez ohľadu na počet členov domácnosti.

Príspevok patrí aj tým poberateľom dávky, ktorým je poskytovaná sociálna služba v zariadení sociálnych služieb s celoročnou pobytovou službou a súčasne preukážu uhrádzanie nákladov za služby spojené s bývaním tak ako to určuje § 14 ods. 5 písm. d) citovaného zákona.

Osobitný príspevok § 16 zákona č. 417/2013 Z. z.

Za účelom podpory zamestnanosti platná hmotnoprávna úprava určuje podmienky pre poskytovanie osobitného príspevku. Základnú podmienku pre poskytovanie osobitného príspevku určuje § 16 ods. 1 zákon č. 417/2013 Z. z. a tou je vznik pracovného pomeru alebo obdobného právneho vzťahu. Rozsah pracovnoprávneho vzťahu sa viaže minimálne na polovicu týždenného pracovného času a príjmu zodpovedajúcemu maximálne dvojnásobku minimálnej mzdy. Ďalšou podmienkou podľa ustanovenia citovaného právneho predpisu je dlhodobá nezamestnanosť žiadateľa pred uzavretím pracovného pomeru (najmenej jeden rok) a nevykonávanie žiadnej činnosti, ktorá zakladá nárok na príjem a ani neplnenie základnej školskej dochádzky, nepripravovanie sa na budúce povolenie a nepoberanie dávky dôchodkového zabezpečenia. Žiadateľ o osobitný príspevok musí splniť aj podmienku, že nebol jednou z osôb, ktorá bola posudzovaná ako člen domácnosti inej osoby, ktorej sa poskytovala pomoc v hmotnej núdzi. Správny orgán v súlade so zisťovaním skutočného stavu vecí preukázanie podmienok nároku viaže na listinné dôkazy. Dôkazná povinnosť je výlučne na žiadateľovi o osobitný príspevok. Konanie o poskytnutie osobitného príspevku, ktorý sa poskytuje výlučne len v peňažnej forme sa začína na podnet žiadateľa, ktorý je povinný rešpektovať ustanovenia Správneho poriadku. Ustanoveniami Správneho poriadku sa riadi tak účastník konania, ako i správny orgán, ktorý rozhoduje o osobitnom príspevku. Konanie o priznanie osobitného príspevku nie je súčasťou žiadosti o pomoc v hmotnej núdzi, ale povinnosťou správneho orgánu je vydať osobitné rozhodnutie v súlade s § 46 Správneho poriadku. Pre zánik nároku na osobitný príspevok platia tie isté podmienky, ktoré určuje ustanovenie § 21 zákona č. 417/2013 Z. z. pre zánik nároku na pomoc v hmotnej núdzi.

10.3.2 Rozhodovací proces v oblasti náhradného výživného v kontexte Správneho poriadku

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov začína konanie o náhradnom výživnom na základe písomnej žiadosti alebo žiadosti podanej elektronickými prostriedkami so zaručeným elektronickým podpisom. Žiadosť sa podáva na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého pobytu oprávnenej osoby (dieťaťa). Žiadosť

musí obsahovať údaje vymenované v zákone (meno, priezvisko, dátum narodenia, rodné číslo a trvalý pobyt oprávnenej osoby). Ak správny orgán uzná za potrebné doplniť žiadosť o ďalšie údaje týkajúce sa samotného žiadateľa, alebo osôb, ktoré sa s ním spoločne posudzujú podľa § 3 Zákona č. 201/2008 Z. z. , vyzve žiadateľa na ich doplnenie.

Poskytovaním náhradného výživného sa prispieva na zabezpečenie výživy nezaopatreného dieťaťa, ktoré má nárok na náhradné výživné.

Oprávnenu osobou je nezaopatrené dieťa. Žiadateľom môže byť rodič dieťaťa, plnoleté nezaopatrené dieťa, ak je spôsobilé na právne úkony a iná fyzická osoba v súlade s § 2 ods.1 citovaného zákona.

Podmienky nároku na náhradné výživné

Správny orgán v zmysle hmotnoprávných a procesnoprávných predpisov zisťuje oprávnenosť žiadateľa o nároku na náhradné výživné. Oprávnená osoba má nárok na náhradné výživné ak rodičovi oprávnenej osobe alebo inej fyzickej osobe (povinnej osobe) bola právoplatným rozhodnutím súdu, alebo súdom schválenou dohodou uložená povinnosť platiť výživné a povinná osoba neplní túto súdom uloženú vyživovaciu povinnosť v plnej výške, v lehote a spôsobom uvedeným v právoplatnom rozhodnutí súdu alebo súdom schválenou dohodou najmenej 3 za sebou nasledujúce mesiace od splatnosti poslednej splátky výživného a ak exekučné konanie trvá najmenej 3 mesiace od doručenia návrhu na vykonanie exekúcie exekútorovi a povinná osoba nezačala platiť výživné.

Druhá podmienka nároku na náhradné výživné, ktorú určuje zákon a presne špecifikuje §2 zákona č. 201/2008 Z. z., sa týka nároku oprávnenej osoby na náhradné výživné v prípade, ak jej nevznikol nárok na sirotsky dôchodok alebo sirotsky výsluhový dôchodok.

K ďalším podmienkam nároku na náhradné výživné patrí:

- riadne plnenie povinnej školskej dochádzky, ak ide o dieťa, ktoré je povinné plniť povinnú školskú dochádzku,
- trvalý pobyt dieťaťa na území Slovenskej republiky a jeho zdržiavanie sa na území Slovenskej republiky (táto podmienka platí aj v prípade ak sa oprávnená osoba zdržiava v cudzine z dôvodu štúdia),
- priemerný mesačný príjem za posledných šesť kalendárnych mesiacov predchádzajúcich kalendárnemu mesiacu, v ktorom bola podaná žiadosť o náhradné výživné, nepresahuje 2,2 násobku životného minima žiadateľa a súm životného minima fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne. Do úhrnu príjmov žiadateľa a fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne, sa nezahŕňa príjem povinnej osoby. Správny orgán pri posúdení priemerného mesačného príjmu vychádza z posledného daňového priznania, ak ide o osobu samostatne zárobkovo činnú.

Ak sa povinná osoba zdržiava v cudzine, podmienka trvania exekučného konania sa považuje za splnenú, ak žiadateľ o náhradné výživné preukáže potvrdením Centra pre medzinárodnú ochranu detí a mládeže ako prijímajúceho orgánu a odosielajúceho orgánu v oblasti vymáhania výživného podľa medzinárodných dohôd, že návrh na uznanie

a výkon rozhodnutia vo veci vymáhania výživného bol postúpený príslušnému prijímajúcemu orgánu v cudzine a od postúpenia návrhu do cudziny uplynuli najmenej tri mesiace, alebo že vymáhanie výživného z cudziny nie je možné.

Poskytnutie náhradného výživného

Po splnení všetkých podmienok určených zákonom o nároku na náhradne výživné rozhoduje správny orgán - úrad práce sociálnych vecí a rodiny. Náhradné výživné sa poskytuje na základe právoplatného rozhodnutia príslušného orgánu.

Maximálna suma náhradného výživného pre jedno dieťa je vo výške 1,2 násobku sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa.

Výška náhradného výživného sa poskytne v sume minimálneho výživného, ak oprávnenej osobe nevznikol nárok na sirotsky dôchodok alebo sirotsky výsluhový dôchodok. Ak suma sirotského dôchodku je nižšia ako minimálne výživné, náhradné výživné sa poskytne vo výške rozdielu medzi minimálnym výživným a sumou sirotského dôchodku.

Výška náhradného výživného z dôvodu neplatenia výživného povinnou osobou v plnej výške sa poskytne vo výške určenej právoplatným rozhodnutím súdu alebo vo výške súdom schválenej dohody. V prípade, že povinná osoba neplní svoju vyživovaciu povinnosť v plnej výške, náhradné výživné sa poskytne vo výške rozdielu medzi výškou výživného určeného súdom a výškou zaplateného výživného.

Náhradné výživné sa poskytuje mesačne pozadu, a to najskôr od prvého dňa v mesiaci, v ktorom žiadateľ podal žiadosť. Náhradné výživné sa poskytuje za celý kalendárny mesiac a to aj napriek tomu, že podmienky boli splnené len za časť kalendárneho mesiaca. V prípade, že žiadateľ sa zdržuje v cudzine, náhradné výživné sa nevypláca do cudziny.

Správny orgán posudzuje splnenie trvania podmienok nároku na náhradné výživné každých 6 mesiacov, pričom je nevyhnutná spolupráca exekútorov, Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, Sociálnej poisťovni, útvaru sociálneho zabezpečenia a školou.

Rozhodovacia činnosť pri uplatňovaní nároku na náhradné výživné z dôvodu neplatenia výživného povinnou osobou v plnej výške a z dôvodu, že oprávnenej osobe nevznikol nárok na sirotsky dôchodok vo výške minimálneho výživného

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov rozhoduje o nároku na náhradné výživné, o trvaní nároku na náhradné výživné, o zmene výšky (zvýšení, znížení) náhradného výživného, o zastavení výplaty, o zániku nároku na náhradné výživné a o povinnosti vrátiť neprávom vyplatené sumy náhradného výživného.

V pôsobnosti správneho orgánu je teda vyplácanie náhradného výživného, prehodnocovanie trvania jeho nároku, ale tiež prejednávanie priestupkov. Správne konanie

sa začína dňom doručenia žiadosti o náhradné výživné správneho orgánu. V predmetnom konaní je dôležitá procesná aktivita žiadateľa o náhradné výživné, ktorým môže byť aj plnoleté nezaopatrené dieťa. Ak správny orgán zistí, že žiadateľ je oprávnenou osobou, zisťuje i jeho spôsobilosť na právne úkony. Ak by správny orgán nepostupoval v súlade so Správnym poriadkom ako i legislatívou EÚ rozhodnutie by nenadobudlo právne účinky.

Uvedený postup správneho orgánu upravuje i Správny poriadok, ktorý v § 3 ods. 2 určuje povinnosť správneho orgánu postupovať v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkom konania a dať mu tým možnosť obhajovať svoje práva a vyjadriť sa tak k podkladom rozhodnutia a predložiť svoje návrhy.

Správny orgán rozhodne o tom, že nárok na náhradné výživné nevznikne, ak nie je splnená niektorá z podmienok ustanovených zákonom č. 201/2008 Z. z.

Správny orgán rozhodne o **zмене výšky (zvýšení, znížení)** náhradného výživného:

- *ak sa zmenia skutočnosti rozhodujúce na určenie výšky náhradného výživného, a to od začiatku toho mesiaca, v ktorom nastala zmena,*
- *ak súd rozhodne o znížení výživného, príp. zrušení vyživovacej povinnosti spätne, správny orgán rozhodne o znížení, prípadne zániku nároku na náhradné výživné od začiatku mesiaca, v ktorom nastala zmena, pričom sa vychádza z dátumu uvedeného vo výroku rozhodnutia súdu o výživnom a následne rozhodne o povinnosti žiadateľa vrátiť poskytnuté náhradné výživné alebo jeho časť za obdobie, v ktorom mu nepatrilo,*
- *ak súd rozhodne o zvýšení výživného spätne, správny orgán zvýši náhradné výživné od prvého dňa, v ktorom mu bolo doručené právoplatné rozhodnutie súdu, alebo súdom schválená dohoda.*

Správny orgán rozhodne o **zániku/trvaní** nároku na náhradné výživné:

- *ak exekútor zastaví konanie vo veci vykonania exekúcie, odo dňa zastavenia exekúcie oprávnenej osobe zaniká nárok na náhradné výživné,*
- *ak správny orgán počas poskytovania náhradného výživného zistí, že oprávnená osoba už nespĺňa podmienky nároku, nárok zaniká,*
- *ak povinná osoba plní vyživovaciu povinnosť voči oprávnenej osobe v plnej výške tri po sebe nasledujúce mesiace, nárok zaniká a správny orgán následne rozhodne o povinnosti vrátiť poskytnuté náhradné výživné,*
- *ak poberateľ náhradného výživného na výzvu úradu, v lehote určenej úradom, nepreukáže skutočnosti rozhodujúce na trvanie nároku na náhradné výživné, nárok zaniká,*
- *ak správny orgán rozhodol v minulosti o zastavení výplaty náhradného výživného a pominú dôvody, pre ktoré bola výplata zastavená, t.j. podmienky nároku naďalej trvajú, rozhodne o trvaní nároku na náhradné výživné a obnoví výplatu náhradného výživného odo dňa jej zastavenia, inak správny orgán rozhodne o zániku nároku na náhradné výživné,*

- *ak správny orgán rozhodol o zastavení výplaty náhradného výživného, výplatu obnoví ak budú splnené podmienky nároku, t.j. keď pominú všetky dôvody jeho zastavenia.*

Správny orgán v zmysle hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov môže rozhodnúť o uložení pokuty subjektom za opakované a neodôvodnené nesplnenie si povinnosti podľa § 12 ods. 2 zákona o náhradnom výživnom a tiež môže uložiť pokutu poberateľovi náhradného výživného za priestupok, ak si opakovane a neodôvodnene nesplní povinnosť podľa § 12 ods. 1, písm.b) zákona o náhradnom výživnom.

V prípade, že oprávnená osoba sama nepodá trestné oznámenie orgánom činným v trestnom konaní vo veci neplnenia si vyživovacej povinnosti voči povinnému, má túto povinnosť správny orgán.

Po právoplatnosti rozhodnutia o vzniku nároku na náhradné výživné z dôvodu, že si povinná osoba neplní vyživovaciu povinnosť, oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podá podnet orgánom činným v trestnom konaní na začatie trestného stíhania povinnej osoby pre zanedbanie povinnej výživy, ak tak už neurobil oprávnený alebo žiadateľ. Podnet sa podáva na príslušné oddelenie policajného zboru podľa miesta trvalého bydliska povinného.

10.3.3 Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR v znení neskorších predpisov a jeho súbeh s poskytovaním pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného

Správny orgán – úrad práce sociálnych vecí a rodiny (oddelenie hmotnej núdze) posudzuje splnenie podmienok na už spomínané poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi za účelom zabezpečenia základných životných podmienok, poskytovanie osobitného príspevku, poskytovanie náhradného výživného, ale aj na poskytovanie dotácií.

V rámci činnosti pri poskytovaní dotácií v zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách správny orgán rozhoduje o poskytovaní:

- dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením,
- dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením a
- dotáciu na zabezpečenie výkonu osobitného príjemcu.

O dotáciu môže požiadať zriaďovateľ materskej školy alebo základnej školy s výnimkou krajského školského úradu, obec podľa sídla školy, ktorej zriaďovateľom je krajský školský úrad, občianske združenie, ktorého členmi sú rodičia alebo iní zástupcovia detí a priatelia školy, ak zriaďovateľom školy je krajský školský úrad a v odôvodnených prípadoch materská škola alebo základná škola na základe písomnej dohody so zriaďovateľom.

Správny orgán rozhodne o poskytnutí dotácie na základe písomnej žiadosti žiadateľa v územnom obvode, kde má žiadateľ sídlo, okrem občianskeho združenia, ktorému možno dotácie poskytnúť v územnom obvode, kde má sídlo škola.

Dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením a dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením sa dotýkajú výlučne dieťaťa, preto je povinnosťou zamestnancov správneho orgánu upozorniť klienta, ktorý si podáva žiadosť o pomoc v hmotnej núdzi na skutočnosť, že ak mu bude priznaná dávka v hmotnej núdzi má nárok na dotáciu na stravu a školské pomôcky pre dieťa a je potrebné, aby škole alebo zriaďovateľovi nahlásil, že je v hmotnej núdzi. Je to dôležité, kvôli zaradeniu dieťaťa do zoznamu detí na dotáciu a tiež z toho dôvodu, že rodičia detí, ktorým bolo dieťa zverené do starostlivosti rozhodnutím súdu nemôžu žiadať o dotácie. Na dotáciu má nárok aj dieťa žijúce v rodine, ktorej príjem je najviac vo výške životného minima. Správny orgán posúdi ich príjem na účely poskytovania dotácii. V týchto prípadoch je rodič povinný uviesť svoje príjmy za posledných šesť mesiacov buď správnomu orgánu v mieste trvalého pobytu, alebo zriaďovateľovi.

Na poskytovanie dotácií však nie je právny nárok.

Dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením

§ 4 zákona č. 544/2010 Z. z.

Dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením môže správny orgán poskytnúť na zabezpečenie obeda a iného jedla v materskej škole a v základnej škole na každý deň, v ktorom sa dieťa zúčastnilo výchovného a vzdelávacieho procesu v materskej škole a na vyučovaní v základnej škole a odobralo stravu, obed alebo iné jedlo (desiata, olovrant). Dotáciu poskytne správny orgán na základe žiadosti aj deťom, ktoré žijú v rodine, ktorej príjem je najviac vo výške životného minima. Poskytovanie dotácií sa nevzťahuje na deti, ktoré boli rozhodnutím súdu umiestnené v zariadeniach na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately t.j. v detskom domove, a to z dôvodu, že v týchto prípadoch štát prispieva na úhradu potrieb dieťaťa. Dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením je poskytovaná preddavkovo na mesiac dopredu.

Po predložení žiadosti žiadateľa o dotáciu správny orgán skontroluje úplnosť žiadosti (vrátane príloh) a v prípade, ak je žiadosť neúplná alebo neobsahuje prílohy, vyzve žiadateľa o doplnenie podania v stanovenom termíne. Ak žiadateľ nedoplní podanie v stanovenom termíne, žiadosť správny orgán neposudzuje.

Posúdená žiadosť pri životnom minime sa vypláca preddavkovo na pol roka do najbližšieho posúdenia. Pri poberaní dávok v hmotnej núdzi nárok na dotáciu vzniká až po vyplatení dávky v hmotnej núdzi, v mesiaci kedy sa vypočíta dotácia.

**Dotácia na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného
sociálnym vylúčením
§ 4 zákona č. 544/2010 Z. z.**

Dotáciu na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením môže správny orgán poskytnúť na úhradu školských potrieb potrebných na prípravu na vzdelávanie a vzdelávanie a na prípravu na vyučovanie a na vyučovanie – upraviť a v závislosti od toho či je určená pre materské alebo základné školy.

Správny orgán môže poskytnúť žiadateľovi dotáciu jednak na každé dieťa, ktoré navštevuje prípravnú triedu materskej školy alebo základnú školu a v prípravnej triede v materskej škole alebo v základnej škole je najmenej polovica detí z rodín, ktorým sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke ale tiež na dieťa, ktoré navštevuje prípravnú triedu materskej školy alebo základnú školu a žije v rodine, ktorej sa poskytuje dávka a príspevky alebo ktorej priemerný čistý mesačný príjem za posledných šesť mesiacov je najviac vo výške životného minima.

Dotáciu na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením správny orgán poskytuje v príslušnom rozpočtovom roku v dvoch častiach.

**Dotácia na zabezpečenie výkonu osobitného príjemcu
§ 5 zákona č. 544/2010 Z. z.**

Dotáciu na zabezpečenie výkonu osobitného príjemcu poskytuje správny orgán žiadateľovi, ktorým je obec, ktorá je osobitným príjemcom na poberateľa dávky a príspevkov a na každú fyzickú osobu, ktorá sa s poberateľom dávky a príspevkov spoločne posudzuje. Žiadosť o dotáciu sa predkladá správnomu orgánu, v ktorého územnom obvode sa obec nachádza. Prílohou k žiadosti je doklad preukazujúci splnenie podmienok podľa zákona o rozpočtových pravidlách a zoznam poberateľov dávky a príspevkov a spoločne posudzovaných fyzických osôb, na ktorých sa obci ako osobitnému príjemcovi poukazuje dávka a príspevky s uvedením ich mena, priezviska, rodného čísla a adresy pobytu. Poskytnutie dotácie nie je obmedzené počtom spoločne posudzovaných osôb. Dotáciu na zabezpečenie výkonu osobitného príjemcu môže poskytnúť správny orgán buď vo vecnej alebo peňažnej forme. Dotácia nebude zo strany správneho orgánu poskytnutá, ak obec použije dávku a príspevky ako kombinované plnenie (časť ako vecné plnenie a časť ako priamu výplatu peňažných prostriedkov).

10.3.4 Koordinácia spoločného postupu pri efektívnej rozhodovacej činnosti terénneho a kmeňového pracovníka v oblasti hmotnej núdze a náhradného výživného

Úlohou zamestnancov jednotlivých oddelení na úseku sociálnych vecí a rodiny je pomoc a podpora klientom prostredníctvom rôznych nástrojov a opatrení sociálnej pomoci. Z dôvodu administratívnej zaťaženia zamestnancov jednotlivých oddelení na úseku

práce sociálnych vecí a rodiny je nutné vytvoriť nové špecializované pozície na podporu sociálnej práce s klientom – terénnych pracovníkov, čo by malo napomôcť k zvýšeniu efektivity a adresnosti poskytovaných dávok a príspevkov, tiež k zníženiu zneužívania poskytovaných dávok a príspevkov a v neposlednom rade k zvýšeniu profesionality výkonu zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Dôraz by mal byť kladený na spoluprácu zamestnancov jednotlivých oddelení na úseku sociálnych vecí a rodiny a terénnych pracovníkov, ktorá v konečnom dôsledku má prispieť k systémovému posilneniu prepojenia rozhodovacej a administratívnej činnosti.

Vzájomná spolupráca terénnych a kmeňových zamestnancov má zabezpečiť predchádzaniu vzniku neoprávnene vyplácaných dávok a príspevkov a vzniku krízových situácií rodín. Napr. ak zamestnanec oddelenia na úseku sociálnych vecí a rodiny identifikuje vznik novej situácie, ktorú je potrebné akútne riešiť a je dôležitá pre okamžitý výkon terénneho pracovníka, operatívne zabezpečí vykonanie terénnej sociálnej práce. Povinnosťou zamestnancov úradov je poskytnúť terénnym pracovníkom dostupné informácie o konkrétnom klientovi (rodine) a presne stanoviť požadovanú intervenciu, to znamená čo je potrebné prešetriť a na čo sa má terénny pracovník zamerať.

Na úseku pomoci v hmotnej núdzi budú pre terénneho pracovníka potrebné informácie o žiadateľovi resp. príjemcovi pomoci v hmotnej núdzi a všetkých členov domácnosti:

- meno, priezvisko, príbuzenský vzťah, rodinný stav,
- sociálne postavenie,
- druh a výšku príjmu ,
- bytové a majetkové pomery,
- aktivity žiadateľa a členov domácnosti (napr. vykonávanie MOS),
- zdravotný stav (poskytovanie ochranného príspevku),
- pri nezaopatrených deťoch adresa školy, ktorú dieťa navštevuje a overiť poskytovanie dotácií a pod.

V rámci vzájomnej spolupráce bude následne veľmi dôležitá spätná väzba. Výsledky terénnej sociálnej práce budú slúžiť ako podklad pre ďalšie konanie, napr. vydanie rozhodnutia o priznaní resp. o zastavení výplaty dávky a príspevkov a pod., a preto bude povinnosťou kmeňového zamestnanca informovať terénneho pracovníka či došlo na základe jeho šetrenia v teréne k vykonaniu nejakých opatrení vyplývajúcich z jeho zistení v teréne – napr. k prehodnoteniu trvania pomoci v hmotnej núdzi, ku vzniku nároku a oprávnenosti na vyplácanie náhradného výživného a pod. Je preto potrebné zintenzívniť

komunikáciu s klientom priamo na úrade, ale aj v jeho domácom prostredí, čo môže viesť v konečnom dôsledku k zvýšeniu kvality pomoci, adresnosti, účelnosti, k zabráneniu zneužívania pomoci v hmotnej núdzi a k bezodkladnému riešeniu situácie, v ktorej sa ocitol klient sám, prípadne spolu so svojou rodinou.

C. Záver

- 82 -

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z [Európskeho sociálneho fondu](#) v rámci Operačného programu
Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

www.esf.gov.sk

Základnou filozofiou vzdelávacieho programu NOČ je vytvoriť podmienky pre celoživotné vzdelávanie ako štandardnú formu vzdelávania zamestnancov štátnej správy a samosprávy za účelom zefektívnenia rozhodovacej činnosti v oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného.

Platná legislatíva upravujúca rozhodovací proces na jednej strane vytvára podmienky pre ochranu práv jednotlivca a preto je nevyhnutná pre rešpektovanie jeho práv, jeho osobnej slobody. Na druhej strane je nevyhnutná i akceptácia zásad platných v spoločnosti reprezentovaných platným právom, ktorému sa musí jednotlivec podriaďovať. Z uvedeného vyplýva, že preferovanie záujmov jednotlivca môže viesť k uspokojovaniu jeho potrieb, ale môže to byť i na úkor spoločnosti. Preto i sociálny rozmer solidarity, ktorej aspekty sa uplatňujú práve v oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného je viazaný predovšetkým na rodinu ako primárnu skupinu (primárna solidarita) a následne na spoločnosť t. j. štát (sekundárna solidarita). Pojmy solidarita a sociálna spravodlivosť sú pojmami ktoré sa viažu k téme nášho vzdelávacieho programu a sú určujúce práve v rozhodovacej činnosti zamestnancov správnych orgánov pri rozhodovacej činnosti v oblasti štátnej sociálnej podpory, hmotnej núdze a náhradného výživného.

V pôdoryse vzdelávacieho programu sú zakomponované reflexie expertiek vo vzťahu k systému rozhodovacej činnosti. Analýzou miery aplikácie právnych predpisov vnútroštátneho charakteru, ale i medzinárodného charakteru v kontexte legislatívy EÚ do praxe získajú absolventi teoretické vedomosti, ktoré môžu realizovať v aplikačnej praxi. Práve súborom právnych a finančných nástrojov a opatrení zamestnanci štátnej správy a samosprávy riešia zákonom určené životné udalosti a sociálne riziká žiadateľov štátnej sociálnej podpory, pomoci v hmotnej núdzi a náhradného výživného.

Význam vzdelávania zamestnancov štátnej správy a samosprávy z hľadiska dynamiky právnych predpisov a deľby práce v štátnych a samosprávnych orgánoch, ktoré realizujú rozhodovaciu činnosť vytvára tlak na schopnosť zamestnancov aplikovať platnú legislatívu na konkrétne sociálnozabezpečovacie právne vzťahy v súlade s formami a metódami sociálnej práce.

Práve produktívny prístup zamestnancov správnych orgánov štátnej správy a samosprávy k predmetnej problematike, ktorých kvalita je v mnohom determinovaná i osobnostným potenciálom, si vyžaduje pozornosť vzdelávacích aktivít v oblasti teoretickej erudovanosti, ale i v oblasti prakticko-aplikačných schopností.